

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

**YAHYA AKENGİN'İN HAYATI, ŞİİRLERİ VE SANATI
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BETÜL HASTAOĞLU

Tez Danışmanı: Dr. Ahmet ÖZPAY

GAZİANTEP
ARALIK 2010

T.C.
GAZİANTEP ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI
YAHYA AKENGİN'İN HAYATI, ŞİİRLERİ VE SANATI ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA

Betül HASTAOĞLU

Tez Savunma Tarihi: 08.02.2011

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AĞIR

SBE Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak gerekli şartları sağladığımı onaylarım.

Yrd. Doç. Dr. Murat CERİTOĞLU

Enstitü ABD Başkanı

Bu tez tarafımca (tarafımızca) okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Dr. Ahmet ÖZPAY
Tez Danışmanı

Bu tez tarafımızca okunmuş, kapsam ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans/Doktora tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri:

(Unvanı, Adı ve SOYADI)

İmzası

Dr. Ahmet ÖZPAY

Yrd. Doç. Dr. Ahmet AĞIR

Yrd. Doç. Dr. Arif YILMAZ

ÖZET

YAHYA AKENGİN'İN HAYATI, ŞİİRLERİ VE SANATI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

HASTAOĞLU, Betül
Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı ABD
Tez Danışmanı: Dr. Ahmet ÖZPAY
Aralık 2010

Hisarcıların önemli bir ismi olan Yahya Akengin'in hayatının ve şiirlerinin incelenmesi için hazırlanan bu çalışma, şairle ilgili detaylı bir bilgi ortaya koymayı amaçlamaktadır. Birinci bölümde şairin hayatı ve mizacına; ikinci bölümde sanat, şiir, dil ve şahsiyetler hakkındaki görüşlerine; üçüncü bölümde ise şiirlerinin içerik, şekil ve dil yönünden incelenmesine yer verilmiştir. Sanatçının hayat hikâyesi, sanat, şiir, dil, diğer şair ve yazarlar hakkındaki görüşleri, kendisiyle yapılan çeşitli röportajlardan hareketle oluşturulmuştur. Şairin tüm şiirleri, konularına göre sınıflandırılmış, bunlarla ilgili çeşitli tespitlerde bulunulmuş ve sonuca ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yahya Akengin, şiir, bölümler, değerlendirme.

ABSTRACT**A RESEARCH ON LIFE, POEMS AND ART OF YAHYA AKENGİN**

HASTAOĞLU, Betül

Master of Arts Thesis, Department of Turkish Language and Literature

Supervisor: Dr. Ahmet ÖZPAY

December 2010, 108 pages

This study which is prepared for analyzing the life and poems of Yahya Akengin, aims to introduce a detailed information about the poet. At the first chapter, his life and humor, at the second chapter, his idea on art, poetry, literary language and personalities, and also at the third chapter the studies on his poems among content, style and literary language, have been included. Life story of poet, his opinion on art, poetry, language, the other poets and writers are composed by the interviews with him. His all poems of the poet have been classified by subject, various findings have been made and the result has been founded.

Keywords : Yahya Akengin, poems, chapters, evaluation

ÖN SÖZ

Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı, şiirin farklı bir mecraya yönelmesi, şeklinde ve içeriğinde birçok değişikliğin yapılması bakımından oldukça önem teşkil eder. Bu dönemde, Türk edebiyatında belirli gruplar ortaya çıkmış, bunlar dilde sadeliğe ve gelenekten yararlanarak bir edebiyat oluşturmaya önem vermişlerdir. Hisarcılar da aynı amaç doğrultusunda çalışan gruplardan biridir. Yayınladıkları *Hisar* dergisi etrafında görüşlerini şekillendirmiş, eserlerini bu yönde meydana getirmişlerdir. Yahya Akengin, dergide uzun yıllar çalışarak şiirlerini ilk kez burada yayımlamıştır.

Şair hakkında yüksek lisans ya da doktora düzeyinde akademik bir çalışma yapılmaması, *Yahya Akengin'in Hayatı, Sanatı ve Şiirleri* adlı bu çalışmanın yapılmasına gerekçe olmuş, mevcut kaynakların üzerine şairden alınan bilgiler eklenerek değerlendirmeler yapılmıştır.

Akengin'in hayatı hakkında detaylı bir bilgi bulunmamaktadır. Ancak onunla yaptığımız çeşitli görüşmeler neticesinde elde ettiğimiz bilgiler, tezin birinci bölümü olan “Hayatı, Mizacı ve Eserleri” kısmını oluşturmamızı sağlamıştır. İkinci bölümde yer alan “Sanat, Şiir, Dil ve Şahsiyetler Üzerine Düşünceleri” kısmı da şairin birkaç kitabından ve onunla yaptığımız röportajlardan meydana getirilmiştir.

Çalışmanın üçüncü ve asıl bölümünde ise şiirler, içerik, şekil ve dil yönünden incelenmiş, şiirlerle ilgili çeşitli tespitlerde bulunulmuştur. Bölüm, üç alt başlık hâlinde şekillendirilmiştir. “Yahya Akengin'in Şiirlerinde Muhteva” başlığını taşıyan ilk alt bölüm, şiirlerinde öne çıkan duyguların belirlenmesiyle oluşturulmuştur. Alt başlıklar sıralanırken şiirlerde yoğun olarak işlenen konuya öncelik verilmiş, az işlenen konulara daha sonra yer verilmiştir. İkinci alt başlık ise “Şekil”dir. Burada şiirler, nazım biçimi, vezin, kafiye, ahenk bakımından ele alınmıştır. Üçüncü alt başlık olan “Dil ve Anlatım” kısmında şairin dili kullanım biçimi, imgeleri, bağdaştırmaları saptanmıştır.

Tüm bölümlerin genel olarak değerlendirilmesi niteliğinde olan “Sonuç” kısmında ise tespitler yapılarak yargılara ulaşılmıştır.

Çalışmanın her aşamasında bana yardımcı olup yol gösteren sayın hocam Dr. Ahmet Özpaya, bu süreç içerisinde yanımda olup anlayış gösteren sevgili aileme ve arkadaşlarıma teze katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Betül HASTAOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖN SÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLoların LİSTESİ	vii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1.CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNE GENEL BİR BAKIŞ.....	1
İKİNCİ BÖLÜM	4
HAYATI, MİZACI, SANAT HAYATI VE ESERLERİ	4
2.1. HAYATI	4
2.1.1. Çocukluk Yılları.....	4
2.1.2. Gençlik Yılları ve Evliliği.....	6
2.1.3. Askerlik Yılları.....	7
2.1.4. Meslek Hayatı.....	7
2.2. MİZACI	11
2.3. SANAT HAYATI	12
2.3.1. Edebiyata İlgisi.....	12
2.3.2. Çalışma Biçimi.....	12
2.3.3. Aldığı Ödül ve Plaketler.....	13
2.3.4. Jüri Üyelikleri.....	13
2.4. ESERLERİ	13
2.4.1. Şiir Kitapları.....	13
2.4.1.1. İstesen.....	13
2.4.1.2. Akşamla Gelen.....	14
2.4.1.3. Çağ Sürgünü.....	14
2.4.1.4. Saatler ve Çehreler.....	14
2.4.1.5. Ötelerden.....	14
2.4.1.6. Kimselere Anlatmadım.....	14
2.4.1.7. Sözümüz Var.....	14
2.4.1.8. Eylül Kuşatması.....	14
2.4.1.9. Hasat.....	15
2.4.1.10. Kırk Yıldan Şiirler.....	15
2.4.2. Romanları.....	15
2.4.2.1. Özlem Yokuşları.....	15
2.4.2.2. Dönüş Acıları.....	15
2.4.2.3. Yaralı Dağlar.....	15
2.4.2.4. Oğuz Dede.....	15
2.4.2.5. Sarkaç.....	16

2.4.2.6. Aşka Verilmiş Muhtıra	16
2.4.3. Tiyatro Oyunları	16
2.4.3.1. Eski Çarıklar, Aile Bağları	16
2.4.3.2. Enver Paşa ve Büyük Ümitler	16
2.4.3.3. Son Köylü, Kulübe, Sağlık Olsun	16
2.4.4. Anı Kitapları	16
2.4.4.1. Siyasetnâme ya da Bir Seçim Hikâyesi	16
2.4.4.2. Bir Semaverlik Muhabbet	17
2.4.5. Senaryo	17
2.4.5.1. Hücumdadır Mezar Taşları	17
2.4.6. Süreli Yayınlardaki Yazıları ve Şiirleri	17
2.4.6.1. Şiirleri	17
2.4.6.2. Yazıları	20
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	22
SANAT, DİL, ŞİİR VE EDEBÎ ŞAHSİYETLER ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ	22
3.1. SANAT	22
3.2. DİL	22
3.3. ŞİİR VE ŞAİR	23
3.4. EDEBÎ ŞAHSİYETLER	24
3.4.1. Mehmet Çınarlı	24
3.4.2. İlhan Geçer	25
3.4.3. Mustafa Necati Karaer	25
3.4.4. Feyzi Halıcı	25
3.4.5. Yahya Kemal Beyatlı	26
3.4.6. Ahmet Hamdi Tanpınar	26
3.4.7. Ahmet Haşim	26
3.4.8. Tarık Buğra	27
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	28
ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ	28
4.1. MUHTEVA	28
4.1.1. Ferdî Duygular	28
4.1.1.1. Sevgi	28
4.1.1.2. Aşk	33
4.1.1.3. Ayrılık	38
4.1.1.4. Tabiat	40
4.1.1.5. Hüzün	45
4.1.1.6. Özlem	52
4.1.1.7. Umut/ Umutsuzluk	57
4.1.1.8. Zaman	61
4.1.1.9. Şehir hayatı	67
4.1.1.9.1. Büyük şehir bunalımı	67
4.1.1.9.2. Şehrin güzellikleri	70
4.1.2. Sosyal Konular	74
4.1.2.1. Millî Duygular	74
4.1.2.2. Halk Kültürü ve Yerlilik	79
4.2. ŞEKİL	85

4.2.1. Nazım Birimi.....	85
4.2.2. Nazım Biçimleri.....	86
4.2.2.1. Geleneğe bağlı nazım biçimleri.....	86
4.2.2.1.1. Halk şiirinden geliştirilen nazım biçimleri.....	86
4.2.2.1.2. Divan şiirinden geliştirilen nazım biçimleri.....	87
4.2.2.2. Batı edebiyatlarından alınan nazım biçimleri.....	88
4.2.2.2.1. Düzenli nazım biçimleri.....	88
4.2.2.2.1.1. Çapraz uyak.....	88
4.2.2.2.1.2. Düz uyak.....	89
4.2.2.2.2. Serbest düzenli nazım biçimleri.....	89
4.2.2.2.2.1. Eşit düzenli serbest biçimler.....	89
4.2.2.2.2.1.1. Dörtlüler.....	90
4.2.2.2.2.2. Karışık düzenli serbest biçimler.....	90
4.2.2.2.2.2.1. Dizelerinin hece sayısı değişik olanlar.....	90
4.2.2.2.2.2.2. Bentlerinin dize sayısı değişik olanlar.....	92
4.2.2.3. Serbest Nazım.....	92
4.2.3. Ahenk.....	98
4.2.3.1. Ritim.....	99
4.2.3.1.1. Vezin.....	99
4.2.3.1.2. Kafiye.....	100
4.2.3.1.3. Redif.....	102
4.2.3.2. Armoni.....	104
4.2.3.2.1. Aliterasyon.....	104
4.2.3.2.2. Asonans.....	106
4.2.3.2.3. Yinelemeler.....	107
4.2.3.2.3.1. Önyineleme.....	107
4.2.3.2.3.2. Art yineleme.....	108
4.2.3.2.3.3. Zıt paralel yineleme.....	109
4.2.3.2.3.4. Kıvrımlı yineleme.....	110
4.2.3.2.3.5. Bağlaç yinelemesi.....	111
4.2.3.2.3.6. Zıt yapılı yineleme.....	112
4.2.3.2.3.7. İkilme.....	113
4.3. DİL VE ANLATIM.....	115
SONUÇ.....	118
KAYNAKLAR.....	120
ÖZGEÇMİŞ.....	122
VITAE.....	122

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 4.2.1. Nazım Birimi.....	94
Tablo 4.2.2. Bentlerden Meydana Gelen Şiirlerinin Dağılımı.....	94
Tablo 4.2.3: Serbest Nazımlı Şiirleri.....	93
Tablo 4.2.4. Serbest Nazımlı Şiirlerdeki Bentlerin Dize Sayısı.....	93
Tablo 4.2.5. Çoğunlukta olan ünsüzlerin toplamı.....	104
Tablo 4.2.6. Ünsüzlerin şiirlerdeki dağılımı.....	105
Tablo 4.2.7. Çoğunlukta olan ünlülerin toplamı.....	106

BİRİNCİ BÖLÜM GİRİŞ

1.1.CUMHURİYET DÖNEMİ TÜRK ŞİİRİNE GENEL BİR BAKIŞ

Cumhuriyet'e kadar Türk şiiri, hem içerik hem de şekil bakımından köklü değişikliklere uğrar. Divan şiirinin çok yönlü olamaması ve her kesime hitap etmemesi, bunun önemli bir nedeni olarak görülebilir. Yanı sıra ülkede yaşanan inkılâplar, yenilikler ve bireyin egemen olduğu bir toplum anlayışının benimsenmesi, bu değişimi tetikleyen etmenlerin başında gelir. Ama şiirdeki köklü değişiklikler, Cumhuriyet Döneminde gerçekleşir.

Türk şiirindeki değişimler, Tanzimat Döneminde Namık Kemal, Şinasî ve Ziya Paşa sayesinde başlar. Vatan, adalet, millet, hürriyet, özgürlük, eşitlik gibi bazı kavramlar, şiirde ilk kez o dönemde kullanılır. Daha sonraki dönem olan Servet-i Fünûn ve Fecr-i Âti Dönemlerinde şiir anlayışında yine değişimler olur. Netice itibariyle Türk şairleri Batılı şiiri yakından tanır ve bunların etkisine girer. Halk ve divan şiirlerinin dışında başka şiirlerle karşılaşmayan Türk şairleri, Batılı şairlerle karşılaşınca onlar gibi yazmak isterler.¹

Fecr-i Âti'den sonra Genç Kalemler dergisi etrafında bir araya gelen Ömer Seyfettin, Ali Canip ve Ziya Gökalp'ın düşünceleri ile millî bir edebiyat oluşmaya başlar. Şiir, o güne kadarki egemen anlayıştan yavaş yavaş kurtulur. Aruzun yerini hece vezni alır. Şiire Anadolu'nun yolları, köy ve kasabaları girer. Millet hayatının acı gerçekleri de şiirde işlenir. Bu dönemde İslamcılık, Mehmet Akif Ersoy tarafından başarılı bir şekilde temsil edilir.

Faruk Nafiz, Yusuf Ziya, Enis Behiç, Halit Fahri ve Orhan Seyfi'den oluşan Beş Hececiler, şiiri hece ölçüsüyle yazmanın yanı sıra somut gerçekleri dile getirip sevgiliyi hayal unsuru olmaktan çıkarırlar. Ahmet Haşim ve Yahya Kemal, bu süreç içerisinde yaşananlardan uzak durarak şiirde bireysel duyguları işlemeye devam ederler.

¹ Ali İhsan Kolcu. (2008). *Cumhuriyet Edebiyatı I*. Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum, s. 14.

Dönemin ilk topluluğu olan Yedi Meşaleciler, Cevdet Kudret, Yaşar Nabi, Ziya Osman, Sabri Esat, Muammer Lütü, Vasfî Mahir, Kenan Hulüsi'den oluşur. Onlar, şiirin konu bakımından gelişmesi gerektiğini savunurlar. Ancak şiire önemli bir yenilik getiremeden kısa süre içerisinde dağılırlar².

Savundukları şiir görüşlerini Garip adıyla yayımlayan Garipçiler, geleneklerin dışına çıktıklarını ve o güne kadar benimsenmiş şiir anlayışını tamamen değiştireceklerini bu kitapta belirtirler³. Orhan Veli, Melih Cevdet ve Oktay Rıfat, Garip anlayışını benimseyerek şiirde günlük konuları işlerler.

20. yüzyıl Türk şiirinde çeşitli akımların etkisi görülür. Özellikle Marksizm, Nazım Hikmet'in şiirlerinde önemli bir rol oynar. Onun izinde giden Hasan İzzettin Dinamo, Ahmed Arif, Attilâ İlhan gibi isimler Toplumcu Gerçekçi edebiyat anlayışını oluştururlar. II. Yeni sanatçıları olan Cemal Süreya, Ece Ayhan, İlhan Berk, Turgut Uyar ve Edip Cansever gibi şairlerle birlikte şiir dili, ağırlaşarak sembollerle dolu bir mecra girer.

Farklı düşüncelerin ve akımların başgösterdiği Cumhuriyet Devrinde şüphesiz Türk şiiri, farklı bir kimlik kazanır. Bunlar arasında saf şiir anlayışıyla kalem oynatan şairler olarak Ahmet Hamdi Tanpınar, Cahit Sıtkı Tarancı, Behçet Necatigil sayılabilir. İslamcı- mistik anlayışı devam ettirenlerin önemli bir ismi Necip Fazıl Kısakürek olur.

Hisar, 1950 yılında Mehmet Çınarlı tarafından yayımlanmaya başlar. Bu dergi etrafında birleşen şairlerden Mustafa Necati Karaer, İlhan Geçer, Feyzi Halıcı, Gültekin Sâmanoğlu, sonrasında Yavuz Bülent Bakiler, Sevinç Çokum ve Yahya Akengin gibi sanatçılar aynı isimle bir topluluk kurarlar.

Derginin hazırlıkları 1949 yılı sonlarında başlar. 16 Mart 1950'de topluluğun görüşünü yansıtan, "eski şiirimizden, millî kültür ve edebiyatımızdan kopmadan yeni ve güzel bir şiir sergilemek, şiirimizi çıkmaza sokanlara ve yozlaştıranlara karşı çıkmak ve tavır almak" parolası, Hisar dergisinin ilk sayısında yayımlanır⁴.

"Batının taklidiyle yetinilmesine karşı çıkan; sanatın zarurî şartı olan değişmeyi reddetmekle birlikte, bu değişimin geleneklerin reddi anlamında olmasını istemeyen, belirli bir siyasî görüş veya ideolojinin aracı, propagandası olan sanatı reddeden, dil

² Hulüsi Geçgel. (2006). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Anı Yayıncılık, Ankara, s. 22.

³ İnci Enginün. (2003). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı*. Dergâh Yayınları, Ankara, s. 82.

⁴ Hulüsi Geçgel. *a.g.e.*, s. 103.

konusundaki aşırılıklara karşı, günlük dilin kullanılmasını savunan bu yazarlar, ortak bir görüş etrafında birleşmişler ve ‘öztürkçe’ akımının, dilde ifade gücünü azalttığını savunmuşlardı. Bu dergide yazan şairlerin hepsi gelenekle bağlarını sürdürmekten yanadırlar. Vezin ve şekil konularında da gelenekten yararlanırlar.”⁵

Şiirle ilgili sahip oldukları anlayışın derginin yayımlanan sayılarında zaman içerisinde ortaya konmasından yana olan sanatçılar, benimsedikleri ilkeleri hemen ilk sayıda belirtmek yerine 113. ve 114. sayılarında dört madde hâlinde yayınlamayı doğru bulurlar⁶.

Hisarcılar, güçlü sanatçılara sahip olamaması nedeniyle sönük bir hareket olarak kalır. Grubun örnek aldığı Yahya Kemal’in aruz vezniyle şiir yazma anlayışının topluluk üzerinde de etkileri görülür. Bu sebeple topluluk, uzun ömürlü olmaz⁷. Yahya Kemal’in düşünce tarzı ve duygu dünyası, büyük ölçüde Yahya Akengin’de de göze çarpar. Zaten Akengin’i en çok etkileyen sanatçılardan biri Yahya Kemal’dir.

Yahya Akengin, Hisar dergisi 1980’de kapandıktan sonra da topluluğun görüşlerine bağlı kalır. Dilde sadelik adına yapılan değişikliklere karşıdır. Bununla birlikte o, gelenekten de her zaman yararlanır. Şiirde yeniliğin lüzumlu olduğunu düşünür; ancak yenilik yapma gayesiyle geçmişini tamamen unutmayı doğru bulmaz. Şiirleri, bu düşüncelerin birer yansıması gibidir. Yalnız sanatçı, şiirlerinde şekil bakımından geleneğe bağlı kalmaz. Heceyi ya da aruzu kullanmak yerine serbest nazmı tercih eder. Kurallar, şiirin sınırlayıcısıdır. Bu nedenle herhangi bir akıma da saplanıp kalmaz.

⁵ *a.g.e.*, s. 193.

⁶ 1. “Sanatçının Dili yaşayan Dil olmalıdır”. Aksi takdirde, ister eski ister yeni olsun, ölü kelimelerden doğan her eser yeni nesilleri birbirinden ayırır. Türk sanatına ve kültürüne olumlu katkıda bulunamaz.

2. “Sanatçı Bağımsız Olmalıdır”. Zira, onun eseri, siyâsî sitemlerin de, ekonomik doktrinlerin de propaganda aracı değildir.

3. “Sanat Millî Olmalıdır”. Çünkü kendi milletinden kopmuş bir sanatın milletlerarası bir değer kazanması beklenemez.

4. “Sanatta Yenilik Asıldır”. Ne var ki, bu yenilik arayışı eskinin ret ve inkârı şeklinde yorumlanmamalıdır. Dünden kuvvet olarak yarın da kolay kolay eskimeyecek bir yenilik anlayışı ilke edinilmiş; mutlaka serbest şekilli şiir yazmak, şiiri nesre ve hikâyeye yaklaştırmak, heceyi ve aruzu ölü vezinler olarak görmek gibi ısrarcı yaklaşımların doğru olmadığı savunulmuştur. (Hulusi Geçgel. *a.g.e.*, s. 104.)

⁷ Ali İhsan Kolcu. *a.g.e.*, s. 18.

İKİNCİ BÖLÜM

HAYATI, MİZACI VE ESERLERİ

2.1. HAYATI⁸

2.1.1. Çocukluk Yılları

Yahya Akengin, 1946'da Bayburt'un otuz haneli Güçlü köyünde doğmuştur. Babası Nureddin Bey, annesi Rukiye Hanım'dır. Dört kız iki erkek olmak üzere altı kardeşirler.

Şiir, müzik ve edebiyatla yakından ilgilenen bir ailede yetişen Akengin'in dedesi Alişan Bey'in de şiirleri bulunmaktadır. Avni mahlasıyla yazdığı bu şiirlerden bazıları, M. Fahri Yılmaztürk'ün Bayburt'un Manevi Bekçileri adlı kitapta mevcuttur⁹. Babası Nureddin Bey ise kendine özgü sesiyle ilahiler okuyan, Zihni'den, Celali'den dünyevi bazı şiirleri özel bir besteye terennüm eden, geleneklere bağlı biridir. Dünyevi aşkın anlatıldığı şiirleri bile okurken kendine göre yorum ve açıklamalar yaparak onları ilahi aşkla bağdaştırmıştır. Akengin, bunu şu şekilde dile getirmektedir:

“Emrah'ın o dünyevi aşklarını hep ilahi aşkla bağdaştırırdı. Doğrudan beşeri aşk olduğunu kabullenmek istemezdi. Belki de baba ciddiyeti zedelenir diye düşünüyor olmalıydı. Bazen coştığı olur ve “Aşksız insanın hayvandan ne farkı var” derdi. Belli ki Yunus'tan almıştı bunu da...”

Halk edebiyatının vazgeçilmez bir ögesi olan pir elinden bade içme geleneği, Bayburt'ta da görülmektedir. Pir elinden bade içerek şair olanlar, evliyalara karışmakta ve ilahi aşkı dile getirmektedirler. Kendisi, böyle bir atmosferde beşeri aşkı anlatan şiirlerin alay konusu olacağını düşünür. Muhafazakâr bir ailede büyümüş olmanın ve geleneğin de etkisiyle Akengin, şiir yazdığını söylemekten çekinir.

Kendi köyünde okul olmadığı için annesinin köyü olan Bayrampaşa'da

⁸ Hayat hikâyesiyle ilgili bilgiler, sanatçıyla yapılan görüşmelerden ve yayımlanan son kitabı *Bir Semaverlik Muhabbet*'ten faydalanılarak verilmiştir.

⁹ Yahya Akengin. (2010). *Bir Semaverlik Muhabbet*. Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, s. 17.

İlkokulu bitirir. Akengin'in dayısı, bu okulda okuduktan sonra öğretmen okuluna gitmiştir. Onun da dayısı gibi olmasını isteyen annesi bu hevesle oğlunu yedi yaşında gurbete gönderir.

Üç yılı bitirdikten sonra Nahiye Müdürlükleri olan Demirözü'nde okuluna devam eder. Orada da dedesinin bir ahbabının yanında kalır. Fakat onların yanında kalmaya devam edemez. Yedi kilometrelik yolu geliş gidiş yaparak okulunu sürdürür. Kış ortasında büyük halası evini oraya taşıyınca dördüncü beşinci sınıfı onun yanında kalarak bitirir.

İlkokul bittikten sonra yine bir akrabanın yanında kalmak üzere Bayburt'ta ortaokula kaydı yapılır. Ama devam edemeyeceği anlaşılınca bir yıl ara verir. İlkokulu bitirdiği yıl, Erzurum Yavuz Selim Öğretmen okulu sınavlarına girer. Herkesten önce sınavdan çıkmak hevesiyle soruları aceleyle cevaplandırıp sınavdan erken çıkar. Bu nedenle sınavda birçok hata yapar ve o yıl sınavı kazanamaz. Ertesi yıl Erzincan'da ortaokula gitmesi düşünülür. Öğretmen olan dayısı İskender Aksaç, buna karşı çıkar ve tekrar sınava girmesini ister. Annesi de dayısından taraf olur. Yahya, ortaokula gitmekten yanadır. Çünkü öğretmen okullarını sınırlı bulmaktadır. Ortaokuldan sonra liseye devam ederse önünün daha açık olacağı kanaatindedir. O yıl yeniden sınava girer ve kazanır. Bu okulda oldukça başarılı olan Akengin, beşinci sınıftan sonra Yüksek Öğretmen Okulunda parasız yatılı okuma hakkını kazanır. Ancak o hak, fen bölümü için tanınmıştır ve onun gönlü edebiyattan yanadır. Bu nedenle Yüksek Öğretmen okuluna gitmeyi reddeder. Zaten daha sonra Eğitim Enstitüsünde edebiyat öğrenimini yapar ve edebiyat lisansını tamamlar.

Bu sıralarda da şiir yazma denemeleri yapan Akengin, Erzurum Yavuz Selim İlköğretmen Okulu orta üçüncü sınıfindayken bir şiir yarışmasına katılır. Aradan aylar geçer ve yarışma unutulur. Yılbaşı gecesinde okulu tarafından bir eğlence düzenlenir. Bu eğlenceye diğer okullardan öğrenciler de davetlidir. Türkülerle, eğlencelerle devam eden programın bir yerinde Türkçe öğretmeni Hasan Bozalp, sahneye çıkar ve o yarışmanın sonuçlarını açıklar. Yahya Akengin'in, "Çal Çoban Çal" adlı şiiri bu yarışmada üçüncü olmuştur. Tüm salon onu alkışlar ve bu durum onu gururlandırır. O zamana kadar matematiğe ilgi duyan Akengin, yılbaşı gecesinden sonra şiire daha çok yönelmiştir.

O dönem romanlarında köy ve köy yaşamı belirgin bir şekilde kendini göstermeye başlamıştır. Biraz da okuduğu okulun daha önce Köy Enstitüsü olmasının

yarattığı tesirle Akengin, “Köyün Yabancı” isimli bir piyes yazar. Piyes, Yavuz Selim İlköğretmen Okulunda, çevre köy ve kasabalarda sergilenir. Erzurum merkezde oynanır. Bu teşvik edici durum, tiyatro yazma hevesini körüklemiş olur.

Okul yıllarında mahalli dergi ve gazetelerde birçok şiiri yayınlanır. Şiirlerindeki hüznü ve karamsarlığa bakarak hocaları bile bu şiirleri Yahya'nın yazdığına inanamazlar. Fakat onun en büyük isteği, şiirlerini ulusal bir dergide yayınlamaktır.

2.1.2. Gençlik Yılları ve Evliliği

Öğretmen Okulunu bitirdiğinde ilk görev yeri Afyonkarahisar'ın ilçesi Sultandağı'nda Sultandağı Ortaokulu'dur. Burada dört yıl Türkçe öğretmenliği yapar. 1969 yılının sonlarında Kız Sanat Okulunda Biçki Dikiş Öğretmeni olan Sabahat Hanım'la tanışır. Ankara'da çalışmakta olan Sabahat Hanım ile Yahya Akengin, aileleri vasıtasıyla görüşürler. 1971 yılının başında evlenirler. Daha sonra Ankara'ya nakillerini isteyerek oraya yerleşirler. 1971 yılında büyük oğlu Gültekin, 1975 yılında ise Çağatay dünyaya gelir. Çocukları gençlik dönemlerinde Akengin'i biraz yorarlar. Fakat o, sabreder ve sonuç istediği gibi olur. İyi bir eğitim sürecinden geçen çocukları, mesleklerinde de başarıya ulaşırlar. Gültekin Akengin, Kırıkkale Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde bölüm başkanlığına; Çağatay Akengin ise sanat eğitimi alanında doktorasına devam etmektedir.

Öğrencilik yıllarında Türk Dili, Varlık ve Hisar dergilerinin abonesidir. Türk Dili dergisinin dilde aşırılığa kaçtığına inanan Akengin, Varlık dergisinin de gittikçe ideolojiye yöneldiği kanısındadır. Birisiyle dil yönünden, diğeriyle de ideoloji yönünden bağdaşamayacağını görür ve en çok Hisar'ı benimser. Hisar, yaşayan Türkçeyi, geleneğe bağlı yeniliği savunmaktadır ve o doğrultuda yazılar yayımlar. Derginin şiir anlayışını da kendi görüşlerine uygun bulan Akengin, daha öğrencilik yıllarında Hisar'da yazmayı kafasına koymuştur. O dönemlerde edebiyat dergileri bir ekoldür. Akengin'in deyişiyle “Dergiler, edebiyatın mutfağıydı.”¹⁰. Hisar'a girmek bu yüzden onun için çok önemlidir. Dergiye şiirler gönderir, yayınlanmaz. Mektuplar yazar, öğütler alır. Daha sonra mezun olduktan sonra meslek hayatının birinci yılında Milli Eğitim Bakanlığına yaptığı başvuru kabul edilir ve 1968'de Ankara'ya Folklor Araştırma Semineri'ne gider. Seminer hocaları arasında Adnan Ötüken, Cahit Öztelli,

10 14 Şubat 2010 tarihli görüşmeden alıntıdır.

Muammer Sun, Şerif Baykurt, Mehmet Önder, Osman Attila, Vedat Nedim Tör gibi önemli isimler de vardır. Ankara'da Hisar dergisindekilerle doğrudan tanışır. İlk tanıştığı Hisarcı İlhan Geçer'dir. İlhan Geçer'in Sosyal Sigortalar Kurumu'ndaki makam odasında uzun bir görüşme imkânı sağlar. Geçer, Akengin'in bazı şiirlerini okur. Kimini bir kenara atar, kimini de ayırır. İçlerinden “Babilo” isimli şiiri seçer, bunları üzerinde biraz daha çalışmasını ister. Fakat moda olarak görülen yabancı isimli şiirler gibi şiirin “Babilo” başlığıyla yayınlanmasından yana değildir. Bu nedenle şiirin adını değiştirmesini söyler. Akengin, kendisi için çok özel bir rumuz olan “Babilo”yu “Gelinlik” olarak değiştirir. 1968 yılının Eylül ayında Hisar'da “Gelinlik” isimli ilk şiiri yayınlanır. Daha sonra aralıklı olarak yayınlanan şiirleri onun özgüvenini daha da arttırır.

2.1.3. Askerlik Yılları

1975 yılında ilk kısa dönem yedek subay askerlik uygulamasından yararlanır. Afyon'da bu dört aylık süreyi tamamlar. Akengin, vatanî görevini 29 yaşında yerine getirmiş olur. Bu görevi yerine getirmekte kendisi gibi geç kalan birçok kişi, kısa dönem askerlikten faydalanmak hevesiyle onunla birlikte askere gider. O yıllardaki ideolojik kamplaşmalara askerlik döneminde de şahit olur. Kundaktaki oğlu Çağatay'ı bırakarak birliğine katılmış olan sanatçı, tüm bunların etkisiyle duygusal bir dönem geçirir. Davraz Dağı'na bakarak “Tekmil” isimli şiirini kaleme alır. Askerlikte döndüğü sabah daha gün ağarmamıştır. Akengin, o şehre iyice yabancılaştığını hisseder. Duvarlarda ideolojik söylemlerin arttığını fark ederek üzülür.

2.1.4. Meslek Hayatı

Öğretmenliğinin dördüncü yılında Ankara Etlik Lisesine tayin olur. Burada edebiyat öğretmeni ve müdür yardımcılığı görevinde bulunan Yahya Akengin, 1975'te yedek subay olarak askerliğini bitirir. Döndüğünde Gazi Eğitim Enstitüsüne tayin edildiğini öğrenir. Türkiye'de siyasi olayların yaşandığı bu yıllarda Gazi Eğitim Enstitüsü, bu çekişmelerin belli başlı merkezlerinden birisidir. 1978'te Bülent Ecevit başbakan olunca sürgün kararnamesi çıkarılan Akengin, Keçiören'in arka mahallerindeki Cebeci Ortaokuluna tayin edilir. Orada sıkıntılı günler geçirir. Bir süre faşistlikle suçlanmıştır. Aynı dönemlerde ailesi de Ankara'ya göç eder. Açtıkları

ticarethane birkaç ay sonra bombalanır. Kendini bir çıkmazın içerisinde hisseden Akengin'in şiirlerinde de bunun etkisi görülür.

1979'da ara seçim yapılır ve iktidar değişir. Artık Gazi Eğitim Enstitüsüne dönebilecekleri bildirilir; fakat Akengin, öğretmenlikten soğumuştur. Adalet Partisi Genel Başkanı olan Ali Naili Erdem'e gider ve Kültür Bakanlığına geçmek istediğini söyler. Ali Naili de, boşalmış bulunan Yayınlar Dairesi Başkanlığını yapmasını teklif eder. Akengin, bunu kabul etmez. Çünkü biraz edebiyatla ilgilenmek ve yazmak istemektedir. Bunun için de Kültür Bakanlığında daha az aktif olan müşavirlik görevini tercih etmektedir. Ali Naili Bey, Kültür Bakanı Tevfik Koraltan'ı arar ve durumu açıklar. Tevfik Bey, "Hemen gelsin, birinci dereceden müşavirlik görevi verelim." der. Akengin, hemen kalkıp bakanlığın yolunu tutsa da orada durum biraz farklı gelişir. Bakan, Yahya Bey'i ikinci dereceden başlatmaya karar verir. Personel Daire başkanını çağırıp kararı bildirir. Ertesi gün Personel Daire Başkanının önünde kendiyile ilgili üçüncü dereceden başlatılma kararının alındığını gören Akengin, bunu kabul etmez. Bakanlık Müsteşar Yardımcısı Burhanettin Yılmaz'ın da araya girmesiyle durum düzeltilir ve Yahya Akengin, başmüşavir olarak Kültür Bakanlığı¹¹nda çalışmaya başlar. Bir süre yayın işleriyle de ilgilenir. Ama daha sonra Yayınlar Dairesi Başkanıyla anlaşamaz ve bakanlık merkez binasındaki odasına geri döner.

1985'te Kültür ve Turizm Bakanlığına getirilen Mükerrerem Taşcıoğlu ile arasında çıkan uyumsuzluklar nedeniyle bakanlıktan ayrılır. TRT'den aldığı teklifi kabul eder ve TRT Ankara Radyosu Tiyatro ve Eğlence Yayınları Müdürlüğü görevine geçer.

Hisar, 12 Eylül nedeniyle kapanmıştır. 1978'de Hisar, Hareket ve Maveria dergilerinden bir grup arkadaşıyla bir araya gelir. Türkiye Yazarlar Birliğini kurarlar. Derneğin başkanlığına D.Mehmet Doğan'ı getirirler. Birliğin amacı, "ortak paydaları olan kalem sahiplerini bir örgüt çatısı altında buluşturmak"¹²tir. Akengin, bu ortak paydaları da şu şekilde açıklar:

"Marksist ideoloji edebiyatçılarının karşısında bir etki gücü oluşturmak, kökeni kendi kültürümüz olan edebiyat ve yazı hayatına öncelik vermek ve elbette bir kapalı devre

¹¹ 14.12.1983'te Kültür Bakanlığı, Turizm Bakanlığı ile birleştirilerek Kültür ve Turizm Bakanlığı adını alır. Fakat turizm, kültürü ikinci planda bırakır. 24.1.1989'da Turizm ve Kültür Bakanlığı tekrar ayrı iki bakanlık haline getirilir. 16.4.2003'te yeniden Kültür ve Turizm Bakanlığı olarak birleştirilir.

¹² Yahya Akengin, *a.g.e.*, s. 44.

anlayışının ötesinde, dünya kültür ve edebiyatına da açık olmak...”¹³

Derneğin ilk önemli faaliyeti Mehmet Akif'i, Tacettin Dergâhı'nda anmak olur. Daha sonraki yıllarda da bu durum devam eder ve Türkiye gündeminde yer alır. Ayrıca dernekten bağımsız olarak, Sadettin Elibol'un maddi yardımıyla “Birlik Yayınları” kurulur.

Yazarlar Birliği, zamanla dini yazılar yayınlamaya başlar. “Dini kullanarak”¹⁴ edebiyat dünyasında bir yer edinmeye çalışır. Derneğe üye alırken de bu düşünce ön planda tutulmaktadır. Akengin'e göre “...Bir yazar dindarlığından dolayı değil, kaleminin gücünden dolayı yazardır...”¹⁵. 1985'te onlarla ters düşer ve 1985'te Yazarlar Birliğiyle ilişkisini keser.

Aynı zamanda 1980-1985 yılları arasında Bakanlıklar arası Film ve Senaryoları Denetleme Kurulu Üyesi olarak görev yapar.

1986'da Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda yeni düzenlemeler yapılır. Tüzüğün resmi gazetede yayınlanmasının ardından Akengin, Kurucular Kurulu'nu oluşturur ve Türkiye İlim ve Edebiyat Eseri Sahipleri Birliği (İLESAM)'ı kurmak için başvurur. Çünkü ilk başvuruda bulunanlar kendi meslek birliklerini kurmuş sayılmaktadırlar. Kurucular arasında Yahya Akengin'in dışında Coşkun Ertepinar, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Reşat Genç, Dursun Yıldırım, Sadık Tural ve Emine İşınsu da bulunmaktadır. Bakanlar Kurulunun belirlediği listede iki isim daha vardır. Bunlar, Ahmet Sonel ve Recep Bilginer'dir. Yönetim Kurulu Başkanlığına Ahmet Sonel; Başkan Yardımcılığına ise Yahya Akengin getirilir. Böylece 11 Ağustos 1986'da İLESAM kurulur. Onlar, ilim ve edebiyat eseri sahiplerinin telif haklarını izlemenin ve korumanın yanı sıra bu alanda sosyal ve kültürel etkinliklerde bulunmayı da amaçlamaktadırlar. Yapılacak çalışmalar için bakanlıkta bir fon oluşturulur. Akengin, İLESAM'ın aldığı tepkileri dile getirirken önemli bir noktaya değinir:

“... Sağ sol demeden her ilgili çevreye duyurularda bulunup üye olmaya davet ettik. Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı Aziz Nesin, boykot kararı aldıklarını ilan etti. Benim de kurucularından olduğum Yazarlar Birliği de benzer bir tutum izliyordu. Aleyhimize yazı ve yayınlar sürüyordu. Hiçbirine aldırmadan, kısa sürede önemli bir üye sayısına ulaşmıştık. Esasen bu meslek birliği olayı fikir ve sanat hayatımızda bir ilkti. Bu alandaki hiçbir dernek ve benzeri kuruluşa rakip de değildi. İlk defa yazarlık ve

¹³ a.g.e., s. 44.

¹⁴ a.g.e., s. 46.

¹⁵ a.g.e., s. 46.

sanatkârlık kanun önünde bir meslek muamelesi görmüş oluyordu.”¹⁶

ODTÜ Edebiyat Fakültesi Dekanı Profesör Ahmet Edip Uysal'dan cumartesi günleri ODTÜ'de ders vermesi için teklif gelir. Akengin, bunu kabul eder; ancak Bakanlığın da izni gerekmektedir. Yazı, Müsteşar Kemal Gökçe Paşa'nın masasında bir süre bekler. Hatta Akengin, müsteşarın odasına giderek derslerin boş geçmesinden duyduğu huzursuzluğu dile getirir. Bir süre sonra izin çıkar ve Akengin de ODTÜ'deki derslerine başlar.

Atatürk Üniversitesi ile İLESAM'ın ortak düzenledikleri Palandöken Şiir Akşamları'nın başlatılması sırasında İLESAM'ın Genel Sekreter Fehmi Paşa ve Başkan Ahmet Sonel, böyle bir harcamanın gereksiz olacağını düşünürler. Bu nedenle de geceyi düzenlemekten yana değildirler. Akengin ise Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı Şerif Aktaş'tan gelen bu teklifi geri çevirmenin doğru olmayacağı görüşündedir. Bu sebeple aralarında çıkan anlaşmazlık nedeniyle Yahya Akengin istifa etmek ister; ancak Yönetim Kurulu oy birliğiyle istifasını geri çevirir. Ahmet Sonel, bunu kendisine karşı bir tavır olarak değerlendirir ve kendi istifa eder. Yönetim Kurulu oy birliğiyle Başkanlık görevini Akengin'e verir.

İLESAM, Türk dünyasına katkı sağlayacak birçok etkinlikte bulunurlar. Struga'da, Üsküp'te Tataristan'da şiir akşamları düzenlenir. Yeni Türk Edebiyatı Sempozyumları gerçekleştirilir. Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı yapılır. Türk Dünyasına Hizmet Ödülleri verilir. Çeşitli faaliyetlerle Türk Dünyası ile ilgili projeler gerçekleştirilir.

1995'te milletvekilliği seçimine aday olmak için İLESAM'dan istifa eden Akengin, seçimi kazanamaz.

Türk topluluklarının ortak bir iletişim dili olmasından yana olan Akengin, Avrupa'da ortak konuşulan dilin İngilizce olması gibi Türk dünyasında da Türkiye Türkçesinin ortak iletişim dili olarak kullanılmasını istemektedir. Bunu sağlamak için öncelikle Türk toplulukları arasında kültürel faaliyetlerin düzenlenmesi gerektiğini düşünmektedir.

Akengin, bir süre kültürel ve sosyal organizasyonlardan çekilip kendini yazmaya vermek ister. İçinde şair, yazar ve akademisyenlerin de bulunduğu kırk kişilik bir kadro ile 1996'da Türk Dünyası Yazarlar ve Sanatçılar Vakfı (TÜRKSAY)'nı kurar. Vakfın Onur Kolu Başkanı Cengiz Aytmatov olur. Türk

¹⁶ *age.*, s. 51.

Dünyasına Hizmet Ödüllerini ihtas eder. Gazeteciler ve Yazarlar Vakfı ile ortaklaşa “Abant Platformu”nu düzenlerler.

2.2. MİZACI

Mütezavı bir kişiliğe sahip olan Akengin, kibirli insanları sevmez. Bunlara şiddetle karşı çıkar. Kim olursa olsun insanlara yukarıdan bakmanın kişinin değerini azaltacağını belirtmekten çekinmez. Hatta bir gün Necip Fazıl’la karşılaşan ve onu umduğu gibi bulamayan şair, onun hakkında şunları söyler:

“Şiirlerinin dünyasını ve mısralarındaki musikiyi düşündüğümde Necip Fazıl’ı yadırgama duygusu bende yer tutmuyordu. Ancak günün birinde Necip Fazıl’ı anma toplantılarından birinde konuşurken şunları söyleyecektim: ‘Necip Fazıl, kibire karşı kibir sadakadır, hadisinin gereğini hiç ihmal etmeyen, ancak bu sadakayı her günün zekâtı gibi çok cömertçe dağıtan bir şahsiyetti...’¹⁷.

Akengin, samimi, içten ve sıcakkanlıdır. O, dostlarına sahip çıkar, onları hiçbir zaman unutmaz. Vefalıdır. Kendisine verilen değerın kıymetini bilir. Yapılan yanlış bir davranış karşısında kin tutmamaya gayret eder; ama hata tekrarlanınca bir daha affetmez.

Mana dolu küçük mavi gözleri, ışıltılıdır. Askerlik yıllarında yavaş yavaş dökülmeye başlamış olan parlak kumral saçları yerini aklara bırakmıştır. Ses tonunu yükseltip alçaltarak öyle bir konuşur ki sözleri insanın içine işler. Yürümekten, üşümekten şikâyet etmez. Onun için güzel bir sohbet, muhteşem bir yemeğe tercih edilebilir. Geceleri geç uyumayı sorun etmez; fakat erken uyanmak onun için tam bir işkencedir. Zaten o, gecelerin hüznünü sever.

Çocuklarının gençlik döneminde takındıkları birtakım tavırları değiştirmek için çok uğraşan şair, durumun düzelmesini sabırla bekler. Ergenlik döneminde böyle farklılıkların yaşanabileceğinin bilincindedir. Oğullarına doğru yolu gösterir; fakat bu konuda ısrarcı olmaz. Çünkü ısrarcı olunca ters tepkilerle karşılaşır oğullarını büsbütün kaybedebileceğini bilmektedir. Neticede Akengin, haklı çıkar. İki oğlu da eğitimine ağırlık verir, başarılı evlatlar olarak onu gururlandırır.

¹⁷ a.g.e., s. 57.

2.3. SANAT HAYATI

2.3.1. Edebiyata İlgisi

Edebiyat tutkunu bir aile ortamından gelen Akengin, dedesinin ve babasının okuduğu ilahilerle, anlattığı masallarla büyür. Böylesine geleneğe bağlı, dindar bir çevrenin şairde önemli bir etkisi olur. O da daha ortaokul yıllarında şiir yazmaya başlar. Yeteneğini fark eden öğretmenleri, onun başarılı mısraları karşısında hayrete düşerler. Hatta bu şiirleri, başkasının yazdığını bile düşünürler. Bu durum, onun küçük kalbinde bir hayal kırıklığı yaratsa da o, şiire olan ilgisini asla kaybetmez. Çeşitli şiir yarışmalarına katılır. Birincilikler kazanır. Ancak onun en büyük hedefi bir gün Hisar dergisinde yazabilmektir. Gayretleri sonucunda bunu da elde eder ve ilk yayınlanan şiiri “Gelinlik” olur.

Yahya Akengin, 1968’den 1980’e kadar Hisar dergisinde yazmıştır. Şiirlerini ilk olarak bu dergide yayımlar. Bunun yanı sıra “Yeni Yayınlar” adlı kitap tanıtım köşesinde yeni çıkan eserler hakkında düşüncelerini belirten yazılar kaleme almıştır.

Hisar kapandıktan sonra yazı hayatını çeşitli dergilerde sürdürmüştür. Türk Edebiyatı, Doğuş, Edebiyat, Millî Kültür, Boğaziçi ve Türk Dili dergilerinde şiirleri; bazı günlük gazetelerde tiyatro, sinema, kitap eleştirileri ve gezi notları yayımlanmıştır.

2.3.2. Çalışma Biçimi

Yahya Akengin, çok düzenli ve disiplinli bir çalışma anlayışına sahip değildir. Kendisi bunu birçok konuşmasında dile getirir. Dağınıklık içerisinde aradıklarını kolay bulduğunu söyleyen şair, çalışma ortamının sessiz olmasına da çok özen gösterir.

Bir şiiri oluştururken sabaha kadar düşünür. Düzeltmesi gereken yerleri gözden geçirir. O gece, onun için uyku yoktur. Şiirin ilk hâli ortaya çıktığında ezberinde dolaşmaya başlar. Artık gürültülü ortamlarda bile şiirle meşgul olabilmektedir. Kimi zaman da şiir yazarken halk müziği, Türk sanat müziği ya da klasik müzik dinlemeyi tercih eder.

Şiirini tamamladığında sevdiği bazı dostlarına okuyarak onların şiir hakkındaki görüşlerini alır. Bunların hepsini dikkate almamakla birlikte nadiren önem verdiği düşünceler de ortaya çıkar. Yıllar önce yayınlanmış bir şiirinde

değişiklikler yaptığı da olur.

2.3.3. Aldığı Ödül ve Plaketler

Akengin, gerek konumu gereği gerekse şiirleri ve romanları sayesinde 15'ten fazla ödüle layık görülmüştür. Bunlardan bazıları, Atatürk Yüksek Kurumu Sanat Ödülü, Balkan Aydınlar ve Yazarlar Birliğinin Balkan Kültürüne Hizmet Yüksek Ödülü, 2009'da Bussines Man dergisinin Türk Dünyasına Hizmet Ödülü, Türkiye Milli Kültür Vakfı Özel Ödülü, Hicret'in 1400.Yılı Şiir Ödülü, Tercüman Gazetesi 100. Yıl Ödülü, Kültür Bakanlığı Tiyatro Eseri Yazma Ödülü, İstanbul Tuzla Belediyesi 700. Yıl Roman Ödülü, Kültür Bakanlığı Senaryo Ödülü'dür. Buna benzer birçok kurumun, vakfın, gazetenin, derginin ödülünü de almıştır. Şair, plaketi ödülünden saymadığını belirterek aslında bunların kendi için çok da önemli olmadığını göstermiş olur.

2.3.4. Jüri Üyelikleri

Yıllardır Türk edebiyatına büyük hizmetler veren Akengin'in birçok jüri üyeliği bulunmaktadır. Mustafa Necati Sepetçioğlu roman yarışması, Cahit Külebi şiir yarışması ve Kültür Bakanlığının bazı yarışmalarında jüri üyeliği olmuştur. Ancak jüri üyelikleri, bunlarla sınırlı değildir.

2.4. ESERLERİ

2.4.1. Şiir Kitapları

2.4.1.1. İstesen

1.Baskı: Ayyıldız Matbaası, Ankara, 1969.

İlk şiirlerinin yer aldığı İstesen, şairin acemilik yıllarında yazdığı şiirleri olarak değerlendirilebilir. Çocukluk ve gençlik döneminde yazılan şiirler, genel yapısı itibariyle sade, gösterişsiz ama duygusal şiirlerdir. Şair, Hisar'da yazmaya başlamasının ardından bir yıl gibi kısa bir sürede bu kitabı yayımlar. Zaten kitapta yer alan şiirlerin birçoğu dergide yayımlanmıştır.

2.4.1.2. Akşamla Gelen

1.Baskı: Hisar Yayınları, Ankara, 1973.

Akşamla Gelen’de yer alan şiirlerde şairin dilinin biraz daha kendini bulduğunu, gençlik yıllarında yazılmış izleniminin ortadan kalktığı görülür. Hüznün ekseninde şekillenen bu şiirler, lirik bir üslupla kaleme alınmıştır.

2.4.1.3. Çağ Sürgünü

1.Baskı: Hisar Yayınları, Ankara, 1977.

Kitap, adından da anlaşılacağı gibi özlemlerle yoğrulmuş şiirleri barındırmaktadır. Şairin bu üçüncü kitabı, artık şairlik misyonunu tam olarak kazanmaya başladığı dönemin ürünüdür.

2.4.1.4. Saatler ve Çehreler

1.Baskı: Ocak Yayınları, Ankara, 1982

Zamanın insanlar üzerinde farklı etkileri olduğunu dile getiren şair, bu kitabında zamanı biraz da felsefi anlamda değerlendirmiştir.

2.4.1.5. Ötelerden

1.Baskı: Başbakanlık Basımevi, Ankara, 1986.

2.4.1.6. Kimselere Anlatmadım

1.Baskı: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1988.

Daha önceki şiir kitaplarından derleme şiirlerinin yer aldığı bu kitapta, sınırlı sayıda yeni şiiri vardır.

2.4.1.7. Sözümüz Var

1.Baskı: Ecdad Yayınevi, Ankara, 2004.

2.4.1.8. Eylül Kuşatması

1.Baskı: Türdav Basım ve Yayım Ticaret ve Sanayi Anonim Şirketi, Ankara, 2001.

Şairin yeni şiirleriyle birlikte “Öncelerden Bir Demet” başlığı altında yer verdiği eski şiirleri yer almaktadır.

2.4.1.9. Hasat

1.Baskı: Berikan Yayınevi, 2004.

2.4.1.10. Kırk Yıldan Şiirler

1.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

2.4.2. ROMANLARI¹⁸

2.4.2.1. Özlem Yokuşları

- 1.Baskı: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1981
- 2.Baskı: MEB Yayınları, Ankara, 1991.
- 3.Baskı: MEB Yayınları, Ankara, 1992.
- 4.Baskı: Berikan Yayınevi, Ankara, 2001.
- 5.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

2.4.2.2. Dönüş Acıları

- 1.Baskı: Birlik Yayınları, Ankara, 1983.
- 2.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 1987.
- 3.Baskı: Berikan Yayınevi, Ankara, 2001.
- 4.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

2.4.2.3. Yaralı Dağlar

- 1.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 1987.
- 2.Baskı: Berikan Yayınevi, Ankara, 2001.
- 3.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

2.4.2.4. Oğuz Dede

- 1.Baskı: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1990.
- 2.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.
- 3.Baskı: Berikan Yayınevi, Ankara, 2001.
- 4.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

¹⁸ Romanların ilk baskılarına ulaşamadığı için bazılarının baskı yerleri ve tarihleri, Yahya Akengin'in hatırlayabildiklerinden öğrenilerek yazılmıştır.

2.4.2.5. Sarkaç

- 1.Baskı: Türdav Yayınları, İstanbul, 2000.
- 2.Baskı: Berikan Yayınevi, Ankara, 2001.
- 3.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

2.4.2.6. Aşka Verilmiş Muhtıra

- 1.Baskı: Asil Yayınları, Ankara, 2004.
- 2.Baskı: Bilgeoğuz Yayınevi, İstanbul, 2007.
- 3.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

2.4.3. Tiyatro Eserleri

2.4.3.1. Eski Çarıklar, Aile Bağları

- 1.Baskı: Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1987.
- 2.Baskı: Berikan Yayınevi, Ankara, 2001 (Eski Çarıklar, Aile Bağları, Enver Paşa ve Büyük Ümitler adıyla).
- 3.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009 (Eski Çarıklar, Aile Bağları, Enver Paşa ve Büyük Ümitler adıyla).

2.4.3.2. Enver Paşa ve Büyük Ümitler

- 1.Baskı: Mesaj Yayınları, Ankara, 1985.
- 2.Baskı: MEB Yayınları, Ankara, 1996.
- 3.Baskı: Berikan Yayınevi, Ankara, 2001 (Eski Çarıklar, Aile Bağları, Enver Paşa ve Büyük Ümitler adıyla).
- 4.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009 (Eski Çarıklar, Aile Bağları, Enver Paşa ve Büyük Ümitler adıyla).

2.4.3.3. Son Köylü, Kulübe, Sağlık Olsun

- 1.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

2.4.4. Anı Kitapları

2.4.4.1. Siyasetnâme ya da Bir Seçim Hikâyesi

- 1.Baskı: Bilgitek Yayıncılık, Ankara, 1996.

2.4.4.2. Bir Semaverlik Muhabbet

1.Baskı: Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul, 2010.

2.4.5. Senaryo

2.4.5.1. Hücumdadır Mezar Taşları

1.Baskı: Akçağ Yayınları, Ankara, 2009.

2.4.6. Süreli Yayınlardaki Şiirleri ve Yazıları

2.4.6.1. Şiirleri

Akengin, Y. (Eylül 1968). “Gelinlik”, Hisar, 23(58).

Akengin, Y. (Ekim 1968). “Bu Yalnızlığım”, Hisar, 23(58).

Akengin, Y. (Ocak 1969). “Solmasaydı”, Hisar, 24(61).

Akengin, Y. (Mart 1969). “Sana Gelirsem İstanbul”, Hisar, (63).

Akengin, Y. (Haziran 1969). “Kahkaha”, Hisar, 7(66).

Akengin, Y. (Ağustos 1969). “Damarlarımdaki Şarki”, Hisar, 15(68).

Akengin, Y. (Aralık 1969). “Buğulu Camlar Önünde”, Hisar, 27(72).

Akengin, Y. (Ocak 1970). “Yılbaşı Gecesi”, Hisar, 11(73).

Akengin, Y. (Mart 1970). “Bunalım Durağı”, Hisar, 10(75).

Akengin, Y. (Mayıs 1970). “Allı Kızın Türküsü”, Hisar, (77).

Akengin, Y. (Eylül 1970). “Eylül Sularında”, Hisar, 10(79).

Akengin, Y. (Ocak 1971). “Düşten Sonra”, Hisar, 20(85).

Akengin, Y. (Haziran 1971). “Gel Gör Bizi Yunus Emre”, Hisar, 9(90).

Akengin, Y. (Eylül 1971). “Karanlığın Derin Saatlerinde”, Hisar, 10,(93).

Akengin, Y. (Aralık 1971). “Duyuşlar Mevsiminde”, Hisar, 11(96).

Akengin, Y. (Ağustos 1972). “Akşamla Gelen”, Hisar, 20(104).

Akengin, Y. (Ekim 1972). “Çağdışı”, Hisar, 22(106).

Akengin, Y. (Şubat 1973). “Taşralı Kız”, Hisar, 19(110).

Akengin, Y. (Mayıs 1973). “Erenler Tutmuş Elimizden”, Hisar, 27(113).

Akengin, Y. (Temmuz 1973). “Fal”, Hisar, 9(115).

Akengin, Y. (Ekim 1973). “Dalgınlıkta Açan Güller”, Hisar, 19(118).

Akengin, Y. (Aralık 1973). “Mevsimlerden Uzakta”, Hisar, 25(120).

Akengin, Y. (Şubat 1974). “Daha Kimselere Anlatmadım”, Hisar, 5(122).

- Akengin, Y. (Nisan 1974). “İnanmam Geldiğine Baharım”, Hisar, 27(124).
- Akengin, Y. (Mayıs 1974). “Yılların Akışına”, Hisar, 17(125).
- Akengin, Y. (1974). “Sana Gelirsem İstanbul”, Türk Edebiyatı, (25).
- Akengin, Y. (Temmuz 1974). “Temmuz Dağlarına Kar Bekliyorum”, Hisar, 7(127).
- Akengin, Y. (Eylül 1974). “Benim Devletim”, Hisar, 28(129).
- Akengin, Y. (Kasım 1974). “Yolumuz Aşka Doğru”, Hisar, 13-14(131).
- Akengin, Y. (Mart 1975). “Göç”, Hisar, 33(135).
- Akengin, Y. (Haziran 1975). “Şafak Nöbetçisi”, Hisar, 15(138).
- Akengin, Y. (Kasım 1975). “Tekmil”, Hisar, 17(133).
- Akengin, Y. (Şubat 1976). “Kar Yağmalı Dünyamıza”, Hisar, (146).
- Akengin, Y. (Nisan 1976). “Annem”, Hisar, 23(148).
- Akengin, Y. (Haziran 1976). “Oyun”, Hisar, 17(150).
- Akengin, Y. (Şubat 1976). “Sabrın Acı Suları”, Hisar, 33(146).
- Akengin, Y. (Haziran 1976). “İnsanlık Şarkısı”, Hisar, 27(150).
- Akengin, Y. (Eylül 1976). “Sarı Çiçek”, Hisar, 20(153).
- Akengin, Y. (Kasım 1976). “Sessizce”, Hisar, 17(155).
- Akengin, Y. (Ocak 1977). “Gidiyor”, Hisar, 24(157).
- Akengin, Y. (Temmuz 1977). “Zaman Çıkmazı”, Hisar, 21(163).
- Akengin, Y. (Eylül 1977). “Yeşil Çağ”, Hisar, 25(165).
- Akengin, Y. (Kasım 1977). “Gün Ağzından”, Hisar, 16(167).
- Akengin, Y. (Ocak 1980). “Çöpçüler Ateş Yakmış”, Hisar, 16(266).
- Akengin, Y. (Mart 1980). “İsimsiz Hasretler”, Hisar, 12(268).
- Akengin, Y. (Nisan 1980). “Pazarlar Dağılmış ve Sen Gezmişsin”, Hisar, (269).
- Akengin, Y. (Temmuz 1980). “Hışır’ın Hanı”, Hisar, 17-18(272).
- Akengin, Y. (Ağustos 1980). “Bir Gül Bir Çiçek”, Hisar, 15(273).
- Akengin, Y. (Ekim 1980). “Yeniden”, Hisar, 13(275).
- Akengin, Y. (Aralık 1980). “Bıraksalar”, Hisar, 15(277).
- Akengin, Y. (Eylül 1984). “Sürer Gider”, Türk Edebiyatı, (123).
- Akengin, Y. (Ağustos 1990). “Annem”, Türk Edebiyatı, (71).
- Akengin, Y. (Mayıs 1995). “Sevdalı Selâm”, Türk Edebiyatı, 13(259).
- Akengin, Y. (Şubat 1993). “O’nun Yolunda”, Türk Edebiyatı, 13(232).

- Akengin, Y. (Nisan 1993). “Zaman Şiiri”, Türk Edebiyatı, 19(234).
- Akengin, Y. (Nisan 1992). “Diriliş”, Türk Edebiyatı, 7(222).
- Akengin, Y. (Şubat 1982). “Saatler ve Çehreler”, Türk Edebiyatı, (100).
- Akengin, Y. (Mayıs 1983). “Topkapı’dan”, Türk Edebiyatı, 9(113).
- Akengin, Y. (Eylül 1982). “Kuşlarla”, Türk Edebiyatı, 27(107).
- Akengin, Y. (Mayıs 1996). “Babamın Ardından”, Türk Edebiyatı, 40(270).
- Akengin, Y. (Nisan 1997). “Yaşamak Üstüne Bir Çeşitleme”, Türk Edebiyatı, 30(282).
- Akengin, Y. (Mayıs 1997). “Alparslan Türkeş’e Selâm”, Türk Edebiyatı, 28(283).
- Akengin, Y. (Mart 1998). “Hayat Su”, Türk Edebiyatı, 18(293).
- Akengin, Y. (Haziran 1998). “Gel Git”, Türk Edebiyatı, 19(296).
- Akengin, Y. (Ocak 1999). “Bir Günlük”, Türk Edebiyatı, 18(303).
- Akengin, Y. (Mart 1999). “Birileri Var”, Türk Edebiyatı, 15(305).
- Akengin, Y. (Nisan 1999). “Yolcu”, Türk Edebiyatı, 12(306).
- Akengin, Y. (Mayıs 1999). “Dağların Daveti”, Türk Edebiyatı, 41(307).
- Akengin, Y. (Eylül 1999). “Kıyıda”, Türk Edebiyatı, 10(311).
- Akengin, Y. (Ekim 1999). “Hoş Sadâ Bırakanlar”, Türk Edebiyatı, 39-40(312).
- Akengin, Y. (Kasım 1999). “Deprem 99”, Türk Edebiyatı, 18(313).
- Akengin, Y. (Nisan 2000). “Yeniden”, Türk Edebiyatı, 16(318).
- Akengin, Y. (Ekim 2001). “Söyler”, Türk Edebiyatı, 53(336).
- Akengin, Y. (Ocak 2002). “Millet Manzarası”, Türk Edebiyatı, 15(339).
- Akengin, Y. (Mayıs 2002). “Dağlara”, Türk Edebiyatı, 46(343).
- Akengin, Y. (Haziran 2002). “Yıllar, Mesafeler ve Aşk”, Türk Edebiyatı, 20(344).
- Akengin, Y. (Eylül 2003). “Ufuklar”, Türk Edebiyatı, 39(359).
- Akengin, Y. (Ekim 2003). “Çay Esintileri”, Türk Edebiyatı, 13(360).
- Akengin, Y. (Aralık 2003). “Zaman”, Türk Edebiyatı, 15(362).
- Akengin, Y. (Şubat 2004). “Kış Albümünden”, Türk Edebiyatı, 19(364).
- Akengin, Y. (Ocak 2004). “Arzuhal”, Türk Edebiyatı, 43(363).

2.4.6.2. Yazıları

- Akengin, Y. (Mayıs 1973). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 33-34 (113).
- Akengin, Y. (Haziran 1973). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 26-27 (114).
- Akengin, Y. (Temmuz 1973). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 28-29-30(115).
- Akengin, Y. (Temmuz 1974). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 28-29-30(127).
- Akengin, Y. (Ağustos 1974). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 33-34-35(128).
- Akengin, Y. (Eylül 1974). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 34-35(129).
- Akengin, Y. (Ekim 1974). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 31-32(130).
- Akengin, Y. (Kasım 1974). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 30-31(131).
- Akengin, Y. (Aralık 1974). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 27-28(132).
- Akengin, Y. (Ocak 1975). “Yeni Yayınlar”, Hisar , 34(133).
- Akengin, Y. (Şubat 1975). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 35(134).
- Akengin, Y. (Mart 1975). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 34-35(135).
- Akengin, Y. (Nisan 1975). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 32-33(136).
- Akengin, Y. (Mayıs 1975). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 31-32(137).
- Akengin, Y. (Ağustos 1975). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 33-34(140).
- Akengin, Y. (Aralık 1975). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 26-27(144).
- Akengin, Y. (Ocak 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 28-29(145).
- Akengin, Y. (Şubat 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 33-34(146).
- Akengin, Y. (Mart 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 31-32(147).
- Akengin, Y. (Nisan 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 34-35(148).
- Akengin, Y. (Mayıs 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 32-33(149).
- Akengin, Y. (Haziran 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 27-28(150).
- Akengin, Y. (Temmuz 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 27-28(151).
- Akengin, Y. (Ağustos 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 33-34(152).
- Akengin, Y. (Eylül 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 29-30(153).
- Akengin, Y. (Kasım 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 33-34(155).
- Akengin, Y. (Aralık 1976). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 26-27(156).
- Akengin, Y. (Mart 1977). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 24-25(159).
- Akengin, Y. Mayıs 1977). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 23-24(161).
- Akengin, Y. (Haziran 1977). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 34-35(162).
- Akengin, Y. (Temmuz 1977). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 28-29(163).
- Akengin, Y. (Ekim 1977). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 28-29(166).
- Akengin, Y. (Kasım 1977). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 27(167).

- Akengin, Y. (Aralık 1977). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 23-24(168).
- Akengin, Y. (Nisan 1978). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 25(172).
- Akengin, Y. (Mayıs 1978). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 35-36(173).
- Akengin, Y. (Temmuz 1978). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 34-35-36(175).
- Akengin, Y. (Eylül 1978). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 27-28(252).
- Akengin, Y. (Kasım 1978). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 19(254).
- Akengin, Y. (Ocak- Şubat 1979). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 31-32(256).
- Akengin, Y. (Mart 1979). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 24-25(257).
- Akengin, Y. (Nisan 1979). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 30(258).
- Akengin, Y. (Ekim 1979). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 19(263).
- Akengin, Y. (Aralık 1979). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 34(265).
- Akengin, Y. (Ocak 1980). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 27(266).
- Akengin, Y. (Şubat 1980). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 26(267).
- Akengin, Y. (Nisan 1980). “Şiir Üzerine”, Hisar, 16-17(269).
- Akengin, Y. (Haziran 1980). “Yeni Yayınlar”, Hisar, 29(271).
- Akengin, Y. (Aralık 1999). “Notaların Kanadından Harput”, Türk Edebiyatı, 36(314).
- Akengin, Y. (Mart 2000). “Bir Film Bir Oyun ve Bir Yazar”, Türk Edebiyatı, 28(317).
- Akengin, Y. (Eylül 2000). “Türkiye’deki Demokratik Hukuk Devleti Sancıları ve AB”, Türk Edebiyatı, 18-19(323).
- Akengin, Y. (Ocak 2003). “Üsküp’ten Yeni İzlenimlerle”, Türk Edebiyatı, 24(351).
- Akengin, Y. (Mart 2004). “Mısra Kervanlarının Biri Hüzünlü Diğeri Neşeli İki Yolcusu”, Türk Edebiyatı, 46(365).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SANAT, DİL, ŞİİR ve EDEBİ ŞAHSİYETLER ÜZERİNE DÜŞÜNCELERİ

3.1. SANAT

Sanat, başlı başına bir estetikdir ve sanatta mükemmeliyetin sınırı yoktur. Bir şiirde veya romanda elbette bir ana fikir bulunmalıdır. Ancak bu, hiçbir zaman estetiğin önüne geçmemelidir.

Akengin, tiyatroyu da romanı da şiiri de “bir dil zevki, dil şöleni” olarak düşünür. Bu sebeple yazarken keyif alır. Sanatta keyif almanın önemli bir işlev olduğuna dikkat çeker. Eğer bir eser, okuyucuya keyif vermiyorsa ona göre bir anlamı da yoktur. Çünkü sanatın eğitime işlevinden ziyade güzellik duygusu uyandırma amacı vardır.

Şair, hiçbir akıma bağlı kalmayı doğru bulmaz. Yazarların ve şairlerin kalemlerini özgürce kullanmaları gerektiği görüşündedir.

3.2. DİL

Yahya Akengin, Türkçeyi güzel kullanan ve buna önem veren biridir. Eserlerinde genellikle yalın bir dil kullanmayı tercih eder.

Sanatçı, Türk topluluklarının ortak bir dil kullanmasından yanadır. Nasıl Türkiye’de iletişim dili İstanbul Türkçesi ise, dünya genelinde konuşulan ortak dil İngilizce ise, Türk toplulukları arasında konuşulan dilin de Türkiye Türkçesi olmasını ister. Çünkü lehçe farklılıkları sebebiyle Türk olmasına rağmen Azerbaycan’da ya da Türkmenistan’da yaşayan bir Türk ile Türkiye’de yaşayan bir Türk, birbirini anlayamamaktadır. Aslında kullanılan kelimelerde çok büyük farklılıklar yoktur; fakat ses değişiklikleri anlaşmayı zorlaştırmaktadır. Türk lehçelerinin arasına giren bu derin mesafelerin kültürel faaliyetlerle kapanacağını düşünen şair, bu anlamda kendi üzerine düşeni yapar ve bu ülkelerde sık sık şiir geceleri düzenler.

3.3. ŞİİR ve ŞAİR

Akengin, aşkın ve şiirin tam olarak tarifini yapmanın mümkün olmayacağını belirtir. Bu anlamda aslında ikisi arasında bir benzerlik kurar. Şiiri aşka benzeten şair, onun da tutku gerektirdiğini düşünmektedir. Şiire hangi yönden bakılırsa bakılsın farklı bir cepheyle karşılaşılabileceğini söyleyen şair, “Şiir, güzelliğin nefes almasıdır.”¹⁹ der.

Ona göre ölçülü ve kafiyeli söz, manzumdir. Bu manzumelerin estetik değer taşıyanı ve insanda güzellik duygusu uyandırmanı şiirdir. Ancak serbest manzumeler de kendine göre bir iç ses taşımaktadır.

Şiirlerinin bir kısmının maddi hayatından, bir kısmının da manevi hayatından izler taşıdığını söyleyen Akengin, bir şairin ne yaparsa yapsın başta kendini anlatacağını belirtir. “Şair, kendini yazar ama yazdığıyla kendi gibi binlerce, on binlerce, yüz binlercenin tercümanı olur.” diyen Akengin, şairin ancak o zaman başarılı olacağını savunur. Ancak bunu yaparken şiiri basite indirgememelidir. Şiirin kendi içinde bazı anlam katmanları olmalıdır. Her katmanda ayrı bir anlamı sunmalıdır. Herkesin yazabileceği sözlerin bir araya gelmesi şiir demek değildir. Etkilenmeden hiçbir şey olmayacağını dile getiren sanatçı, bir şeylerden, birilerinden etkilenmenin sanata olumlu yansıtacağını; ancak taklitle etkilenmenin karıştırılmaması gerektiğini vurgulamaktadır. Çünkü güzel olan etkilenmedir; fakat taklit çirkindir.

Şiirde duygu ve ilham esastır; ancak bununla beraber şiirin bir de arka planının olması gerektiğini söyler. “Şiirin bir arka planı olması lazım. Bu da şiirin kültür planıdır. Eski şiirde buna hikmetli şiir denir. Mesela Nabi böyle bir şairdir.”²⁰

Etkilenme olmadan hiçbir şeyin olmayacağını söyleyen Akengin, bunu bir zincirin halkalarına benzetir. Onu da etkileyen bazı şairler vardır. Bunlardan en önemlileri, Fuzuli, Karacaoğlan ve Yahya Kemal'dir.

Sanatta mükemmelliğin bir sınırı olmadığını söyleyen Akengin, kimsenin yüzde yüz başarıya ulaşamayacağını dile getirmektedir. Bunu diyebilen bir şair veya yazarın, artık kalemi elinden bırakması gerektiğini belirtmektedir.

“... Bırakmıyorsa yolculuk devam edecektir. Menzile varılmamış demektir. Şiir, “Mehlika Sultan” a doğru bir yolculuk olsa gerek. Bu yolculukta güzel adımların yanı

¹⁹ Betül Hastaoğlu. (2010). “Yahya Akengin ile Şiir Üzerine”. *Mavi*, Gaziantep, 20/21: s. 30.

²⁰ Betül Hastaoğlu. *a. g. s.*, 30.

sıra tökezlemeler de vardır. Bütün güzel sanatlar için de bu böyle...”²¹

Şiiri emel edinmiş insanlar için yol bitmemiştir. Hala anlatılacak bir şeyler vardır. Yolun sonuna gelinmemiştir. Şiirin dar kalıpları olmamalıdır. Bu yüzden o, herhangi bir vezne veya kalıba bağlı kalmaz. Hece vezniyle yazsa bir Yunus Emre gibi yazamayacağını, aruzla yazsa bir Fuzulî olamayacağını söyleyen şair, bu sebeple serbest nazmı tercih eder.

Yahya Akengin'e göre günümüz Türk edebiyatında şair, zengin bir mirasın bahtıyarı olduğu kadar mirasyediliğin de temsilcisi durumundadır. Edebiyat geleneğimizde en güçlü, en köklü tür, şiidir. Kendi de ozanların saz eşliğinde söylediği şiirlerle büyüyen Akengin, ülkeyi, en büyük şehirden en küçük köyüne kadar şairler yetiştirmiş bir gönül iklimi olarak görmektedir.

“Halk hikâyelerinde kahramanların dili şiir olan bir milletiz. Yönetenleri, cihangirleri şair, ordusunda neferi şair... Köy odalarında, dost meclislerinde, okuma-yazması olmayan fakat “ehl-i dil” olan insanların ülkesi... Böyle bir toplumda şiire ve şaire verilen yer, bir fazilet duygusunun ifadesi oluyor.”²²

Şiir, tek yönlü olmamalıdır. Her okunuşunda farklı anlamlar çıkarılacak şekilde anlam katmanlarıyla yoğrulmalıdır. Bu nedenle şairlerin kendilerini anlatmasını doğru bulmaz. Şair, dünyaya değişik pencerelerden bakarak her kesime seslenecek şiirler yazmalıdır.

3.4. EDEBÎ ŞAHSİYETLER²³

3.4.1. Mehmet Çınarlı

Hisar dergisinin önemli bir ismi olan Mehmet Çınarlı, bir aruz şairidir. Bununla beraber o, aynı şiirde aruzun farklı kalıplarını kullanarak aruza bir farklılık getirdiğini iddia etmiştir. Gerçekten de bu, aruzda ilk defa denenmiştir. Yahya Kemal'e hayranlık duyması, onun aruza ilgi duymasının sebebi olarak düşünülebilir.

Onun aruza olan bağlılığı, dönemin anlayışına uygun olmaması bakımından Çınarlı, zaman zaman dışlandığını düşünerek üzülmüştür. fakat yine de aruzla yazmaktan vazgeçmemiştir. Akengin, onun aruzda Türkçeyi başarılı bir şekilde kullandığı görüşündedir. Ancak aruza bağlılığından dolayı, lirizmini şiirlerine tam

²¹ Yahya Akengin, “Şiir Üzerine”, *Saatler ve Çehreler*, s. 4.

²² *a.g.e.*, s. 4.

²³ Yahya Akengin'in Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Mustafa Necati Karaer, Feyzi Halıcı, Yahya Kemal Beyatlı, Ahmet Hamdi Tanpınar ve Ahmet Haşim ile ilgili görüşleri kendisiyle çeşitli tarihlerde yapılan görüşmelerden yola çıkılarak yazılmıştır.

olarak yansıtamadığı kanaatindedir.

Akengin'in "dürüst bir insan, karakter adamı" olarak nitelendirdiği Mehmet Çınarlı, dürüstlüğü sebebiyle bazı insanları kırmıştır. Çünkü o, ilkelerine son derece bağlı bir şairdir. Akengin, Hisar dergisinin yayın hayatının otuz yıl sürmesinin nedenini, Çınarlı'nın kararlılığı ve o konudaki inatçılığına bağlar.

Mehmet Çınarlı'nın bir de nesir yönü vardır. Düzyazılarında da Türkçeyi çok güzel kullandığını söyleyen Akengin, onun roman yazma niyetinin de olduğunu, fakat bitirmesine ömrünün yetmediğini belirtir.

3.4.2. İlhan Geçer

İlhan Geçer'i bir duygu şairi olarak tanımlayan Akengin, romantizmini ömrü boyunca sürdürdüğünü söyler. Ancak zamanla kendini tekrar etme durumuna düştüğünü belirtir.

Hayatındaki olaylar, Geçer'in şiirlerine melankoli olarak yansır. Çok sevdiği eşinin durup dururken kendini terk etmesi onun hayatında dönüm noktası sayılabilir.

Akengin, şairin tembel bir yanının da bulunduğu değinir. Örneğin bir antoloji hazırlayacağı zaman oturup onları yazmak yerine kitaplardan temin etmeyi tercih ettiğini söyler. Şiirlerinde de bunun etkisini görmek mümkündür. Bir kuyumcu titizliğiyle şiiri işlemek yerine, şiirlerini sadece ilhamın etkisiyle yazmıştır.

3.4.3. Mustafa Necati Karaer

Mustafa Necati Karaer, onun çok takdir ettiği bir şairdir. Karaer'in ağır başlı, vakur hâli onda olumlu izlenimler bırakmıştır. Şiir okuması için çağrıldığı hiçbir yere gitmeyen Karaer, kalemini dikkatli kullanan güçlü bir şairdir. Ancak edebiyatta layık olduğu yeri bulamamıştır. Anadolu şairidir ve asker kökenlidir. Bu yüzden şiirlerinde vatanseverlik yönünü görmek mümkündür.

3.4.4. Feyzi Halıcı

Feyzi Halıcı ile yıldızları barışmayan Akengin, onda senatörlüğün getirdiği bir böbürlenme sezinler. Akengin'in İLESAM başkanlığı döneminde İLESAM kurultayında ona rakip olarak çıkar. Seçimi kazanması üzerine iyice araları açılır. Bunun üzerine Feyzi Halıcı, İLESAM'dan istifa eder. Uzun yıllar görüşmezler. Fakat

2008 yılında Bursa’da karşılaşırlar. Büyüğü olduğu için Akengin, ona saygı gösterir. Böylece barışırlar. Halk şiiri geleneğini kendine özgü bir hava içerisinde sürdüren Halıcı, bu anlamda başarılı şiirler ortaya koymuştur.

3.4.5. Yahya Kemal Beyatlı

Yahya Akengin’de Beyatlı’nın yeri büyüktür. Her söyleşisinde, her konuşmasında ona değinmeden geçemez. Sohbetleri sırasında bile Yahya Kemal’den şiirler okur. Bu şiirler, ona ilham kaynağı oluşturan şairin şiirleridir.

Yahya Kemal, bir imparatorluğun çöküş acılarını, aile hayatında ve kendi hayatında yaşar. Bunun sonucunda gönüllü olarak Paris’e kaçar. “Asi bir genç” olan Yahya Kemal, orada çeşitli maceralar yaşar. Sonradan milliyet ve maneviyat değerlerini keşfedip yurda dönerken yepyeni bir anlayışın sentezi olan ürünler vermiştir. Onun şiiri bir mimarî gibidir. Sesi, ölçüsü, kelime seçimi bakımından kendisinin de hayran olduğu Süleymaniye Camii’ni çağrıştırır. Yahya Kemal, bohem bir hayat yaşar; ancak bu bohemlik, onun temel değerlere yabancılaşmasına yol açmaz. O değerleri hep muhafaza eder. Çünkü şair, millî sorumluluk bilincini hiçbir zaman elden bırakmaz.

Gerek kişilik özellikleri, gerekse şiirinin incelikleri bakımından Yahya Kemal, Akengin’de büyük bir hayranlık uyandıran şairlerdendir.

3.4.6. Ahmet Hamdi Tanpınar

Ahmet Hamdi Tanpınar, yaşarken değeri fazla bilinmeyen sanatçılardandır. O, şiir yönünden öğrencisi olduğu Yahya Kemal’e ulaşmak istemiş; ancak ulaşamamıştır. Bununla birlikte şiirleri özgün bir yapıdadır. Yani başkasının devamı veya kopyası değildir. Romanları şiirlerinin önüne geçse de şiirleri yabana atılacak türden değildir. Onda estetik çok güçlüdür.

3.4.7. Ahmet Haşim

Ahmet Haşim, onun sessizliğinin şairidir. Haşim’deki sessizlik âlemi, Akengin’i derinden etkiler. Bu etkilenme, Haşim’i gönlündeki baş şairlerden biri hâline getirir. Şiirinin bir çırpıda anlaşılması, poetikası Akengin’e yol göstermiştir. Ancak Haşim’in yer yer arkaik bir dil kullanması, şiirlerinin gündemden düşmesine

neden olur. Bu da onun için bir talihsizliktir. Bunun yanı sıra gündemde kalan şiirleri bile onu yaşatmaya yeterlidir.

3.4.8. Tarık Buğra

Yahya Akengin, Hisar dergisinin “Yeni Yayınlar” köşesinde Tarık Buğra’nın birçok eserini tanıtır. Firavun İmanı, İbiş’in Rüyası, Gençliğim Eyvah gibi eserleri tanıtan Akengin, bunları objektif bir şekilde değerlendirmeye çalışır. Tarık Buğra’dan da sevgi ve muhabbetle bahseder.

Buğra’nın Devlet Tiyatroları Edebî Kurul Başkanı olduğu yıllarda, Akengin’in tiyatro oyunlarına Tarık Buğra imzasıyla ret cevapları gelir. Bununla birlikte sanatçının kendisine karşı olumlu bir tavrı olmadığını öğrenen Akengin, ona duygularını belirten bir mektup yazar. Karşılığında öfkeli bir cevap alır. Daha sonra bir gün Ankara’da Kızılay’da karşılaşırlar. Akengin, oturup bir çay içmek istediğini söylese de Tarık Buğra, bu teklife yanaşmaz. Aralarındaki soğukluk, bu olaydan sonra giderek artar ve ilişkileri kopar.

İLESAM adına yapmayı kararlaştırdıkları Yeni Türk Edebiyatı Sempozyumuna Tarık Buğra’nın da çağrılması istenir. Akengin, çok gönüllü olmasa da arayıp sanatçıyı davet eder. Tarık Buğra da teklifi kabul eder ve araları düzelir.²⁴

Akengin, İbiş’in Rüyası’nda akıcı ve sürükleyici bir üslûp kullandığını söylediği Tarık Buğra’nın Gençliğim Eyvah’ta “okunması rahat olmayan” bir dili tercih ettiğini belirtir.

“Şiir, roman, hikaye yazmak bir bakıma ‘bir ses’ yakalamak ve ‘bir ses’ vermektir. Düpedüz, gerçek anlamıyla bir ses... Buğra’nın romanlarını okutan, O’nu günümüzün sayılı romancılarından biri yapan, okuyucusuna verdiği ‘ses’tir”²⁵.

Küçük Ağa ve Firavun İmanı gibi eserlerin “bugünün Türkiye’sindeki arızaları kurcalaması” bakımından önem teşkil ettiğini belirten Akengin, “teşhis hatası” ve “teşhis yanlışlığı” kavramlarını anlamak için bu gibi eserlerin okunmasına ihtiyaç olduğunu söyler²⁶.

²⁴ Yahya Akengin. *Bir Semaverlik Muhabbet*. s. 135.

²⁵ Yahya Akengin. (1978). “Yeni Yayınlar”. *Hisar*, 254: 19.

²⁶ *a.g.m.*, s. 19.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERİNİN İNCELENMESİ

4.1. MUHTEVA

Yahya Akengin'in şiirleri muhteva bakımından oldukça geniştir. Hemen hemen her duyguyu şiirlerinde bulmak mümkündür. Bununla birlikte belli başlı temalar da dikkat çekmektedir. Bunların başında büyük şehir bunalımı, tarih, aşk, gurbet, hüzn ve halk kültürü gelmektedir. Ama bu temalar, şiirlerinde iç içe geçmiş şekildedir. Bir bütünlük arz etmekte ve yalnız başına düşünülememektedir. Bu, Akengin'in bilinçli bir tercihidir. O, tek bir temayı öne çıkarmak istememektedir. Aşk işlerken aynı zamanda ayrılığı, hasreti, umudu da bir arada bulundurmuştur. Gerçek şiirin anlam katmanlarıyla örülü olmasını savunun şair, kendi şiirlerinde de bunu başarıyla gerçekleştirmiştir. Her okunduğunda farklı bakış açıları sunabilen şiirleri vardır.

4.1.1. Ferdî Duygular

Sevgi, aşk, gurbet, yalnızlık, hüzn gibi ferdi konular, Akengin'in şiirlerinde görülmektedir. Ancak bunlar yalın halde bulunmazlar. Yani ferdi duyguların yer aldığı şiirlerinde bile sosyal konular yer almaktadır.

4.1.1.1. Sevgi

Bir aileyi birbirine bağlayan duygu, bir ülkeyi ayakta tutan yüce his, sevgidir. Yokluğunda zulümler baş gösterir. Huzursuzluklar, anlaşmazlıklar ortaya çıkar. Yüreğinde Allah inancı taşıyan kimseler, yaratılanı yaratandan ötürü sever.

Yahya Akengin'in şiirlerinde sevgi, bir tema olmaktan ziyade parça parça şiirlere dağılmış, daha geniş bir alanı kaplamıştır. Yani hemen hemen her şiirinde sevgiye dair bir şeyler bulmak mümkündür. Bu sevgi, bir karşı cinse olabildiği gibi bir kuşa, çiçeğe, tarihe, eski aşkların yüceliğine de duyulabilmektedir.

İnsanın güzel olana, mutluluğa, huzura sevgi sayesinde ulaşacağını düşünen şair, sevgisini bir insanla sınırlamaz. Bu sevgi olabildiğince geniştir. Ondaki bu duygu, insanlık sevgisi, memleket sevgisi, dağ, taş, toprak sevgisidir.

“Sonra bir gönül yangını güz yamaçları,
Lekesiz duyguların büründüğü karlı ufuklar
Ve çocuklarımın bağrımı okşayan saçları,
Düğüm düğüm bir telaşı çözen yağmurlar kadar
Sevgilerde bereket var.”

(Akengin, 2009: 100)

Yağmurların bereketi, sevgilerde de vardır. Tüm olumsuzluklar, sevgiyle son bulur. Sevgiyi bir bütün olarak gören şair, mesleğine de sevgiyle bağlıdır.

“Mağaralardan yıldızlara dalan;
O ilk bakışlarda büyüyen hayret,
Neyi sormuşsa onu sormak,
Gönül şehrine bir kutlu yoldan,
Cevap kervanlarıyla varmak...”

(Akengin, 1982: 66)

Hiçbir şey bilmeyen, dünyaya hayret dolu gözlerle bakan saf dimağlara sorularının cevaplarını verebilmek, onların gönüllerinde yer edinmek şair için büyük bir mutluluktur.

Kimi zaman “Mahçup Kız”ın tavrı, kimi zaman bir “Taşralı Kız”ın görüntüsü akılda kalır. Bazen de bir “Allı Kızın Türküsü”nün ezgisi kulaklardan gitmez.

“Ne zaman barış ne zaman mutluluk
Ne zaman sevgi dense
Hep aklıma gelir
O bahçede çiçeklere verilen su

(Akengin, 1973 :13)

Eskiden varlıklarına oldukça ihtiyaç duyulan arzuhalciler, teknolojinin ilerlemesiyle mesleklerini icra edemez duruma gelmişlerdir. Böylece şehirlerden bir bir çekilmişlerdir. “Arzuhal” (Kırk Yıldan Şiirler, s.178), onlarsız da hayatın devam

edebildiğini; fakat “tik tak” sesleriyle birçok insanın duygularına tercüman olan bu meslek sahiplerinin toplumsal hayatta farklı bir yere sahip olduklarını dile getirmektedir.

“Sessizce bir bir gittiler arzuhalçiler şehirden,
Yani tükendi soyları tik tak tik tak ederek,
Biraz öfkeleri, biraz hasretleri işleyen,
Havalı şapkalı hal bilgeleri, çekildiler tek tek,
Karbon kâğıtlarına nice ömürler yükleyerek”

(Akengin, 2009: 178)

Şair, kendi üzerinde etki bırakanları, olumlu ve olumsuz yönleriyle şiirlerinde anlatmıştır. Gerek büyük bir şairi, gerekse hayranlık beslediği karakterlere ithafen yazdığı şiirlerinde düşüncelerini açık yüreklilikle dile getirmiştir. Akengin, tam bir Mehmet Akif hayranıdır. Konuşmalarında, panellerinde, konferanslarında ona değinmeden edemez. Bu durum, doğal olarak şiirlerinde de kendini göstermiştir. İstiklâl Marşı'nın kudretli şairi Mehmet Akif'i 12 Mart İstiklâl Marşı'nın Kabulü'nün yıl dönümü için yazdığı “O Mısralar” isimli şiirinde anlatmıştır. Necip Fazıl'ın Akengin üzerinde bıraktığı intiba pek hoş olmamıştır. Onu kibirli biri olarak tanımış ve bunun için “Türkçenin Süvarisi” isimli altı dörtlükten oluşan şiirini yazmıştır.

“Gözler kapanınca başlayan âlemlerin,
Akar gider kaldırımlarında Sakarya
Alnında çizgileri mezardan derin
Kabrinde bakışı yıldızdan yukarıya.”

(Akengin, 1988: 37)

Din büyüklerini, tasavvufa gönül verenleri, erenleri, dervişleri dile getirmeyi bir borç bilen şair, onlara olan sevgisini, saygısını şiirleriyle gösterir. Yunus Emre'nin kıtlık nedeniyle Hacı Bektaş Veli'nin dergâhı²⁷na gitmesi ve ondan buğday istemesi Akengin'in, “Yol Düşer Payına Yunus'un” isimli şiirine konu olmuştur. Şair, beş dörtlükten oluşan şiirinde olanları Yunus'un ağzından anlatmıştır.

“Altı demir üstü bakır şu dünyanın

27 Nihat Sami Banarlı. (2004). “Yunus Emre'nin Destanî Hayatı”, *Resimli Türk Edebiyatı Tarihi*. MEB Yayınları, İstanbul, s.326.

İkisi de birbirinden kızgın,
 İkisi de cana düşman,
 Sana geldim buğdaylı sultan.”
 (Akengin, 2009: 260)

“Ne olur, sevin biraz
 Meclisimizde güzel kalmadı
 Çirkin oluyor insanlar aşksız
 Mevlana bu denize kendi için dalmadı.”
 (Akengin, 1973: 45)

Tüm insanlığa olan sevgisini şair, “Mevlana Denizine Çağrı” isimli şiirinde onlara nasihatler vererek göstermiştir. Her şeyin makine üzerine kurulmaya başlandığı toplumda, manevi değerlere önem verilmemesinden şikâyet etmektedir.

Manevi güzelliklerin önemini yitirdiği dünyada aşk da göz ardı edilmektedir. Oysa Mevlana, sevgiyi her şeyin üstünde tutmuştur.

“Sevgide güneş gibi ol, dostluk ve kardeşlikte akarsu gibi ol. Hataları örtmekte gece gibi ol, tevazuda toprak gibi ol, öfkede ölü gibi ol. Her ne olursan ol, ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol” (Mevlana Celaleddin Rumi).

Mustafa Kemal Atatürk'ün eşi Latife Hanım'ın hırçın tavırları ve eski sevgilisi Fikriye'nin intiharı birçok romana ve kitaba konu olmuştur. Atatürk'e duyduğu derin ve beklentisiz aşkıyla tanınmış Fikriye Hanım'ın hazin sonu oldukça etkileyicidir. Latife Hanım için Fikriye, tam bir tehlike teşkil etmekteydi. Dönem çok eşliliğe izin veriyordu ve karşılarında sevdiği adamı geri isteyen bir kadın vardı. Fikriye Hanım'ın Çankaya Köşkü'ne ziyaretinden sonra faytonda intihar etmesi, çeşitli soruları da beraberinde getirmişti. Fikriye Hanım'ın yeğeni Abbas Hayri Özdiñer, babasından edindiği bilgilere göre bunun bir cinayet olduğunu belirtmektedir. “Babası daha sonra hastanede kalanları araştırmış ve 'Alçaklar, katiller vurdular beni' diyen bir kadının o gece hastaneye getirildiğini öğrenmişti.”²⁸

Bu olay Mustafa Kemal Paşa'yı derinden etkilemişti. Öyle ki Fikriye'nin ölümünden dört gün sonra Atatürk, Latife Hanım'a “Fikriye” diye seslenmişti. Latife Hanım bunun üzerine Mustafa Kemal Paşa ile günlerce konuşmamış, hatta bu dargınlığı büyüterek odasını bile ayırmıştı²⁹.

²⁸ Can Dündar. (1992). *Fikriye*. Milliyet Yayınları, İstanbul, s.34.

²⁹ Bozdağ, İsmet. (2005). *Atatürk'ün Başyaveri Salih Bozok Anlatıyor*. “Latife ve Fikriye”, Truva Yayıncılık, İstanbul, s.154.

Bir tarafta aşk acısını sineye çekip sadece Mustafa Kemal Paşa'ya yakın olma isteğiyle Ankara'dan uzaklaşmak istemeyen Fikriye, diğer tarafta arkadaşlarıyla köşkte alkol alıp muhabbet etmesini dahi sorun olarak gören Latife vardı. Bu durum, Akengin'in "Fikriye" isimli şiirine şöyle yansımıştır:

"Güzeller hayal içinde izlerken seni,
Kimi zaferlerin paşasını diler,
Kimi de gönlünün paşasını.
Fikriye sabırla sessizce sever,
Latife ihtirasla uzatır pençesini."

(Akengin, 2009: 148)

İlahileri eşliğinde büyüdüğü babasının vefat etmesi üzerine duyduğu derin kederi ve sevgiyi Akengin, "Babamın Ardından" isimli şiirinde; başında çiçekli yazması, elinde tesbihiyle tam bir Anadolu kadını simgeleyen annesi Rukiye Hanım'ı da "Annem" şiirinde anlatmıştır. Ona Zihni'den, Celali'den şiirler okuyan babası Nureddin Bey, o yeşil gözlerini dünyaya kapatmıştır.

"Şimdi kabri başında el sürerken toprağına,
Ondan dinlediğim ilahiler uçuşuyor dallarda
Temkinli yeşil bakışları ardındaki şefkatin,
Tarihçesine dalıyor aklım ve diyorum ki,
Elbet bütün babaların yolları çetin,
Lakin hayatı mertlikle yaşananları,
Benzer, babamın alnında göçen çizgilere."

(Akengin, 2001: 33)

"Salkım söğüt aralığından sızan ışıkları
Derlemiş bohçasına gül kokulu
Tesbihinde döner hayatın sırrı
Yoldadır gözleri hep sitem dolu."

(Akengin, 1977: 30)

İlkokul yıllarında gurbete çıkan Akengin, mesleği gereği sürekli memleketinden uzak olmuştur. Oğlunun hasretini her zaman içinde taşımaya alışmış olan Rukiye Hanım, yine de yol gözlemekten vazgeçmemiştir. Şair ise tüm derdini, sıkıntısını "Bir gurbet dönüşü içilen çayda" unutmakta ve "bin yıllık huzuru"

annesinin yanında bulabilmektedir.

Şair, ailesine, yakınlarına, din büyüklerine ve üstad şairlere olan sevgisinin yanı sıra kendini de sevmektedir. Çünkü özgüveni tamdır ve yaşadığı olumsuzluklardan tecrübe edinip ders çıkarmayı bilmektedir. Zaman zaman bazı eksiklikleri olmuştur ve bu konularda kendine öğütler vermiştir.

“Sev, say ama güvenme en vefalısına
Dostlarının doludizgin aşığı yollarda
Bir gün kalsan da yaya
Sakın kula kul olmaz Yahya”

(Akengin, 1969: 47)

“Düşürdün adımı diline hem dost hem düşmanın
Bilmem yakın mı uzak mı dursam gönül ben sana

Saldın gölgesiyle başımı dertlere Yahya'nın
Nedir bu bendeki ben ki sığmaz oldu cihana”

(Akengin, 2009: 189)

Divan şiirinde şairler, isimleri yerine kullandıkları mahlaslarına şiirin son beytinde yer vermiştir. Akengin de onlardan esinlenerek şiirinin son beytinde kendi adına yer vermiştir. Birçok divan şairinin yaptığı gibi gönlüne seslenmiş, başını derde soktuğu için onu suçlamıştır.

4.1.1.2. Aşk

Tutkuların en yücesidir aşk. Yüzyıllar boyu var olmuştur, bundan sonra da olacaktır. Aşk, kişi ayrımı yapmaz. Zengini de fakiri de kapılabilir bu duyguya. Âşık olanın gözü bir şey görmez. Kendine birtakım sorular sorar; fakat hiçbirinin mantıklı bir cevabı yoktur. Çoğu zaman sorgulamaz da. Ruhunu aşkın akışına bırakır. Sonunu düşünmez, kaybedeceklerini hesaba katmaz. Rüzgârda savrulurcasına aşkın girdabında döner durur. Öylesine büyümlü bir duygudur ki kişinin bilinci devre dışı kalır. Mantıklı kararlar veremez bu evrede insan.

Aşk, her yaşta güzeldir. Bu duygunun tarifi olmadığı gibi sınırları da yoktur. Akengin bunu kimi zaman sembollere sığınarak ifade eder; kimi zaman açık yüreklilikle anlatır.”Yıllar, Mesafeler ve Aşk”ta söylediği gibi yıllar, aşkın önüne

geçememektedir.

“İçimde onun için kurduğum köşke
Dokunmadı ömrümün hiçbir fırtınası
Mademki yıllar ve mesafeler eğiliyor aşka
Başlasın yeniden fırtınalar bir bir”

(Akengin, 2009: 88)

Şair, aşkı doğayla birlikte ele alır. Tabiata ait varlıklarla aşkı özümser. Onda aşk, yıldızlar gibidir, gece gibidir. Gece, tüm duygular kendini gösterir. Aşkın zamanı gecedir. Tarifsiz hisler, akşamla gelir.

“Akşam caddelerine dumanlı ışıklardan,
Süzülen şaraba dönmüştü zaman
Yürüdüm olmadı durdum olmadı,
Bir seldi insanlar beynimde akan”

(Akengin, 1982: 62-63)

Yine bir akşam, duygular yoğunlaşır. Sevgilinin özlemi öyle derinleşir ki şair, rüya mı gerçek mi onu artık ayırt edemez. “Rüya” isimli şiirin mısraları tam da bu hislere tercüman olmaktadır.

“Şakıması vardır tenhalarda şikâyet yerine
İçinde akan ırmakları duyarım da ben
İsterim süzüleyim kalbimle derinliklerine
Rengi soluk akşamlarımda konar da ufkuma
Dur deyişi bıçak olur saplanır şu ruhuma
İzini bulur bulur kaybederim içimin şehrinde
Rüyamdır o benim gerek var mı yoruma?”

(Akengin, 2001: 42)

Diğer temalar gibi aşk da bir şiirin bütününde görülmeyebilir. Şiir boyunca kendini belirgin bir biçimde hissettirmeyen aşk, şiirin son mısralarında ortaya çıkar.

“Yıldızlar doğar vakitli vakitsiz,
Şimşekler yıldırımlar karışır zamanlara,
Kayalar kumlara dönüşür, lakin deniz,

Hep deniz, aşk ile çılgın, aşk ile sakin deniz...
 Ufukta bir gemi var yeni bir gemi var
 Bir yolcusu var ki gün doğar,
 Ay doğar bakışlarından, yıldız yağar.”

(Akengin, 2001: 29)

Şair, denizin coşmasını, dalgalanmasını aşka benzeterek doğayla aşkı bütünleştirmiştir. Sevgilinin bakışları yıldızlar gibi ışık saçmakta, parlamaktadır. Sevgili, tüm görkemiyle tabiat kadar canlıdır. Aşk, kuşlarla, dağlarla arkadaşır.

“Dost olup nicedir ömrüm yokuşlarla
 Yeniden niyetlendiğim aşkın belasıdır
 Yeryüzü dağlarına baş eğdiren kuşlarla”

(Akengin, 1982: 12)

Akengin, gerçek aşkın Ferhat ile Şirin'de, Kerem ile Aslı'da, Leyla ile Mecnun'da kaldığını sık sık dile getirmektedir. Artık o eski aşkların güzelliğini, saflığını bulmak mümkün değildir. Bu, sadece masalarda kalmış bir duygudur. “Türküsüz Sevdalar Kimin Aklında”, “Söyler”, “Bıraksalar”, gibi daha birçok şiirinde bu âşıklar yer almaktadır.

“Şirin olmuş dağlar Ferhat gezeli,
 Bir kutlu yazıdır gurbet alında,
 Yollar uğurlamış nice güzeli,
 Türküsüz sevdalar kimin aklında?”

Kulağın dokundu mu bir gün olsun,
 Kerem'in yıldızlarla söyleşen sazına?
 Olmadı mı fırtınalar içinde bir yolcun,
 Hiç hasret soludun mu dağların ayazına?”

(Akengin, 1982:)

Türkülerle bütünleşince güzeldir, sevdalar. Ezgilerle kalıcılığını korur. Geçmiş aşklardan akılda kalanlar, türküyle yoğrulanlardır. Şarkılarla sevgili bütünleştirilir. “En Güzeli”(Akengin, 1969:36) şarkıları bakışlarla süslemektir. Müzik, şiirde bulunması gereken önemli bir unsurdur.

“Hele bir sokakta çıktı ki karşıma,
 Kulaklarını meyhanede unutmuş bir sarhoşun ağzında
 Gözümün önünde düştü kaldırıma
 Garsonlara savrulan bir küfür çiğnedi sonra
 Sonra baktım yapayalnız, gecenin ayazında

Tutmadı bir daha o sokaktan geçmeye dizim
 Şarkımızdı o bizim.”

(Akengin, 1977: 36)

Bazı zamanlar şair, aşkını yüceltir. Bu sevgi, içinde öyle büyür ki kendini Mecnun'un elçisi gibi görür. Şimdilerde öyle aşkların kalmadığını sık sık dile getiren şair, sevdasını Mecnun ile Leyla'nın aşkı ile eş tutar. Leyla ile Mecnun'un aşkı yüzyıllar boyu mesnevilere, şiirlere, hikâyelere konu olmuştur. “Gönül Köşesi”(Kırk Yıldan Şiirler, s.252)'nde olduğu gibi birçok şiirde Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Leyla ile Mecnun aşkı önemli bir yer tutmaktadır. Şair, bu hikâyelerle büyümüş, ozanların şiirlerini dinleyerek yetişmiştir. Bunun yansıması da tabii olarak şiirlerinde görülmektedir.

Hayal ufuklarına sığmayan bir âlem için,
 Bezendir içimizi kâinatın bahçeleri.
 Safa geldin ey aşk, salına salına gezin,
 Yüz sürsün ayağına Mecnun'un elçileri.”

(Akengin, 2009: 86)

Şair, tüm âşıkları, Mecnun'un elçileri diye nitelendirerek hem Mecnun'u ulvi bir şahsiyet olarak göstermiş, hem de ondan sonra gelen âşıkları kutsal bulmuştur.

Akengin'de sürekli bir eskiye özlem vardır. Aşkların eskisi gibi olmayışı, özlemlerin önceki tadının kalmayışı üzücüdür. İnsanların birbirine yabancılaştığı bu toplumda hiçbir şeyin tadı kalmamıştır. Sevgisini, özlemini dile getirirken şair, kimi zaman kızar, her şeyden vazgeçer. Sevdiğine sitem eder. Kalbinin yaralarını anlatır. Çünkü kırılmıştır, sevgili divan şiirlerindeki gibi acımasızdır. Aşğının kalbini hiç düşünmeden kırar, incitir. Vicdanı sızlamaz, ardına bakmadan çeker, gider.

“Değişti insanlar, değişti sevgiler
 Artık ayrılık değil en büyük dert

Bir benim kalbimse ulu tutkularla çarpan
Onu da yıktın işte git...”

(Akengin, 1969: 45)

Sevdasını doğayla bütünleştirmeyi seven şair, “kar yağışı” ile sevgisini özdeşleştirir. O, bir şehri terk etmiştir. Hatıralarını, ilk aşklarını, çocukluk yıllarını Erzurum'da bırakmıştır. Orası yılın üç mevsimi karlıdır. “Ak Sevdâ”da şehrin bu kar beyazı hali, ona aşkının temizliğini, saflığını hatırlatırken “Kahkaha”da aynı “kar”, “kara bir kahkaha” ile dağları kaplayacaktır.

“Kar yağıyor Erzurum'da bizsiz yarınlar
Bir daha izlerimiz olmayacak
Öldü dedim sen de söyle tutkumuzu soranlara”

(Akengin, 1969: 7)

“Kar değil, kara bir kahkahadır yağan güvenilir dağlara
Kader şimdi bir avuntu zinciridir, tutsak ellerde bağlı
Demese te kurutmuştur sevgililer gözyaşını
Değmese de yaşamak için geldik dünyaya,
Bu yerler bu acun duyanlara yabancı
Duyulan çağrılarımız duyulmayandan acı...”

(Akengin, 1969: 9)

Sevgilisi şair için bir “Rüya”(Eylül Kuşatması, s.42) gibidir. Gelişi bayram sevinci yaratır, gidişi hicran doludur.

“Sabrın kayalarında bilenip zaman
Gizli evrenimden yeşilleri biçiyor
Şarkısı ışsız ömürlere ağlayan
Gözlerin geçiyor
Öyle habersiz öyle yalan”

(Akengin, 1969: 22)

Sanatçı, sevdiğinin gelmeyeceğini bildiği halde onu beklemekten vazgeçmez. Bu, çoğu zaman ona acı verir. Bekledikçe yalnızlığının arttığını düşünür. Sevgili, gözleri ve saçlarıyla canlı bir varlık olarak şiirde mevcuttur. Divan şiirlerindeki gibi hayali değil, halk şiirlerindeki gibi kanlı canlıdır.

4.1.1.3. Ayrılık

Bir şehre, bir insana veda etmek her zaman zor olmuştur. Sanatçı, sevdiği insanları hep geride bırakıp gurbete gitmek durumunda kalmıştır. Ayrılıklar, hayatının her döneminde olmuştur. Çünkü bir seçim yapmak, başka bir şeyden vazgeçmektir. Aşk, duyguların en güzeli; ama şair, bunun her zaman karşılıklı devam etmeyeceğini de bili. Bir taraf sevginin en üst seviyelerini yaşarken diğer taraf umarsızca çekip gidebilir. Seven tarafa kalan ise ayrılığın ıstırabıdır. Bu da aşkın bir parçasıdır. Sevdanın mutluluğu yaşanmış, sefası sürülmüşse zamanı gelince acısı da çekilecek, pişmanlıklar duyulacaktır. Kimi zaman uzun sürecek, kimi zaman çabuk atlatılacaktır ama neticede yaşanması gereken bir süreçtir. Önemli olan, durumu melankolik hale getirmeden bunun üstesinden gelmektir.

Akengin, ayrılıklarını kalbinde biriktirmiştir. Acısını zaman zaman hatırlar; fakat asla melankoliye düşmez. Ayrıldığı insanlar, güzel anılar aklına gelir. Hatıralarından hiçbir zaman vazgeçmez. Şair, zihninde beliren yüzleri, “Bakışlar ve çehreler üzre bir mezarlık” olarak nitelendirmektedir. Çünkü hepsi onu bırakıp gitmiştir. Kimi hayatından tamamen çıkmıştır, kimi ise uzak şehirlerde kalmıştır. Sonuç olarak elde kalan ayrılığın hüznüdür. Fakat bir daha görememe düşüncesi ağır basınca şair, daha bir dertlenmektedir. “Kimi bekler, kime derim böyle nerde kaldın?” diyerek “Söylesem Olmaz” isimli şiirinde üzüntüsünü dile getirir. Şair, bu ayrılıklara tüm tabiatla birlikte üzülmemektedir.

“Bakışlar ve çehreler üzre bir mezarlık;
Deniz içlenmesi, dere fısıltısı, dağ sitemi,
Bahar düşüncesi ve bir eylül dertleşmesi;
Rahmet dilemeli hepsine selam vermeli
Gel gör bu mezarlık selam almaz.”

(Akengin, 1982: 8)

Zaman kavramı, şair için oldukça önemlidir. Zaman kavramını tanımlarken, değişik benzetmelerde bulunur. “Dalardı bakışlar eteklerine zamanın” diyerek şair, zamanı kişileştirir. Akengin'de “zaman”, çok farklı şekillerde görülür.

“Zaman, dile gelmemiş tutkuların anası
Çılgınlarca özgür
Sessizliğin yavrusunu büyütür.”

(Akengin, 1977: 30)

Zaman, sessizliği büyüten bir annedir. Ayrılıklardan sonra geçen zamanda insanın kederi artar. O sessizlik, dayanılmaz hale gelir. Bu süre içerisinde gönül çeşitli tutkulara ev sahipliği yapar. Akla gelmeyecek her şey, o anda düşünülür.

Ayrılıkların acısının, aradan aylar, yıllar geçince unutulduğu sanılır. Açılan yaraların kapandığı düşünülür. Oysa aynı duygular bir gün ansızın gün yüzüne çıkar. Derinlerde bir yerlerde bu terk edişlerin sızısı kalmıştır.

“Ayrılıklar, içimde ayrı sesler
Derledim ıssızlığa beste olsun,
Her biri bir ezgiyi çiğner gider...”
(Akengin, 1977: 50)

Sanatçı, hüznün şiirini yazar; fakat onun hüznünde de daima sevgi vardır. Onunki karamsar bir hüznün değildir. Bu nedenle ayrılığın melankolik hali onda pek görülmez. Acısını, tekrar tekrar anlatmaz. Kimi zaman anımsar, bir an umutsuzluğa kapılır; ama yeniden ümitlerini toplar. Hayata dört elle sarılır. Onun en umutsuz dizeleri “Ufuklar” isimli şiirinde görülür.

“Ötelerin yamacında ceylan gözlü yıllarla,
Ömrüm gibi seker bakıp bakıp ardına
Eski düşlerimin şafağmdan akça bir ışık,
Gelir düşer kalbime, düşer saçlarıma
Bir yıldız, bir ay, bir güneş doğar ufuktan,
Bir de beni kor gibi saran aydınlık”
(Akengin, 2009: 80)

Şair, bu ayrılıklara alışmıştır. Bir aşk yaşanmışsa ayrılığın acısı da çekilmelidir. Yürekteki sızıyı hissedip onunla olgunlaşmak gerekir. Bu nedenle şair, isyan etmez. Yaşadıklarından şikâyetçi değildir. Başına ne gelirse gelsin metanetle karşılamaktadır.

“Aşk bağımızdan bir türkü seçmiş gidiyor
Belli ki benden o da vazgeçmiş gidiyor
Ben ayrılıklar sultanı gitme diyemem
Bahtımın kadehinden bir ah içmiş gidiyor.”
(Akengin, 1977: 28)

Kendini “ayrılıklar sultanı” olarak nitelendiren şairin inanç yönü, burada devreye girmektedir. Dini inançları ağır basan bir memlekette büyümüştür. Ailesinden, yakın çevresinden gördüğü örf, adet ve gelenekleri reddetmez. Fakat inancını asla yobazlık boyutuna ulaştırmaz. Eskiden beri kazanılmış değerlerin üzerine yenilerini eklemek gerektiği görüşündedir. Sevincin de kederin de Allah'tan geldiğini tüm benliğiyle kabul ettiği için çok üzüldüğü durumlarda dahi isyan yoluna gitmez. Hayatından çıkmak isteyenlerin ardından üzülür, ama onları anlayışla karşılar.

4.1.1.4. Tabiat

Doğa, her şairde farklı duygular uyandırır. Kimi kış mevsiminin yağışlı halinden etkilenirken kimi ilkbaharın cıvıltısından hoşlanır. Cisil cisil camlara vuran yağmurlar altında yürümek ne kadar büyüleyiciyse baharla birlikte tüm doğanın uyanışı da o kadar tazeleyicidir. Tabiatla birlikte insan da yenilenir, cıvıl cıvıl olur. Havayla birlikte yürekler de ısınır. Gençlerin kanı daha bir hızlı akar bu mevsimde. Ağaçlar yeşerir, çiçekler açar. Kalpler de umutla, heyecanla dolar. Baharla birlikte renklenen bitki örtüsü, yazın sonlarına doğru rengini yitirmeye, tazeliğine veda etmeye başlar. Yazın bitmesi demek, okulların açılması demektir. Kendi köyünde okul bulunmayanlar içinse, bu bir vedadır. Eşyalar toplanır, aile büyüklerinin elleri öpülür ve şehri arkada bırakma zamanı gelmiştir. Artık her şey hazırdır. Hüzünse hat safhadadır. Doğa, sıcak günlerinden, şair ise huzur dolu baba ocağından ayrılır.

“Dağıttı bahçeleri bir çırpıda kader
Kimine dikenler kimine güller düştü
Müjdeler sunarken sevgiliye cemreler
Benim gönlüme sararmış eylüller düştü”

(Akengin, 1973: 26)

Sonbahar, ayrılıkların mevsimidir. Akengin için daha bir önemlidir bu ay. Tüm sevdiklerinden ayrılma zamanı gelmiştir çünkü. Eylül, şairin hayatında önemli bir yer teşkil eder. Çünkü eylülde okullar açılır. Öğrenciler, okumak için köyden kasabaya giderler. Bu öğrencilerden biri de Yahya Akengin'dir. Ailesine olan özlemine, sevdiklerinden ayrılmanın verdiği hüznü ve gurbete çıkmanın burukluğunu

Eylül ayında derinlemesine yaşar. Bunun yanı sıra şairin bazı ayrılıkları da bu aya denk gelmiştir. Sonbahar ve özellikle de Eylül ayı, yaprakların sararıp döküldüğü bir mevsimin başlangıcıdır. Akengin'e göre, "Eylül'ün hüznü, ümidi de içinde barındırır."¹ Yapılan Eylül tasvirleri de şair üzerinde etkili olmuştur. Mehmet Rauf'un Eylül romanı, Yahya Kemal'in "Eylül Sonu" şiiri bunlardan biridir.

"Ben hatırlarım hep hatırlamalı insan
Yardan ayrılışların yürekte yeşerttiği duaları
Öyle başladığını ölümsüz efsanelerin
İlklere kadar işler hatırası mevsimlerin
Lakin eylüllerinki biraz daha derin"
(Akengin, 2001: 10)

"Anladım sessizliğini uzaktan açan güllerle,
Nasıl da özlemişim o türkülü rengini
Ayrı düştüğüm bayırlardan, yaban güllerle,
Yıldızlar müjdeleyecek mi geldiğini?"
(Akengin, 1982: 22)

"Tabiat, Eylül ayında metafizik duygulara çok açıktır."² Sonbahar gelmiştir; ama şair, baharın tekrar geleceğini ve çiçeklerin tekrar açacağını düşünerek içindeki umudu da korumaktadır. Bu nedenle güz aylarının hüznü soylu hüznülerdendir.

"Bir güzelin bakışıdır ömrümüzün
Sonsuzluğa kayan tek yıldızı
Her dediği bir ağıttır Eylül sularında güzün
Ölmüş papatyalar da söylemiyor falımızı"
(Akengin, 1973: 14)

Eylül ayındaki yağmurlar gibi yaşıldır şairin ve sevdiklerinin gözleri. Vedalarla iç içe yaşanan mevsimden akılda kalan sevgilinin hüznü bakışlarıdır. "Ezik Bahar"(Akengin, 1969:11)'da "yalnızlığın ağırları" nı çoğaltan yağmur, kar olup "Güz"(Akengin, 1969:14)'de yağar.

"Gelmiş dayanmış yine kapıma sonbahar

1 16.02.2010 tarihli röportajdan alıntıdır.

2 16.02.2010 tarihli röportajdan alıntıdır.

Gönlümde gençliğimin yenik serüvenleri
 Aman olmuş düş kurulan ufuklar
 Hep bu mevsimlere terketti, sevgililer sevenleri”

(Akengin, 1973: 28)

Bazen tüm hatıralar, yaşandıkları mevsimlerle akla gelir. Yazın ansızın kış ortasında hissedebilir kendini insan.

“Gökte bir yıldız aradık söyleşmeye
 İnadi tutmuştu eylül bulutlarının
 Yanaşan olmadı yaraları deşmeye
 Gecenin ortasında üç mevsimden,
 Ağrılar başlıyor amansız
 Ve bir dördüncü mevsim yüreğimden,
 Sızıyor ömrüme zamansız...”

(Akengin, 1977: 12)

İnsan, yaradılışı gereği bazı dönemlerde yalnız kalmak zorundadır. Bu bir başına kalışla birlikte hüznün çoğalır. Hüznün, bazen öyle ağır basar ki mevsimler bile insana gülmez. Bahar gelir, çiçekler açar, kuşlar ötüşür. Her yeri bir bayram sevinci alır; fakat hüznün yerleşmiştir bir kere. Artık ısınan çimenler bile renk vermez hayata. Kalp kırılmıştır, ayrılıklar yaşanmıştır. Bir kış boyu keder biriktirilmiştir. Şimdi hepsini birden dağıtmak kolay değildir elbette.

“Beni de tanıyan bir rengin
 Olamaz mı bahar
 Gelir gelir gidersin
 Hep böyle yabancı
 Bilmedin ki yüreğimde sabır,
 Yoluna durmuş kar çiçeğidir.”

(Akengin, 1973: 17)

Kardelenler, her yeri kaplayan beyaz örtüye inat açiverirler. Bu bitki, nemli ve gölgeli yerleri sever, her yerde açmaz. Şair, sabrını karı delen bir çiçek gibi azimlidir. Baharın kendine gülmesini beklemekten vazgeçmez. Bazen de umulmadık bir anda, beklenmediği halde gelir.

“Bahar hep gelir, şaşırılmaz nöbetleri
Beklemeyene de, görmeyene de gelir
Ne kuşku, ne korku, ne keder,
Bahar sevdaların toprak vaktidir.”

(Akengin, 2009: 58)

Toprak, çirkinlikleri ve güzellikleri içinde barındırır. Mevsimlerle birlikte yenilenir, değişimler gösterir. Yaşam belirtileri ondadır. İnsanlar onu hor kullansa bile toprak, iyi niyetinden vazgeçmez. Zamanı gelince yeşerir, birçok meyve sebze verir. Fakat insanlar, bu canlılara zarar verir, toprağa gereken önemi göstermezler.

“Toprağın sır dolu katları var
Tohumu saklar, barındırır cesetleri
Damarları var, bir açılan bir körelen
Besler koynunda, yâre sunulası demetleri”

(Akengin, 2009: 58)

Çiçekler, yolların rengi, tabiatın süsüdür. Bahar gelince ağaçların çiçek açması, etrafın allı pembeli, güzel kokularla dolması insanı nasıl mutlu ediyorsa, sonbaharda solup sarardıklarını görmek de bir o kadar üzer. İlkbaharla birlikte insanlar neşe dolar, cıvıl cıvıl olur, güzle birlikte bu sevinç yerini hüzne bırakır. Sararmış çiçekler, yazdan kalma birer hatıradır artık.

“Sarı çiçek, sabır çiçeği,
Dağlarda güz, iklimlerde ayrılık
Ne güldüğün, ne solduğun belli
Bir gurbet bayırında baş başa kaldık
Aldan ayrılalı, mordan ayrılalı.”

(Akengin, 1977: 16)

Bazen de sevgili, bir çiçeğe benzetilir. Onun peşinden yollara düşülür.

“Ağulu dalların gölgesinde
Bir gülün bir çiçeğin hatırına
Sorma saadet ömrün neresinde
Ayarla nice yokuşlara kalbi
Hazırla dursun yarına

Çileyi bir dost gibi”

(Akengin, 1982: 60)

İlk bakışta çiçeklerden bahsediyor gibi görünse de şair, sevdiğine seslenmekte, onun esiri olduğunu dile getirmektedir.

Bahar gelince renk renk uçuşan kelebekler, en az çiçekler kadar güzeldir. Bir günlük saltanatları vardır; fakat bu bir günlük ömürleri etrafa neşe saçmaya yeter.

“Kaç gönülde nakşı kalır gün biterken,
Yumulu, hülyalı bakışların ardında uçar.
Ölümsüzlük düşlerine renk sağar,
Bir günlük ömürdeki saadetten...”

(Akengin, 2009: 182)

Rüzgâr, kimsesiz bir çocuğun da bir şehzadenin de saçlarını okşar. Dağlardan eser, güzel kokuları beraberinde getirir. Onda ilahi bir bakış, her şeyi bilen, gören bir güç vardır sanki. Baş başa görüşüp vadilerle gezen âşıkların yanından esip geçer, iki sevgilinin konuşmalarına şahit olur. Dağlarda çobanların türkülerini dinler. Rüzgâr, her zaman esen yel anlamında kullanılmaz. Farsça kökenli bu kelimenin bir anlamı da “zaman”dır.

“Hem hülyalı bir şehzadenin,
Hem çaresiz bir yetimin saçını okşayan el,
Gazaba gelip umulmadık zamanlarda,
Tacı tahtı yere serdiğinde,
İki cihan bir dil konuşur bu rüzgârda
Nesimi bir sırta erdiğinde”

(Akengin, 2001: 43)

Erzurum, yılın üç mevsimi karlı ve soğuktur. Okul hayatının önemli bir bölümünü burada geçiren Akengin'in şiirlerinde kar, önemli bir yer tutar.

“Bir sisli kış akşamında
Ak ülkede donmuş hüzünler”

(Akengin, 1969: 23)

Kış mevsimi, bir kayboluş, yok oluştur. Tabiat, yeniden dirilmek için

dinlenmektedir. Kendini beklemeye almıştır.

“Hikâyesinde karlar var hepimizin
Güllere sitem güzlere dur biraz demek...
Sonra düşüp ardına kurgulardan izlerin,
Ya kayboluş ya diriliş var yeniden”
(Akengin, 2001: 45)

Kendi hayatıyla karları örtüştüren şair, yorgunluğunu ifade etmiş, karı bir kayboluş olarak nitelendirmiştir. Kimi zaman da bu “saf mendil” ona eski bir aşkı hatırlatmıştır.

“Unutmuş vuslat gecesine nerden geldiğini
Bir beyaz düşüncedir seyredilse merihten
Andırır eski bir aşkın o saf mendilini.”
(Akengin, 2001: 15)

“Bir tablodur o kalbimin kenarına asılı,
Ondadır hatıraların beyazı yeşili alı
Ben de bilmem hangi iklimdedir şimdi,
Alnıma yazılmadı, lakin ruhuma yazılı”
(Akengin, 2001: 70)

Her türlü anıyı içinde barındıran beyaz örtü, şairin içini aydınlatır. Geçmiş günlerin güzelliğini hatırlatır ve özlemine arttırır.

4.1.1.5. Hüzün

İnsan yalnızlıklarıyla, kederleriyle büyür, olgunlaşır. Bir başına kalmak, her zaman kötü değildir. Bazı gerçekler, tek kalınca daha net fark edilir. Acı tatlı hatıralar gözler önüne gelir. Hayatta yaşanan her şeyin bir nedeni vardır. Oysa çoğu zaman insan bunu düşünemez. Karamsarlığın ağır bastığı anlar da olur. Sonbahar bu hüznü çağırır. Tüm kederler, bu mevsimde dile gelir. Ama şair, bundan şikâyetçi değildir. Hüzün onun neş'esidir. Bu bakımdan akla Fuzuli gelse de asıl etkilendiği Ahmet Haşim'in hüznüdür.

“Hüzün de benim neş'emdir. Ahmet Haşim 'Melâli anlamayan nesle âşına değiliz.' diyor. Biz belki melâli anlamayan nesildeniz ama, melâli anlamayan şaire de âşına

değiliz.”(Akengin, 1977:3).

Benzer şekilde Haşim'in de hüznü sonbaharla birlikte artar. Eylül, şiirlerine konu olur. Hazan mevsimi, aynı zamanda hayatın son demlerinin kederini barındırır. O pırıl pırıl gençlik, şimdi uzaklardadır. Şair, kurumuş, sararmış yapraklar gibi umutsuzdur, yorgundur.

“On beş sene evvelki hakikat hep o gündür,
Tenhâ ovadan, boş dereden, akşamın erken;
Hüzniyle susan meşcerlerden gam-ı Eylül,
Bir gölge yaparken, onu bir savt-ı tegâfül
Hasretle sorar kalbimi imlâ eden âha”³⁰

“Gönlümle tutuşturdum yaprakları rüzgârların eline
Yeşilini soldurmayan pınar olacak hüznüm
Gönlümce ağlasam bir çözülecek,
Sırlar içimde düğüm düğüm...”

(Akengin, 1977: 24)

Yahya Akengin, şiirdeki hüznü soylu hüznüler ve yoz hüznüler olarak ikiye ayırmaktadır. Yoz hüznülere örnek olarak arabesk şarkıları vermektedir. Soylu hüznülere örnek olarak da Yahya Kemal'in şiirlerindeki hüznünden bahseder.

“Hazan beni hep etkilemiştir. Daha sonraları bundan kaynaklanan hüznülere “soylu hüznü” demişimdir. Peki “soysuz hüznü” var mıydı? Bana göre elbette vardı. Derin bir arka plan kültüründen beslenen şarkılar ve türkülerdeki hüznü soyluydu, tefekkür boyutları olandı. Ama o sıralarda çılglık çılgılığa ortalığı kaplayan, kahvelerden, minibüslerden taşan arabesk şarkılardaki hüznü beni tırmalıyordu... İşte orada olansa yoz hüznü...”³¹

“Işıklarını emdiğin akşamlarımı
Boğduğun geceleri
Karanlık düşlere yem ettiğin sabahları
Bağışladım işlediğin bütün günahları
Terket beni hüznü kuşu
Konduğun yerde alev olur sevgilimin her bakışı”

(Akengin, 1969: 31)

Hüznü, karanlık gecelerin sorumlusu olarak gören şair, somutlaştırma

³⁰ Ahmet Haşim. (1999). (Yay. Haz. İnci Enginün- Zeynep Kerman), *Bütün Şiirleri*. Dergâh Yay. 4.Baskı, İst. s.114.

³¹ Yahya Akengin, *a.g.e.*, s. 42.

yaparak bir kuşa benzetmiştir. Sevgilisinin gözlerini aklından atamayışının tek nedeni de bu kuştur.

Çocuk yaşta evden ayrılıp gurbete çıkmak, sevdiklerini geride bırakmak bir hayli zordur. Küçükken bir başına kalmak demek, birçok sorumluluğu üstlenmek anlamına gelir. Tüm ihtiyaçları baba ve annenin karşılmasına alışmış çocuk, bir anda hayatın gerçekleriyle yüzleşmek zorunda kalır. Kendine verilen kısıtlı parayı bir dahaki tatile kadar dikkatli bir şekilde harcamalıdır. Bu küçük hesaplar dahi insanı yorar. Öte yandan okulda değişik memleketlerden gelen çocuklar vardır. Kendinin ise tanıdığı ilk insanlar, sınımsız sevgiyle onu sarmalayan ailesidir. Burada hiç kimse samimi değildir. Her türden insan vardır. İyinin kötünün ne demek olduğunu öğrenecektir. İnsanın sığınacak güvenilir bir liman bulamaması, yalnızlığı ve hüznü de beraberinde getirecektir.

“Bulutlar mı bana deli diyecek
Sırlısklam bir beste var yüreğimde
Bulutları kim duyacak...”

(Akengin, 1977: 32)

Şair “Sessizce”de ağlayamadığını açıkça dile getirirken “Dalgınlıkta Açan Güller”de bu durumu daha estetik bir biçimde ifade etmekte, içine attığı gözyaşlarını “sırlısklam bir beste”ye benzetmektedir.

Gecelerin hüznü bir başkadır. İnsana yaşlılığı, ölümü hatırlatır. Ahmet Haşim³²’in hüznü sonbaharda ve akşam vakitlerinde yoğunlaşır. Akengin’in şiirlerinde de akşam ve gece vakitleri ağırlıklı olarak yer alır. Gün boyunca fark etmediği düşünceler, bu zamanlarda açığa çıkar. Sokaktan el ayak çekilir, herkes evine kapanır. O sessizlik ve karanlık, hüznü koyulaştırır.

“Duymaz zaman akışını akşamlar
Mola vermiş bir kervandır yüreğinde acılar
Akşam yalnızlığı yalnızlık hüznü tamamlar”

(Akengin, 1973: 8)

³² “Akşam, ufukta beldeler eylerken işti’âl
Örter cebîn-i neşeyi bir hüzn-i bî-sebeb;
Sesler durur, hayal uyuşur dilde, beste-leb,
Yüksekte nefha nefha eser bâd-ı infi’âl”

(Ahmet Haşim, *a.g.e.*, “Son Saat”, *Göl Saatleri*)

“Seni gönlüm kadar boş, bomboş buldum ey gece
Göçmüş bir sevgilinin yası hatırasıyla
Yok bağrında ne bir renk, ne ışık, ne de bir ses
Yalnız ağlamışsın karanlığa nefes nefes”

(Akengin, 1969: 41)

Gönlüyle geceyi bağdaştıran şair, ikisinin de renksiz ve karanlık oluşlarıyla adeta yas tuttıklarını belirtiyor.

“Saatler sinsi bir raks ile,
Gölge taşıdılar döne döne
Nazımı çeken ümitlerle elele,
Ayarlayıp duru sabahlara kalbi,
Daldım geceye bir derin ırmak gibi.”

(Akengin, 1988: 46)

İçki, insanlar için bir kaçıştır. Hayatın yükünü taşımaktan yorulanlar, bu yükü biraz olsun hafiflettiğini düşündükleri için meyhanelere sığınır. Geçici mutluluklarla oyalanma ihtiyacı ve düşüncelerin yoğunluğunu hafifletme çabası ile insanlar, huzuru alkolde ararlar.

“Bu isyanlar gözlerimizde büyüdükçe
Her gün bir tepeyi bir duman örttüğçe
Boş kalmıyacak senin de masaların
Tavanında yansıyacak sırlarımız günahlarımız
Ve artık sitemsiz büyüyecek
Günlük dostluklara dargın sabahlarımız”

(Akengin, 1969: 24)

Bazen bu hüznün, en uç noktalara ulaşır, büyüdükçe büyür. Böyle zamanlarda her şey “Çözümsüz”(Akengin, 1969:43) kalır. Bazen de insan, hayatın sonlarına geldiğini düşünür.

“Besbelli, rengi soluk bir hüznün sonrası bu,
Yalandan sevdaların içimdeki boşluğu
Dinliyorum ihtiyar türküsünü aldanışın,
Uzayıp durmada yollar, yitince izi aşkın

İnsan kaybetmeye görsün bir sabah tutkuyla uyanışı,
Bakarsın başlar, derinlerden şahlanişi ölümün”
(Akengin, 1988: 7)

Pişmanlıklar, hayatın her döneminde olur. Yapılan yanlışların farkına varmak, geçmişe dönüp onları düzeltememek elbette acı vericidir. Ama hatalar da insan içindir. Önemli olan bunlardan ders çıkarabilmektir.

“Güllerimizin rengine ad yoktu yaşadığımız evrende
Hepsi kabul hepsi olacaktı ama
Solmasaydı yürekte yeşerenler
Aramazdık ayrısını suçlunun
Biraz sende biraz bende
Diyerek olabilirdik yabancı”
(Akengin, 1969: 39)

Bitmiş bir ilişkinin ardından suçlu aranır. Oysa her iki tarafın da biraz hatası vardır. Bu kabullenildiği sürece kırgınlıklar, küslükler olmaz. Zamanında güzel bir şeyler paylaşılmıştır. Şimdi geriye kalan saygı çerçevesinde vedalaşmaktır.

Çaresizlik üst sınırlara ulaştığında insan her şeyi silip hayata yeniden başlamak ister. Fakat bu mümkün değildir. Yanlışlarıyla doğrularıyla hayatı kabullenmek gerekir.

“Özlemleri fırtınada bırakmış ama
Gizlenebilmiş mi Kervankıran yıldız
Şimdi anılardan kopmuş bir yalnızlığa
Susamış gibi terkedilsem gönlümü
Diyebilsem herşeye sil yeni baştan
Ama son çare bile sayılmaz bu
Ne yazık ki birden fazla değil insanların doğuşu”
(Akengin, 1969: 44)

Şair, ne kadar dirense de hüznü onu bırakmaz. Bir sararmış yaprak, bir sazın sesi onu yine düşüncelere daldırır.

“Ama sözlerimi duymadı mevsimler
Uyutmuşken ağrıları bir ağaç gölgesinde

Önce bir güz yaprağında hüznün çanları
 Topladı bağbozumlarını bir tel sesinde
 Uyandı derinlerden ayrılığın ezik baharı”

(Akengin, 1973: 41)

Belirli bir zamandan sonra insan, gözünü karartıp hiçbir şey düşünmeden birilerini sevemez. Çünkü her türlü ihaneti, yalanı görmüştür. Artık güvenmek zordur. Bir şarkı, bir şiir onu önceki gibi etkilemez. Yürek, kırılmaya da acıya da alışmıştır. Hatalardan dersler çıkarılmış, çeşitli insanlar tanınmıştır. Şimdi geçmişe dönüp baktığında yaşananlar ona bir rüya gibi gelmektedir.

“Nelere inanmış, nelere aldanmışız belli
 Sarhoş konuklarımız ayıldı bir bir
 Güzel acı, unutulmaz anı
 Ömürlük bildiğimiz sevgili
 Büyüsüne tutulduğumuz şiir...
 Boş kaldı yaşantımızın duyarlı yanı”

(Akengin, 1973: 11)

Şair, gençlik heyecanını yavaş yavaş yitirmektedir. Gönül, o zamanlardaki gibi hovarda değildir.

“Yarısını bir yol ayrımında koymuşum
 Yarısını belkiler almış
 Uçup gitmiş geveze kuşum
 İçimde bir acı poyraz kalmış”

(Akengin, 1977: 54)

Zaman geçtikçe insan, sevinçlerini de geride bırakmaktadır. Küçük bir oyuncak bir çocuğu, tutkulu bir aşk da bir genci mutlu edebilir. Oysa ömür, bir oyun değildir. İnsan, büyüdükçe yorulur.

“Anılarda bir yarım aydır düşlerin,
 Bir bulut gölgesiymiş koştığımız bağlar
 Darmadağın olmuş mutluluk işlerin
 Anlaşıldı, ötesi olmayan dağlar...
 Ve sen oyunlar yorgunu çocuk

İnan inançta kaldı mutluluk...”

(Akengin, 1977: 34)

Artık yaşamda eski tatları bulamayan şair, tüm bu üzüntüsünün içinde umudu yeşertmeyi de unutmaz. Yıldızlar, dağlar, taşlar, her şey yerli yerindedir. Tekrar eski güzel günlerin gelmemesi için bir neden yoktur.

“Tekin değil ömrün yokuşlarında rüyalar

Uyanır da bakarsın ki kırılmış,

Hergün yüzüne gülen aynalar

Dağlar ve yıldızlar gibi yerli yerinde

Ümit var müjde var hicran var.”

(Akengin, 1982: 52)

Bu şiir, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın “Her Şey Yerli Yerinde”³³ şiirine benzerliği bakımından dikkat çekicidir. İki şiirin de bütününe bakıldığında eşyanın kişi üzerindeki tesiri göze çarpmaktadır.

Akengin'e göre hazan mevsiminde ve akşam vakitlerinde çoğalan hüznler, soyludur. Diğer şiirlerinde de var olmakla birlikte Çağ Sürgünü'ndeki şiirlerde hüzn,

³³ **HER ŞEY YERLİ YERİNDE**

Her şey yerli yerinde; havuz başında servi
Bir dolap gıcırıyor uzaklarda durmadan,
Eşya aksetmiş gibi tılsımlı bir uykudan,
Sarmaşıklar ve böcek sesleri sarmış evi

Her şey yerli yerinde; masa, sürahi, bardak,
Serpilen aydınlıkta dalların arasından
Büyülenmiş bir ceylan gibi bakıyor zaman
Sessizlik dokunuyor bir yerde yaprak yaprak...

Biliyorum gölgede senin uyuduğunu
Bir deniz mağarası kadar kuytu ve serin
Hazların âleminde yumulmuş kirpiklerin
Yüzünde bir tebessüm bu ağır öğle sonu.

Belki rüyalarıdır bu taze açmış güller,
Bu yumuşak aydınlık dalların tepesinde,
Bitmeyen aşk türküsü kumruların sesinde,
Rüyası ömrümüzün çünkü eşyaya siner.

Her şey yerli yerinde; bir dolap uzaklarda
Azapta bir ruh gibi gıcırıyor durmadan,
Bir şeyler hatırlıyor belki maceramızdan
Kuru güz yaprakları uçuşuyor rüzgârda.

ağırlık gösterir.

“Çöller bile yol verir feryadına insanın
Çağruları horlanmış beldelerde tutsak,
Bir üveyiktir şimdi ötelerin sadası
Bir de örenlerde biten güllere sorsak
Neden hiç eskimez bülbüllerin sevdası.”

(Akengin, 1988: 21)

Leyla ile Mecnun'un aşkı şimdi hikâyelerde kalmıştır. Dinleyene o sevgiler, bir güvercin sesi gibi tatlı gelir. Ama bunu yaşayacak yürek yoktur. Oysa bülbül, güle olan aşkından vazgeçmemiştir. Hala onun için şakırmaktadır. Aşk, artık bir çeşit hayaldir. Bu âşıkları dinleyerek büyümüş kimselere kalansa bir tutam hüzdür.

4.1.1.6. Özlem

Hayatın her dönemini insan sevdikleriyle geçiremez. Bir gün bir yerde yollar ayrılır. Ayrılmak zorunda kalır. İnsan, doğası gereği yalnız bir varlıktır. Onu diğer canlılardan ayıran birtakım özelliklerinin başında aklını kullanabilmesi geldiği gibi duyguları da onu farklı kılar. Her şeyden önce sevmeyi ve sevdiklerini özlemeyi bilir. Alıştığı insanlardan ayrı kalmak, ona zulüm gibi gelir.

Akengin'in çocukluk yılları gurbette geçmiştir. Dolayısıyla hep sevdiklerinin hasretini çekmiştir. Solan çiçekler, dökülen yapraklar da bu özlemi perçinlemiştir. Evinden ayrıldığı güz mevsimine dargınlığı sırf bu yüzdendir.

“Yıldızlar şehrinin ardında, bakışı yârin
Bakışında sakın limanlara özlem var.
Özlem, yamaçlarda çoban ateşleri yakar.
Ateşinden kırık dökük gönüllerin,
Gönlüme dokunan bir hal var...”

(Akengin, 2001: 40)

Bazen şair, unutulmuş sevdiğini özler. Şehrinde ailesinin dışında bıraktıkları da vardır. Bunlar aklından hiç çıkmaz. Sevdiğine kızar, öfkelenir. Ama özlemi o kadar derindir ki onun tüm suçlarını bağışlamaya yeter.

“Yağmurlarla yeşeren cömertliği yüreğimin
Birdenbire bütün suçlarını bağışlıyor
Şimdi ayrı kentlerde yitik sevdiğimin”
(Akengin, 1973: 21)

Yalnız sevgili kendi gibi vefalı değildir. Onun gibi sevdiğini düşünmez, özlemez. Şair, sevgilinin kendini özlediğini hayal eder. Zaman zaman da ona sitem eder.

“Güllerin şafakla yarış ettiği yerden
Müjdelere dağıldı yıllar yılı seherden
Çizdim de çehreni ufuklara her mevsim
Gelmedin duyusun hasreti muhayyerden”
(Akengin, 1988: 9)

Bayburt'tan Erzurum'a okumak için giden şair, şehrin dağlarını kendine düşman görür. Çünkü arkasında sevdiklerini barındırmaktadır. O dağ, onları ayırmakta, aralarında kocaman bir engel olarak durmaktadır.

“Kıyısında durduğum bütün denizlerin,
Ufkunda bir hasretin yelkenlisi var.
Dağlar, hele dağlar ya sizlerin,
Ardında bir kayıp yar sesi var...”

Gurbeti içinde duymayanlarla yaşarsın da,
Gelimli gidimli dünyada nice dağlar aşarsın da,
Unutur gidersin nice rengini ömrün,
Gel seninle bunlardan konuşalım arada bir gün...”
(Akengin, 2001: 38)

Yıllar sonra eski bir dostun, sevgilinin özlemini çekmek, onu bir defa olsun görmeyi istemek, herkesin yaşayabileceği bir durumdur. Yollar ayrılmıştır, hayatlar çok farklı çizgilerde seyrine devam etmektedir. Ama onu hatıralardan çıkarmak mümkün değildir. Ne pahasına olursa olsun uzaktan da olsa görmek yetecektir.

“Çok görme diyeceğim
Dönüşsüz yollarda düşün de aklıma

Bir hiçliğin mevsiminde gelebildim kapına
 Küllenmiş anıları savurmak var kaderde
 Geldim işte, kahrolmak için de olsa...”

(Akengin, 1969: 12)

Her zaman ayrı kalınan insanlar özlenmez. Bazen de kişi, geçmişini özler. Geçmişte bıraktığı güzel günleri, halk hikâyelerindeki aşkları, ülkenin eski ihtişamlı günlerinin hasretini çeker. Çünkü artık hiçbir şey önceki gibi güzel değildir. Ne memleketin başındakiler, ülkenin menfaati için çalışmakta, ne de toplum öz değerlerine sahip çıkmaktadır. Batılılaşma hevesiyle toplum, yozlaşmaya başlamıştır. Gençlik, popüler kültür adı altında dejenere edilmektedir. Bu olumsuzluklar, haliyle geçmişe duyulan özlemi haklı çıkarmaktadır.

“Atalarımızın sevdalı selamlarını taşıyan,
 Turnalar, uzak dursa da bizden,
 Esmese de sabalar artık semtimizden,
 Adı sanı unutulmuş destanlardan,
 Bir yolcudur çıkar gelir bazen”

(Akengin, 2001: 22)

Köylerde özellikle kış günleri destanlar, masallar, hikâyeler okunurdu. Küçük çocuklar dahi bunları bilirdi. Türkülerle, ninnilerle büyütülürlerdi. Çocuklar, dağda, kırdada, derelerde gezer; kuşlarla, kelebeklerle oynarlardı. Şimdi dört bir yanı büyük binalar, apartmanlar kapladı. Haliyle herkes birbirinden uzak kaldı. Ne o eski türküler kulaklara çalınır oldu, ne de âşıklardan dinlenen hikâyeler...

“Her mevsimin en hası iner dağlara,
 Azgın rüzgârların kuzulaştığı vadilerde...
 Saraylara meydan okur bir kulübe
 Âşıkların sazlarıyla yeşeren bağlara,
 Leyla gelir Aslı gelir Şirin gelir,
 Sen gelmezsin, sen şehirler tutsağı...”

(Akengin, 2001: 24)

Sevgili, büyük bir şehirde kalmaktadır. Mevsimlerin en güzeli, köylerde yaşanmaktadır. Rengârenk çiçeklerin olmadığı büyük şehirlerde baharın varlığı

insanlarda büyük bir etki yaratmaz. Oysa dağların, derelerin olduğu yemyeşil bir alanda bahar, her yönüyle yaşanır. Buralarda saz eşliğiyle söylenen hikâyeleri, sevgili bilmez. Dolayısıyla bu aşkların derinliğinden de haberdar değildir.

“Gelgör ki kaygular bile renklerini değiştirdi
Yaşlarımız yirmisini aşalı
Dünyamıza çirkin acılar girdi
Sevmek bir adsız yavru gibi
Aramızdaki mesafenin ortasında şimdi
Gözleri açık elleri bağlı
Paylaşamadığımız
Ve kutsal andığımız
Düşünüp utandığımız”

(Akengin, 1969: 29)

Sevgi diye adlandırılan duygu artık yerini geçici heveslere bırakmıştır. O yüce, derin his, şimdi manevi yönünü yitirmiş, tamamen maddi bir özellik kazanmıştır. Buna sevgi demek, onun adını çirkinleştirmekten başka bir şey değildir. Şair, “adsız bir yavru” diyerek sevgiyi, gayr-i meşru bir çocuk olarak nitelendirmektedir.

“Kuzgun nasıl konmuş çeşme taşına
Nasıl tükenmiş enginleri saran rüyamız
Ses alırım yol bulup da varamam
Özgürlük mermili haramiler şehrinde
Hasret var sevmelerin zincirine turnam”

(Akengin, 1982: 44)

Toplumda düzen bozulmuş, huzursuzluklar baş göstermiştir. Teröristler şehrin dört bir yanında Türk askeriyle çatışmalara girmektedir. Her şeyden önce insanlar, birbirlerine olan sevgilerini kaybetmeye başlamışlardır.

“Tan olup ağarmaktı candan sevmeler
Bitmeyen şafaklarda gezer aklım
Gönül gözüm bir yıldızla kaymış
Aldatır bizi üryan güneşler
Dağlarda kaval, dergâhta ney susmuş,

Bir derviş bir çobandı adın,
 Evvel zaman içinde nerde kaldın?”
 (Akengin, 1982: 48)

Akengin, askerlik dönüşü şafak sökerken çöpçülerin yol kenarında ateş yaktığını fark eder.³⁴ Şehrin o hali duygularına bir kez daha tercüman olur.

“Hani senin o bin yıllık muhabbetin,
 Ocak başlarında sevdalar anlatılan yurdum?
 'Yaradılanı severiz Yaradan'dan ötürü'
 Dar vakitler içinde şu gülsüz ömrü,
 Dikenlere vurdum hasrete yordum...”
 (Akengin, 1982: 61)

Nüfus artıp evler, arabalar, fabrikalar çoğalınca herkes birbirine yabancılaşmıştır. Bunun dışında insanların, çevreyi korumak gibi bir gayreti de yoktur. Bir yığın kalabalık var ve bunun karşısında doğa savunmasız. Oysa yeryüzünde insanlardan başka milyonlarca canlı var. Onların yaşaması için elverişli ortamın korunması insanlara düşmektedir. Çünkü doğayı en çok kirleten, tahrip eden canlı insandır. Ekonomide, ticarete gelişmek, ilerlemek ülke için elbette önemlidir. Fakat bunu yaparken gemilerin, fabrikaların atıkları hunharca denizlere atılmaktadır. Toplumun duyarlı tarafı olan şairler için bunlar başlı başına birer sorun teşkil etmektedir.

“Sonra dalgalar da kirlenince,
 Duru deniz arıttırdı güzelce,
 Derken, tadı kaçtı denizlerin de.

Yenilerdi yağmurlar yorgun denizleri,
 Baktık damlaların da birer birer,
 Yoz oldu kokusu, soldu benizleri.”

(Akengin, 2001: 34)

Türk milletinin örf, adet ve gelenekleri çok eskilere dayanır. Daha

³⁴ Yahya Akengin, *a.g.e.*, s. 40.

Müslümanlık kabul edilmeden önce Şamanizm³⁵ vardı. Bu dinden kalma birçok anane toplumda hala yaşatılmaktadır. Fakat yüzyıllardan beri süregelen bu kültürel özellikler, zamanla eski önemini yitirmeye başlamış, hatta birçoğu unutulmaya yüz tutmuştur.

“Unutulmuş diller ailesi,
Rüzgârca...dalca...bozkırca...
Bozulmuş ruhun ili töresi
Şimdi konuştuğum, kahrırca...”

(Akengin, 1982: 56)

Akengin, özdeğerlerine yabancılaşan bir gençliğin yetişmesinden duyduğu rahatsızlığı her Türk sanatçısı gibi dile getirme zorunluluğu hissetmiştir.³⁶

Akengin, Yunus Emre'ye sesleniş adı altında toplumun aksayan yönlerinden duyduğu rahatsızlığı anlatmıştır. Fakat şiirin bütününde halk kültürü özellikleri yoğun bir şekilde göze çarpmaktadır.

4.1.1.7. Umut/ Umutsuzluk

Umut veya ümit, bir kişinin yaşamıyla ilgili herhangi bir beklentisinin olumlu sonuçlanacağına olan inancıdır. Sözlükte anlamı, “ummaktan doğan güven

³⁵ Şamanizm, ata ruhlarına, doğa varlıklarına tapınmaya dayanan eski bir Asya dinidir. Şamanizm’de tanrılar, “iyilik” ve “kötülük” tanrıları olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Ruhlar da tanrılar gibi iyi ve kötü ruhlar olarak vasıflandırılırlar. Eski Türklerde iyi ruh “Bay Ülgen”, kötü ruh “Erlük” diye adlandırılmıştır. “Bay Ülgen” aynı zamanda iyi ruhların başında bulunan, onlara emir veren bir tanrıdır.

² Tanzimat Türk toplumunun batılılaşma süreci içerisinde, önemli bir dönüm noktasıdır. Türk aydını kendi gerçeğini batıda bulma, batılı olma hevesi ile, geçmişini bir kalemde silme gibi bir yanlışın içerisine düştü. Bu yanlış daha sonraki dönemlerde de devam etti. Kendini ve kendi yaşadığı çağı sorgulamayan aydınlarımız, sürekli yanlışlar komedyası ile oyalanıp durdu. Kimi aydınımız ise, kendi çağını sorgulamış, çeşitli öneriler getirmiş olmasına rağmen, onlar da gerektiği oranda muhatap bulamamışlar. Son yıllarda, öz kimliğinden uzaklaşan, bilhassa dış etkilerle kendine yabancılaşan bir neslin yetişmesi, her Türk sanatçısı gibi, Yahya Akengin'i de endişelendirmiştir. Bu yüzden kendi çağını sorgulamak ihtiyacını duyan Yahya Akengin , "Gel Gör Bizi Yunus Emre" adlı şiirinde, bozulmaya karşı sitemini ve şikâyetini dile getirir.

"Dar kalıplar içinde dar boğazlara
Beynimizi kemiren bir çağdayız artık saptık.
Kurşuna dizildi gönlümüz insanlık adına
Kurtuluş arayıp maddeye taptık
Uygurluk adına."

(Gıyasettin Aytaş. (1969). “Yahya Akengin’in Şiirlerinde Fikir Unsurları”.
(<http://w3.gazi.edu.tr/web/giyaytas/YahyaAkengin.htm>)

duygusu” şeklinde yer alan sözcük, insanın yaşama olan bağlılığını arttırır. Aksi takdirde kişi, başına gelen en ufak bir kötü olayda pes eder ve yaşama sevincini yitirir. Hayata tutunması için gerekli olan en temel duygu, umut etmesidir.

“Her umudun ardında durgunlaşma böyle
Diyorum damarlarımdaki kana
Delice rüzgârlara
Hızını senden almamış fırtınalara
Boyun eğme
Yaşamak en güzel şarkı akışında”

(Akengin, 1969: 6)

Ümit etmek, beklemek, sabretmek her zaman zordur. Bu yüzden insanlar, sık sık ümitsizliğe düşerler. Şair, özlemekten, beklemekten yorulur. Sevdiğine uzaktan selam yollar. “Bir selam ki yoktur içinde umut”(Akengin, 1977:28). Artık çareyi fallarda arar.

“Sorma ne oldu böyle bize
Baharda papatyaların ihanet kokusu,
Gelir de yapışır genzimize...
Fincan diplerinde yıkıldı şatolar,
Bir daha gelemedik kendimize...”

(Akengin, 1977: 38)

Fallar da güzel şeylerden bahsetmemektedir. Şairin gittikçe artan sıkıntısı dağılmamaktadır. Oysa ona aydınlık düşünceler gerektir. Umduğu şeyler gerçekleşmeyince kişi, hayal kırıklığına uğrar. Sonra bu umutları tekrar yeşertmek daha da güçtür. Ama o, “Yeniden” (Akengin, 2001:35) hayata sarılır.

“Bırakmam yılların akıntısına gönlümü
Sevgililer gider, dostlar kaybolur
Benimle baş başa gönlüm kalır
Bahçemde yapraklar güze döndü mü,
O bir tomurcuk sunar sonsuzluktan
Ben ona bir sevinç bulurum bir çocuktan”

(Akengin, 1977: 22)

“Bir yerde yaşamak acılara değmez
 Derim ama ne çare
 En cılız ümitlere sarılır
 Gecedен gündüzü, gündüzden geceyi beklerim”
 (Akengin, 1973: 9)

Şair, hayattan zevk almaktadır. En yalnız, en umutsuz zamanlarında bile kendini mutlu edecek bir şeyler bulabilmektedir. Oysa bu, sonbaharda sararmış yapraklar arasında bir tomurcuk bulmak kadar zordur.

“Sabahlanmış bir ney meclisinde börtü böcek
 Daha uykularda acılar ve insanlar...
 Çölleri kucaklıyan ırmaklar gibi,
 İşliyor canevime ezanlar...
 Bekle diyorum, kendi kendime Yahya,
 Gün doğmadan neler doğar...”
 (Akengin, 1977: 26)

Kimi zaman öyle düşünceler gelip akla dolar ki insan uykularını yitirir. Sabah olur, ezanlar okunur, ama o kara düşünceler bir türlü uzaklaşmaz. Kişi, gün ağardıkça içinin de aydınlanacağını düşünür. Sabreder, bekler bekler durur. Oysa ne uyku gelmiştir göze, ne de acılar dinmiştir.

“Umutla eskittim, umutla yeniledim kalbi;
 Bir yaz bulutunun peşindeyim şimdi;
 Dizimde derman, gönlümde ateş var;
 Derviş sabrına şiirler ekliyorum.
 Baharı size verdim hatıralar,
 Temmuz dağlarına yağmur bekliyorum...”
 (Akengin, 1977: 8)

Güzel günler geçmişte kalmıştır. Gençlik gibi taptaze olan bahar, hatıralar yakışmaktadır. Şimdi mevsim yazdır. Temmuz ayında yağmur yağması düşük bir ihtimaldir. Şair, bu yağmurla tazeleneceğini düşündüğü için yağmasını beklemektedir.

“Mutluluk, bir uzak dağın ardında derken,

Gönlüm değil, ayaklarım düşmüş yollara
 Vazgeçsem umutlardan vakit erken
 Ismarladıklarım var, bir gelmemiş bahara”

(Akengin, 1977: 47)

Şair, her zaman baharla mutluluğu özdeşleştirmiştir. Mevsimlerle duyguları birbirine sıkı sıkıya bağlıdır.

“Sevgi, bir yaralı turna kalbimizde,
 Çırpınır eşiğinde bir sıcak bakışın
 Yanılıp da küsmeye görsün hayata insan,
 Unutur, sonunda bahar olduğunu kışın”

(Akengin, 1982: 24)

Her kışın sonunda bahar, her gecenin sonunda bir sabah vardır. Güneş akşamla birlikte batar; ama sabah yine tüm görkemiyle her tarafı aydınlatır. İnsanın hayatında iniş çıkışlar olması da bunun kadar doğaldır. Felaketler üst üste gelebilir, mutluluk çok uzak görünebilir. Unutmamak gerekir ki dünyada kötülükler olmasa, iyilik bu kadar değerli olmazdı.

“Ben ne seraplar gördüm şu yamaçlarda
 Ne hüznler çöktü gözlerime mecnunca
 Her defasında bir dağın varılmamış ardından
 Gelmemiş baharların müjdesi geldi
 Göller gibi sakin ırmaklardan uzunca”

(Akengin , 1988: 5)

Uçurumun kenarına gelindiğinde bile gökyüzünü fark edebilmek, yaşama sevincidir. Hayata sınıksız bağlanmaktır. Ondan bir türlü vazgeçememektir.

“Gelip gelip kıyısında durduğum,
 Çağrısına kulak kabarttığım uçurum
 Dibinde güller açan ümitler içinde,
 Seni gökyüzü ilan ediyorum.”

(Akengin , 1988: 20)

Akengin, yaz-kış umudu elden bırakmaz. Sabırlıdır. Baharı tüm kalbiyle

bekler. Yüreğine akşamları hüznün çöker. Geceyi sükûnetle karşılar. Çünkü dört beş saat sonra gün ağaracaktır. Hayat da mevsimler gibidir. Bazen kavurucu sıcaklarla, bazen hüznün dolu yağmurlarla geçer. Ama neticesinde her şey geçer.

4.1.1.8. Zaman

“Bir işin, bir oluşun içinde geçtiği, geçeceği veya geçmekte olduğu süre, vakit; belirlenmiş olan an”³⁷ kelime anlamlarıyla bilinen zaman, ilk çağlardan beri filozofların, bilim adamlarının araştırma konusu olmuştur. Zamanı geniş bir kavram olarak düşünmek gerekir. Çünkü gün, ay, yıl şeklinde bölümlendirilen zaman, güneşin yörüngedeki ve kendi etrafındaki hareketlerine bağlı olarak şekillenir. Ama bunun dışında bir bütün olarak akıp giden zaman vardır. Asıl olan budur. Kişi, yaşamını yitirince onunla birlikte işleyen bireysel zamanı da son bulur. Oysa onun dışında devam eden bir süre vardır. Gerçek zaman, Bergson³⁸’un süre (durée) diye adlandırdığı kesintisiz bir akıştır.

“Ben’in kendi kendisini yaşamaya bıraktığı zamanlar, geçişle gelecek arasında hiçbir ayrılık saçmaksızın, oyduğu gibi, zamanın bütünlüğü içinde, parçalanmaz bir akışla aktığı anlardaki Durée’dir”³⁹.

Akengin’de zaman, iç içe geçmiş bir zincirin halkalarıdır. Hayatın belirli kesitlerinden parçaların bir araya gelmesi, bir bütünü oluşturur. O, geçmişinde bıraktığı bir “an”ı bir şarkıda hatırlar.

“Samanyolu’nda kavşaklara vardığım olur,
Anarım yol ayrımlarından bir sedayı,
Anlarım ki insan bir şarkıda bazen,
Zamanlar içinde zamanı bulur”

(Akengin , 1982: 42)

Zaman, geçmişten geleceğe doğru değişerek uzanan bir birikimdir.⁴⁰ Öyleyse hayatın belirli dönemlerinde yaşananların bir araya gelmesiyle insan, içinde bulunduğu ana kadar ulaşır.

³⁷ *Türkçe Sözlük*. (2005). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 2221.

³⁸ Ali İhsan Kolcu. (2002). *Zamana Düşen Çılgılık*. Akçağ Yayınları, Ankara, s. 186.

³⁹ *a.g.e.*, s. 186.

⁴⁰ Ahmet Cevizci, *a.g.e.*, s. 1139.

“Ay gibi bir söz doğar içime yollarda,
Işığında zamanlar sohbete durmuş
Vurur kalbim Emrahleyin dağlara dağlara,
Hasretin burcunda müjdelere nübete durmuş.”

(Akengin , 1982: 69)

Ay ışığında zamanların sohbet etmesi, şairin zamanı bir birikim olarak değerlendirdiğinin en açık kanıtıdır. Birden fazla zamanın varlığı, parçalar halinde bir bütünün meydana geldiğini gösterir.

Gerçeklik, bilimin kabul ettiği gibi mekân içindeki cisimlerden oluşmaz. Bütün gerçekliğin özü, zamandır, süredir. Bu zaman da ikiye ayrılır. Birincisi cisimlerin hareketiyle ölçülebilen nesnel zaman; ikincisi geleceğe doğru yönelmiş bir sürecin doğrudan hissedilmesiyle algılanan öznel zamandır.⁴¹

Newton, bu nesnel zamanı mutlak zaman olarak adlandırır ve mutlak zamanın doğal olaylardan bağımsız olarak aktığını belirtir. Nesnelere birlikte değişen zaman ise görecelidir.⁴²

Rüya ile zaman, şiirlerde çoğu kez birlikte düşünülmüştür. Zamanın akışına engel olamayan insan, düşlerine sığınır, rüyalarıyla avunur. Ahmet Hamdi Tanpınar’ın birçok şiirinde rüya, yaşanan zamandan başka bir zamana gitmektir. Burada rüya ile kastedilen şey, uyku hâlindeyken görülenler değil, daha çok uyanırken görülen düş durumdur.

“Gönül hükmünü geçirsin zamana
Düşüp eline hoyrat rüzgârların,
Taştan taşa vurulmadan,
Saklansın rüyaların bir hücresinde,
Ömre bedel günahsız bir yalan”

(Akengin , 2009: 128)

Platon’a göre “idea”, duyuyla değil; sadece düşünce yoluyla kavranabilen değişmez özür.⁴³ Bu da Kant’ın ideasının temelini oluşturmaktadır. İdea, “Uzay ve zamanın ötesinde, öznenin dışında, kendiliğinden var olan, duyuyla değil, yalnızca

⁴¹ Prof. Dr. Bedir Akarsu. (1998). *Felsefe Terimleri Sözlüğü*. İnkılâp Yayınları, 9.Baskı, İstanbul, s. 203.

⁴² Ahmet Cevizci. (2002). *Felsefe Sözlüğü*. Paradigma Yayınları, s. 1139.

⁴³ Prof. Dr. Bedir Akarsu, *a.g.e.*, s. 99.

ruhen algılanabilen asıl gerçeklik, düşünce, fikir.”⁴⁴ olarak tanımlanmaktadır. Kant’ın idealist felsefesine göre bilgiyi, düşünceyi sezgi üretir.⁴⁵

“Materyalizmin aksine duyulardan, hayallerden ve sezgilerden maddeye gidişi esas alır. İnsanın sezgi gücü, hayalleri ve duyguları belirleyici sebeptir, madde yani varlık da buna bağlı olarak şekillenir”.

Türk şiirinde idealist yaklaşımın en iyi temsilcilerinden biri olan Ahmet Hamdi Tanpınar’ın da eşyaya ve zamana yaklaşımı idealist düşünceye yakındır. O, sezgicidir. Dış dünyayı, düşünceyle ve rüyayla anlamlandırır. “Bir Gün Daha” şiirinde düş ile gerçek arasında olduğunu açıkça dile getirir:

“Bir ıssız derenin duru akışında
Özlemleri yudum arıttım
Tazeledim yüreğimi bir ceylân bakışında
Ve bir günü daha kaybettim,
Gerçekle düş yarışında”.

Tanpınar, çoğu kez bir rüyadan hareketle hayatın bütününe varır. Onun zamanı bir bütün olarak gören anlayışı, Akengin’in mısralarında da dikkati çeker.

“Uğrasam kıyısına geçen zamanın
Solgun ışıklı saatlerden kalma çehreler
Dünü tuttururlar şarkılarda kalırım
Bir rüyalı dalgınlıktır benden istenen
Sırrına bestelerin eremediği kadın
Senindir ümitlerimin varmadığı bahçeler”

(Akengin, 1982: 18)

Akengin, eşyayla birlikte algılanan zamanın somut bir zamanı ifade ettiğinin farkındadır ve bunu yer yer hissettirir. “Geçen zamanın kıyısı” diyerek onu gemilerin sığındığı bir liman olarak görür. İnsanlar da zamanın kıyılarında dolaşarak yaşamlarını bu çerçevede şekillendirirler. Şarkılar, zamanın durduğu anlardır. Müziğin ritmine kapılan insan, zamanı mekânı unutup anı yaşar. Şairin “şarkılarda kalma”sı da bu yüzdendir. Anı yâd etmek, zamanı bir su gibi şişeye biriktirmektir. Bu rüya ve zaman ikilemesinin içerisine Ahmet Hamdi Tanpınar’ın üçüncü vazgeçilmezi

⁴⁴ *Türkçe Sözlük*. (2005). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 936.

⁴⁵ Nurullah Çetin. (2008). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitapevi, Ankara, s. 47.

olan “kadın” da eklenir. Besteler, zamanı durdurmaya yetmektedir; ancak Akengin, “kadın”ın sırrına erememektedir.

Bergson’a göre süreyi anlamanın en iyi yolu bir melodiye kendini kaptırmaktan geçer. Çünkü mekân ve hareket o anda ortadan kaybolur. Geriye sadece musikînin sesi kalır.

“Bir gün sen de anlarsın,
Bütün insanlar bir durakta yalnız...
Ne varsa şu vefalı gönlümüzde var
Bırak bildiğince çırpınsın...
Zaman adlı selin önünde sürüklenirken biz
Böyle yükselir ölümsüz şarkılarımız”

(Akengin , 1973: 36)

İnsan zamana karşı duramaz, onun akışıyla sürüklenir gider. Ancak şarkılar, zamanın sınırlarını aşır yüzyıllar sonrasına uzanır. Müzik için zaman yoktur, süre vardır.

İnsan hayatı, zamanın bir parçasıdır. Hayatla birlikte bireysel zaman son bulsa bile gerçek olan süre devam eder. Kalıntılar, tarihi ve mimari eserler, zamanın izlerini taşır.

“Kağrı gıcirtısıyla gelir eski yollardan,
Telaşa dönüşür atların kişnemelerinde
Sevdalara boynumuzu bükür zaman,
Biz gideriz o kalır yerli yerinde”

(Akengin, 2009: 18)

Durée, Tanpınar’a göre parçalanmaz bir akıştır. “Varlıkları dişleyen ve üzerinde dişlerinin izlerini bırakan bir zaman”⁴⁶dır. Yani tarihten miras kalan eserler, o zamanın izlerini beraberinde taşırlar.

“Nil vadisinde türkü söyleyen yeniçeri,
Budin’den gelme şu kabzada kalmış elleri.
Gördüm altın ışıklı şamdanların kuytusunda,
Nefi’yi coşturan çeşmi bülbülleri.

⁴⁶ Ali İhsan Kolcu, *a.g.e.*, s. 187.

Topkapı'yı saadetli uykusunda,
Gezdiğim bir rüyadır, yoran var mı?"

(Akengin, 1982: 39)

Nil vadisinde kabzalara dokunarak türkü söyleyen yeniçeriye düşünen şair, onun el izlerinin bu kabzada kaldığını hayal eder. Topkapı'nın gösterişli günlerini hatırlar. Ona bunu anımsatan, Topkapı'nın altın yaldızlı görkemli yapısını hala korumasıdır. Saray, zamanın izlerini bugünlere kadar taşımıştır. Yine uyku hali ve rüya durumu mevcuttur. Bununla beraber yeniçerinin türkü söylemesi, türkülerin zamanı aşan özelliklerini bir kez daha gözler önüne serer.

"Nehirler zamanlarla yarışarak,
Tarihin denizlerine karışır
Kaleler vardır, zamanları aşarak,
Alnındaki yazılardan alını kırışır."

(Akengin, 2001: 37)

Nehirler gibi zamanın da kesintisiz bir akışı vardır. Kimi yaşananlar tarihe gömülüp gider. Ancak o çetin savaşların izleri, kalelerde bugünlere kadar taşınır. Bunlar gurur veren şanlı tarihin izleridir.

Zamanla mekânın bir araya gelmesi, zamandaşlığı meydana getirir. Kişiyle birlikte devam eden bireysel zaman, aslında zamandaşlıktır. Çünkü eşya fikri, zamana girmiş bulunmaktadır. Akengin de hareket ve ân'ın birlikte düşünüldüğü zamanı, somut bir kavram olarak değerlendirir. Mekânın dışında devam eden ise bir bütün olan süredir.

"Ağzına sıkıca kilitler vuruldu zamanın
Oynar durur buzlanan hafızânda maymuncuklar
Arabesk bir gecenin ardında marazlı bir sabah
Dedim ya doruklarda batık gemi var
Hicran içinde yolcuları hicranını bilmez
Eşyanın sınır kapılarında aklın nöbetçileri
Aklımın endam aynasında esrar çözülmez"

(Akengin, 1988: 6)

"Gel de içlenme, boşver elindeyse
Sustur susturabilirsen yüreğini"

Bir yana kayıplarını
 Bir yana ümitlerini koymuşsun
 Zaman duvarında paramparça kadehler
 Ve başkaldırıcı kahkahalar
 Dışarıda bir şeyleri kefenleyen kar...”

(Akengin, 1973: 19)

Şairin kadeh olarak nitelendirdiği insanlar, zaman denen duvara çarpınca kırılıp yorulmaktadırlar. Zamanı koruyan bir duvar, onun değerli ve somut bir varlık olarak algılandığını göstermektedir.

Kişinin önüne geçemediği, akışına engel olamadığı şeylerden en önemlisi zamandır. Akıp giden zamanı ve hayattaki değişimleri durdurmak imkânsızdır. Bu da insanı çaresizliğe sürükler.

“Bir göz attım ki anılara
 Çaresizliklerin de güzeli varmış,
 Zamana, aynalara ve giden dosta,
 Dur, diyebilmekmiş...
 İnanmamak vardı şiiresiz saltanata
 Özü paslı bir gerçekmiş...”

(Akengin, 1973: 30)

Zamanın götürdükleri aynalarda belli olur. İnsan, kaçtığı bu gerçekle aynalarda yüzleşir. Bu nedenle şiirlerde “ayna” ve “zaman”, çoğu kez birlikte kullanılır.

“Aksedip zamanın üç boyutlu aynasından
 Ses verdi bir kuvayi milliye kağnısından
 Acılar bir ağıtlar bir ümitler bir yere doğru
 Ölümle hayatın başladığı yere doğru”

(Akengin, 1988: 24)

Yirminci asrın bozulmuş dünyasında Kuva-yı Milliye'nin sesini duyan şair, geçmişle geleceğin arasında duran şimdiki zamanı değerlendirirken bunları zamanın üç boyutlu aynasından izlemektedir.

Bergson, zamanı insanın dışında devam eden bir kavram olarak değerlendirir. Sürenin içine mekânın girmesiyle zamandaşlık ortaya çıkar. Mekâna

bağlı zaman insanların buluşudur. Aslında sürenin böyle bir sınırlaması yoktur. Zaman, insandan ve mekândan bağımsız olarak akıp gitmektedir.

4.1.1.9. Şehir hayatı

4.1.1.9.1. Büyük şehir bunalımı

Köy yaşamına alışan insanlar için büyük şehirde yaşamak, çoğu zaman sıkıntı olmuştur. İnsan, köyde ırmaklar, dağlar ve ovalarla birlikte, yemyeşil bir doğayla iç içedir. Orada dostluklar daha bir samimi, komşuluk ilişkileri daha bir sıcaktır. Oysa büyük şehirde her tarafı apartmanlar kaplamıştır. Komşular, selam bile vermekten uzak insanlardır. İnsanlar birbirine yabancılaşmıştır.

Kent, köyde yaşayan insanlara göre hükümetin temsilidir.⁴⁷ Onların gözünde buradakiler, kendilerine göre daha güçlü ve zengindir. Köyden kente göçün temelinde de zengin olup daha iyi şartlarda hayat sürme isteği yatar. Bu hevesle şehirlere gelenlerin çoğu zamanla hayal kırıklığına uğrar. Çünkü burada hiçbir şey hayal ettikleri gibi kolay ve güzel değildir. Caddeler, sokaklar arabalarla doludur. Temiz bir hava solumak dahi mümkün değildir.

“Ben bu yaşlı dünyanın çağdaş evladı
Gökdelen ormanlarında sayılarla söyleşen
Secde ettim mantığıma makineler alkışladı
Arıtıp binlerce yıllık türkülerinden
Pazara sürdüm ruhumu arzular üzerinden”

(Akengin, 1988: 18)

Şair, etrafa baktığında yeşil bir alan değil; gökdelenler, apartmanlar görmektedir. Makineleşmiş bir toplumda ruha verilen önem yitirilmiştir. Biriktirilmiş değerler, ezberlenmiş türküler unutulmaya yüz tutmuştur.

“Uzun bulvarlardan bir kuş uçar yalnız,
Bir kanadı hafızam bir kanadı hayalim
Ve siz bağımsız ve gülsüz mimarları şehrin,
Artık bu yüreği de benden alınız
Duymam ki yarımı diyeyim derin”

(Akengin, 1988: 22)

⁴⁷ Şaban Sağlık. (2009). “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Şehir”. *Hece*, 150/151/152: s. 309.

Osmanlı'nın belirli bir mimarisi ve üslubu vardı. Yeni kurulan şehirler, bu ölçü ile oluşturulurdu. Yapıların hepsi birbiriyle uyumlu olarak tasarlanırdı. Ancak Cumhuriyet döneminde Türk mimarisi bu tarzı bırakarak hiçbiri birbirini tutmayan binalar inşa etmeye başlamışlardır. Modernleşme sürecinde kurulan şehirlerde hep bu sıkıntı ortaya çıkmıştır.⁴⁸

Akengin, bozulan toplumdan şikâyetçidir. Ancak hatıralarına da sıkı sıkıya bağlıdır. İnsanlar, kendi değerlerine yabancılaşmıştır, artık “binlerce yıllık türküleri” dinlemenin anlamı da yoktur; lakin o, bunları bir tarafa bırakmaktan yana değildir. Bu “bağsız ve gülsüz” şehirlerde insanlar da kuşlar kadar yalnızdır.

“Modernizm Türkiye”de şehirlere hızlı değişim olarak da yansımıştır. Bu hızlı değişim yüzünden belirli geleneklerin oluşup kurumsallaşması da zorlaşmıştır. Kısaca geleneksizlik ve hatırasızlık modern kentin özelliği olmuştur.”⁴⁹

Şehrin yapaylığı karşısında köy, doğaldır, tertemizdir. Şair, yürüdüğü toprak yolları köyde bırakır, şehre yerleşir. Artık o toprak kokulu yollar, yerini tozlu caddelere bırakmıştır.

“Önünde durdu kalabalıksız bir dükkânın,
Biraz kâğıt biraz mürekkep kokuları
Ve tedirginliği, hatırasız şehirde hatıralara yaklaşmanın
Aldı dört yanını duvarlarda minyatürler gibi
Tozlu caddelerde yalnız olma korkuları”

(Akengin, 1988: 23)

Yalnız kalmalarında insanların da payı büyüktür. Büyük binalar, samimiyeti azaltmıştır belki ama karşılıklı bir selam vermek bu kadar zor olmamalıdır.

“Bu evler bu sokaklar bu çarşılar,
Bunca selamsız değildi birbirine
Biraz garip biraz yoksul da olsalar,
Bunca yaban değildi insan insana”

(Akengin, 2009: 51)

Şairin dostlukları da şehre yabancıdır. Burada herkes birbirinin kuyusunu

⁴⁸ Şaban Sağlık, *a.g.m.*, s. 309.

⁴⁹ *a.g.m.*, s. 311.

kazmaktadır ve güvenecek insan yok denecek kadar azdır. Oysa köyde dostluklar bir başkadır. İnsan için kardeşi neyse dostu da odur orada. Şair, çoğu kez şehirden kaçıp kurtulmak ister. Kimi zaman düşlerine sığınır, kimi zaman anılarına. Ama gönlünde hep bir yer kanar durur.

“Fazla gelir bu caddelere dalgınlığım
Dağ yolları taşır ancak düşlerimi
Az değildi bir gülüşü bir mevsim kutladığım
Can gelirdi akla dost dendi mi?”

(Akengin, 1988: 52)

Şehirler kirlenmiş, yeşil alanlar azalmıştır. Her yeri büyük binalar, fabrikalar kaplamıştır. Hızlı bir sanayileşme görülmektedir. Bu sanayileşme çevre kirliliğine neden olmaktadır. İnsanlar, bunun önlemini almak için hiçbir çaba göstermemektedirler. Tüm bu problemler, toplumun sesi olan çeşitli sanatçıların şiirlerinde dile getirilmektedir.

“Yirminci yüzyıl Türk şiirindeki temalardan biri de “Büyükşehir bunalımı” olmuştur. Bunun sebepleri, kültür krizlerinin önce büyük şehirlerde baş göstermesinden kaynaklanır. Hızlı kültür değişimleri, yerleşmiş hayat tarzını ürkütür. Kırsaldan şehirlere göçler, uyumsuzluk sorununa yol açar. Şehir buna hazırlıksız yakalanır. Beton yığını binalar, plansız programsız devreye giren kaçak evlerin oluşturduğu mahalleler, insan ruhunu tedirgin eder. Ülke yöneticilerinin politik kaygılarla bunlara göz yumması da, kendilerini bir anlamda çarpık kentleşmenin mimarları konumuna getirir. Şairler işte bu manzarayı da şiirlerine taşıyarak topluma ayna tutarlar. Büyükşehir bunalımının şiirlerini yazarlar.”⁵⁰

Şehirler kıymetli emanetlerdir. Fakat insanlar, bu emaneti gerektiği gibi koruyamamaktadırlar. Şimdi şehrin yolları, eski bir mektubun satırları gibidir. Maziye hatırlatır ve yürek sızlatır.

“Sana yorgun yüreğimin daralan geçitlerinde,
Sorular kubbe kubbe düşüm düşüm;
Unutup gidiyorsun beni sanayi mahallesinde
Sokakları benim yazım, ferhad pınarından mürekkebi
Okudukça üzen mektuplar gibi”

(Akengin, 1988: 16)

⁵⁰<http://www.bayburtpostasi.com.tr/yazarlar-yahya-akengin/170-yahya-akengin/2594-sairler-ve-sehirler>. (20 Nisan 2010).

Şair, kimi zaman kaçıp gitmek ister. Kendine yabancılaşmaktan korkar. içine kapanır. Onun hayalinde büyüttüğü bir ülke, başka bir dünya yoktur belki ama o her şeyin bir gün düzeleceğine inanır. Yine içinde türküler büyütür. Ezgilerle geçmişini anımsar. Geride bırakılan günlerin ihtişamını özler.

“Derinimde türküleri ıssız yörelerin,
Çağdan uzak, bana dost, şehre yaban...
Ajanslar yıldızlardan haberler geçedursun,
Konar nice gönlün bağlarına baykuş;
Bunalım der geçersin olmaz haberin...”

(Akengin, 1982: 32)

Şimdi insanlar, Aslı ile Kerem'den, Leyla ile Mecnun'dan bîhaberdir. Çevresindekilere hikâyeler anlatan yaşlılar, türküler söyleyen âşıklar şehirlerden çekilip gitmiştir. Çünkü artık bunlara kıymet veren kimse yoktur.

“Hiç unutmam ilk benzin kokusunu aldığım gün,
Bir tatar arabasına çöken hüznü.
Ezelden sakinlerim Aslı, Leyla, Şirin,
Yorgun atlarla bir bir gittiler
Rüzgâr girdi güngörmüş beylerimin konaklarına
İşte suyu kesilmiş çeşmelerim,
İçin hatıralarımdan kana kana”

(Akengin, 2009: 250)

Çeşmelerin bile suyu çekilmiş, geriye hatıralar kalmıştır. Zaten insanlar, gün boyu işleriyle meşgul olup yorulmaktadırlar. Bir de üstüne büyük şehrin gürültüsü ve karmaşası eklenince hayat iyice çekilmez olmaktadır. Dolayısıyla böylesi bir şehirde şair, yaşamak istemez. O, bu hayat telaşından biraz olsun uzaklaşıp huzur bulmak için daima bu şehirden kaçıp kurtulmak, uzaklaşmak hevesindedir.

4.1.1.9.2. Şehrin güzellikleri

“Nüfusunun çoğu ticaret, sanayi, hizmet veya yönetimle ilgili işlerle uğraşan, genellikle tarımsal etkinliklerin olmadığı yerleşim alanı, kent, site”⁵¹

⁵¹ *Türkçe Sözlük*. (2005). Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 1855.

anlamalarını taşıyan şehirler, yüzyıllardır edebiyata konu olmuş, güzellikleriyle sık sık isimlerini duyurmuşlardır. Öyle ki Divan edebiyatında sadece şehir hayatını ve şehirlerin güzellerini anlatan şehrengizler, yazılmıştır. Nedim'in, İstanbul'un doğal güzellikleri, eğlencelerini dile getirmesi bu dönem için bir farklılıktır. Ancak daha sonra yazılan şiirlerde uzun uzun İstanbul tasvirleri yapılmıştır. Özellikle Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında memlekete yönelik başlamış, şehirlerin kişiler üzerindeki etkisi bu şiirlerle ifade edilmiştir.

Şehirlerin kendine has güzellikleri vardır. Yetiştirdikleri ürünler, yaşanan mevsim ve iklim, doğal güzellikler bakımından her şehir ayrı bir özellik taşır. Fakat insanlar, genellikle kendi memleketlerini, doğup büyümüş oldukları şehirleri diğerlerinden üstün tutarlar. Çünkü kişi, doğduğundan beri o şehirde büyümüş, çocukluk anılarını, gençlik yıllarını orada tamamlamıştır. Yani yetiştiği coğrafyaya alışmıştır. Akengin için de Bayburt, bu bakımdan önem taşır. Bayburt'ta doğup çocukluk yıllarını burada geçiren sanatçı için bu şehir, sığınacak bir liman, sınımsız bir yuva demektir.

“Çeşmelerinden duası dökülürdü ermişlerin,
Dilinde Dedem Korkut'un çağrılarını...
Hicranları Zihni'den beri derin
Sılamdır ve oradan bir selam gibi gelir,
Kalbimin en eski ağrıları”

(Akingin, 2009: 202)

Dedesinden ve babasından Zihni'nin şiirlerini dinleyerek büyüyen Akengin, Bayburt'u ve köyünü düşününce kalbinin ilk ağrılarını, masumane aşkların, dinlediği masalları, hikâyeleri anımsar.

“Durudur ömrü, ben nicedir seldeyim
Bir Bayburt şubatında Zihni dilinden;
Ağıtlar üstüne kurtuluş türküsü,
Sarmış vadileri karlı belleri...
Çoruh, Kopdağı'nın yokuş türküsü”

(Akingin, 1982: 64)

Aynı zamanda İkinci Plevne adıyla bilinen şanlı bir zafere ev sahipliği

yapan Bayburt, şairin şiirlerinde Kopdağı'nın çokça anılmasını sağlamıştır.

“Çağdan çağa bir ölmez ruh taşıdım,
Zaferlere, şölenlere, acılara, ağıtlara,
Karıştı sesim yazıldı adım
Kanat oldum Kopdağı'ndan esen rüzgârlara”
(Akengin, 1969: 15)

Yılın hemen hemen üç mevsiminde kış yaşanan ve kışları da genellikle yağışlı geçen Erzurum, sanatçının okul yıllarını ve gençlik dönemlerini geçirdiği şehir olması bakımından özeldir. İnsan, okulun ilk günlerini, öğretmenlerini, arkadaşlarını, aradan kaç yıl geçerse geçsin unutamaz. Bir de bu günler, başka bir şehirde, aileden ve memleketten uzakta geçirilmişse, izleri elbette daha büyük olur. Çocuk yaşta evden ayrılmış olmanın verdiği hüznün ve kimsesizlik, kişiyi olgunlaştırır. Ama bununla beraber insanı yorar, yıpratır.

“Bir semaverlik muhabbettir ömür dediğin
Ve göz ufkunda bir kağnıdır göçer gider
Palandöken yaylasında bir türküdür zaman,
Ötesi karlı bir düş, uçar gider”
(Akengin, 2009: 202)

Şair gençliğini geçirdiği Erzurum'u genellikle bembeyaz karıyla anımsar. Sonbaharda okulların açılmasıyla, Erzurum'da da kış kendini göstermeye başlar. Şair, hasretini ve yalnızlığını âdeta bu beyaz örtüye sarıp sarmalar. Hüznünü böyle dindirmeye çalışır.

“Mor ve yorgun yamaçlardan iniyorum
Uzaktan bir kavala yansıyor göllerin hüznü
Karlara niyetlenmiştir yine Erzurum...
Duman almış dağın bir yüzünü
Bir yüzünde seninle bekliyorum.
Gel gitme gençliğim, ömür bildiğim...”
(Akengin, 1982: 54)

İlk görev yeri olan Afyonkarahisar'ın Sultandağı ilçesinde şair, dağda kekliklerin, ceylanların avlanmasından keder duyar. Bu, ruhunu yaralayan bir

durumdur. Duyduğu üzüntüyü, dizelerine dökmekten kendini alıkoyamaz.

“Kıymayın desem ceylânlara keklilere
Şair gönlü deyip gülerler belki
Kurşun yazdı yasalar güzelliklere
Öksüz doğmuş acılamakla sevmek ne çâre”
(Akengin, 1969: 34)

Doğal, tarihi güzellikleriyle ve coğrafi, stratejik konumuyla yüzyıllarca milletlerin gözbebeği olan İstanbul, Akengin için iki yakası mavi bir sevdıyla tutuşmuş hasretli şarkıların şehridir. Sanatçılar, bu şehri her zaman özel bulur, uzun uzun betimlemeler yaparak anlatmadan edemezler. Çünkü burası bambaşka bir memleket, apayrı bir güzelliştir.

“Mavi bir sevdıyla tutuşmuş iki yakan,
Hasretli şarkıları da güzel İstanbul...
Karlı dağlar aşıp sana geldiğim zaman,
Boğaz Köprüsü’nde kederim al İstanbul”
(Akengin, 1977: 44)

Adından bu kadar söz ettiren ve paylaşılamayan şehir, daha görmeden Akengin’in ilgisini çeker. Bunca şairin anlattığı güzellikleri gidip görmek gerektir. Ama o görmese de, buram buram tarih kokan bu şehri hayalinde gezer.

“Gezemedik daha İstanbul’u
Aşiyân’da aşk başkadır inanırız
Devri sönmüş konakların gölgesinde
Ağlar mı hâlâ, romanlardaki soylu kız?”
(Akengin, 2009: 138)

Her şairin Ankara için bir şiiri olması, Akengin’i de heveslendirir ve o da bu şehri anlatan bir şiir yazmak ister. Ancak o dönemde Ankara üzerinde kirli bir hava kütlesi dolaşmaktadır. Her taraf sis içindedir ve “Şimdi Ankara” (Hisar dergisi) bu haliyle pek de çekici görünmez.

1992’den beri devam eden Hazar Şiir Akşamları’nın düzenlenmesinde büyük emeği olan Akengin, bu şiir akşamları vesilesiyle sık sık Elazığ’a gider. Şehri

öyle bir benimser ki “sanki artık bir tarafı da buralı”⁵² olmuştur.

“Gözü hâlâ kartal yuvasında,
Harput’ta çıra yakan aziz şehir
Her dem yeni sevdalara niyetlidir
Fırat’la yarışan gırmata havasında
Sanırsın bir mübarek delidir.”

(Akengin, 2009: 212)

Her şehrin ayrı bir önem arz ettiği Akengin’in şiirlerinde genel olarak Bayburt dikkati çeker. Nereye giderse gitsin şair, memleketini, köyünü dile özler ve bu güzellikleri dile getirmeden de edemez.

4.1.2. Sosyal Konular

4.1.2.1. Millî Duygular

Türk edebiyatında “hak, adalet, hürriyet, eşitlik, vatan, millet” gibi kavramlar, Tanzimat Döneminde kullanılmaya başlar. Tanzimat’tan önceki dönemlerde ise millî konulara pek değinilmez. Bazı halk şiirlerinde ve destanlarda kahramanlık teması işlense de bunlar, kahramanlıkların övülerek anlatılmasından öteye geçemez.

Tanzimat Devri’yle birlikte Türk edebiyatı, millî bir çizgi kazanmaya başlar. Özellikle Namık Kemal’in eserlerinde vatan, millet, hak, adalet gibi kavramlar öne çıkar. Bu durum, diğer sanatçıları da kısa sürede etkisi altına alarak Millî Mücadele döneminde iyice yaygınlaşır. Kurtuluş Savaşı’nın etkileri, Millî Mücadele’nin ruhu ve Kuva-yı Millîye’nin azmi, bu eserlerin yazılmasını teşvik eder. O güne kadar bireysel konuları işlemeyi tercih eden birçok sanatçı, halkın millî konulara eğilimini görünce çalışmalarını bu yolda devam ettirir. Bu yöneliş, hem halkın hem de sanatçının yararına olur. O dönemde, cesarete ve umuda ihtiyaç duyan halka bu eserler, ilaç gibi gelir. Sanatçıların da eserlerinde kullandıkları malzeme zenginleşir, sınırlı konu alanları genişlemiş olur.

Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte şiirde farklı eğilimler görülmeye başlar. Kimi sanatçılar, toplum gerçeklerine, memleket sorunlarına yönelirken, kimileri de

⁵² 24 Ekim 2010 tarihli telefon görüşmesinden alınmıştır.

İslamcı bir anlayışı benimser. Toplumun yaralarını, onların ruhlarını okşayan eserlerin unutturabileceğine inanan sanatçılar, aşk romanları yazmaya yönelirler. Bununla beraber millî bir çerçevede eserlerini sürdürenler de olur. Hisar şairleri ise, eserlerinde gelenekten yararlanırlar ve Türk tarihine ilgi duyarlar.⁵³

Yahya Akengin, gerek Hisar grubunun bir üyesi olması bakımından gerekse millî bilinci yönüyle vatanına bağlılığını, tarihine sahip çıkışını şiirlerinde sık sık dile getirir.

“Oğuz yiğitleriydiler, on beş bini atlı,
Asya içlerinden Hazar boylarımdan,
Sürüp gelmişlerdi birbirinden süratli
Her birinin yüreğinde bir destan

Gönül verdiler bu yayla ülkesine
Dediler biliriz, toprağı vatan kılma sanatını,
Eşlik etsin çiçeği Türk’ün töresine,
Dileriz dökülmeden kimsenin kanı.”

(Akengin, 1988: 26)

Türklerin tarihi, başarılarla doludur. Oğuzlardan Osmanlı’lara kadar tarihte birçok zafere imza atan Türkler, bir toprak parçasını nasıl vatan haline getirmeleri gerektiğini de çok iyi bilirler. İstanbul’un fethi, Bizans’a karşı kazanılmış en büyük başarıdır ve bu yönüyle birçok şiire konu olur.

“Mollalar huzurda fikre dalmış
Gülден ince hesaplar gönülden sıcak
Otağlar çerağlar görmede rüya
Ya toprağın altında uyanılacak
Ya İstanbul’da”

(Akengin, 1988: 28)

⁵³ “Hisar şairlerinin belli başlı ortak özelliklerini Alemdar Yalçın, şu şekilde tasnif etmektedir:

1. Türk tarihine ilgi göstermişlerdir.
2. Sosyal konulu şiirlerde Anadolu gerçeğine yönelmişlerdir.
3. Klasik şiirlerimize yönelmişlerdir.
4. Halk edebiyatını kendilerinden ayrı düşünmemişlerdir.
5. Millî tarihimize sonuna kadar bağlı olmuşlardır.
6. Dilde hem aksiyoner, hem de reaksiyoner tavır almışlardır. (Yalçın, 1983)”

(Gıyasettin Aytas, “Yahya Akengin’in Şiirlerinde Fikir Unsurları”,
<http://w3.gazi.edu.tr/web/gyiyatas/YahyaAkengin.htm>.

Bu tarih sevgisinde biraz da sitem vardır. Şairin sitem etmesinin nedeni, şimdi öylesi gurur veren başarılarla hasret bırakılmasıdır. Memleketin şu anki durumu, eski zaferleri aratır olmuştur.

“Dolaştım tarihimin görkemli bahçelerini,
Işık getirdim ırkımdan uzay çağına...
Verdim raporlarını çürümüş yüreklerin!
Selam dursun hakka sevdalılar,
Kıbrıs'ta Türk'ün Bayrağına...”

(Akengin, 1977: 58)

Şair, vatanından vazgeçmediği gibi memleketinden de vazgeçmez. Bayburt'a olan sevgisini, bağlılığını her fırsatta dile getirir. Bayburt, I. Dünya Savaşı'nda İkinci Plevne savunması olarak bilinen Kopdağı Savunması'na ev sahipliği yapar, binlerce şehit verir. 1828 yılında Aydıntepe'de Rusları büyük bir bozguna uğratar. Daha sonra takviye kuvvetlerle geri dönen Ruslar, yenilmenin etkisiyle Bayburt'u yakıp yıkarlar.

“Kopdağı'nda 'İkinci Plevne'yi dinledim
Yiğitlerle haykırıp analarla inledim
Şehitlerin son sözü var sesimde
Dediler olsun öksüzüme yurt
Kanımızla sonsuzluğa armağan Bayburt”

(Akengin, 1969: 16)

Eski görkemli günler bir tarafa, şimdi o eski düzen dahi yoktur. İnsanlar, hep çıkarlarını gözetmekte ve kendi menfaatlerini düşünerek davranmaktadırlar.

“Dem vurmasın boş yere, sevgiden adâletten
Bölmüyorsa uykularını çoğalan sefiller,
Sussun, insanlık deyip insanlığı kirleten,
Halk diyerek halkı ağlatan gafiller...”

(Akengin, 2001: 16)

En çok da halktan, insanlıktan bahsedenler, insanlara zarar vermektedirler. İnsanlık yararına bir şey yapmak bir tarafa, bir de aleyhlerine birçok iş yapılmaktadır.

“Zor mu zor, içi bozukların içini bilmek,
Lâkin dönüyor ülke münafıklar tarlasına
Değil yeni bin yılı yakalayabilmek,
Batmış yeni bir yılı kurtarma hülyasına...”

(Akengin, 2009: 38)

Vatanın karış karış her toprağı için binlerce kişinin kanı dökülmüştür. Şehitler, Türklerin güven içinde bu topraklarda dolaşması için o toprağın altına girmişlerdir. Şimdi insanlar, huzur içinde ayak basabiliyorlarsa topraklarına, bu altında yatanların göstermiş olduğu kahramanlık sayesinde. Türk milleti, bunun bedelini zamanında kanlarıyla ödemişlerdir.

“Duyarız sesinizi bazı bazı
Alırız selâmınızı...
Kopdağı'nın yücesinde bir anıt
Anıtın üstünde bir bayrak ılgıt ılgıt
Alnımızda hürriyetin yazısı,
Alnımız ne de ak...”

(Akengin, 1977: 54)

Akengin için şiirlerin ayrı bir önemi vardır. Onlar adetâ vatanın bekçileridir. Bağımsızlığı korumak adına canla başla savaşmışlardır. Şair, hala onların ilahî bir güçle bu toprakları koruduklarına inanmaktadır. Bazı bazı selamlarını alması da bu yüzdendir.

“Al perdelerinden kuşkudadır pancurlar
Unutulmuş bir hal dili aramızda
Türbe olmuş destanlara gönlüm öyle yıkılmış
Dinledim karanlığı evlerle yıldızlarla,
Bilmem kaç anne saçlarını yolmuş,
Şehit dolu dağlara karşı;
Oğul oğul tekmil verir toprağa...
Derdi yok şimdilik hudutların, kurşunlar,
Mihnetle yeşeren bağlara karşı...”

(Akengin, 1982: 47)

Sanatçı, sadece Türkiye topraklarında yaşayan şehitleri değil, tüm Türk coğrafyasında vatanı için kanını vermiş şehitleri yâd eder. 1918 yılında Bakü Muharebesinde şehit olmuş Azerî ve Türk askerlerinin defnedildiği yer olan “Şehitler Hıyabanı” üzerine bir şiir yazar.

“Asırlardır kanayan karanfiller gördüm,
Asırlardır ağlayan, analar elinde
Bakü’de Şehitler Hıyabanında güller,
Güllüğüne pişmandır, Azer Elinde”

(Akengin, 2001: 14)

Şehit olan evlatlarının ardından analar, babalar ağıtlar yakar. Hiçbir şey, yaralarını iyileştiremez, acılarını dindiremez. Ama gönülleri gururludur. Cesurca savaşıp canını bu vatan için veren oğullar, onların evlatlarıdır.

Türk milleti, cesurdur, yüreklidir. Yüzyıllarca bu böyle olmuştur. Oğuzlarda da, Selçuklularda da, Osmanlılarda da durum aynıdır. Şair, Malazgirt zaferiyle Bizans’ı bozguna uğratan Alparslan’ı anlatırken onu Süphan Dağı’ndan daha heybetli bulur.

“Bir öfkeli dağ imiş Süphan,
Alevinden küller kalmış Malazgirt’te,
Ama daha heybetliymiş Alparslan,
Öfkesinden güller açmış memlekette.”

(Akengin, 1973: 50)

Akengin, Bayburtlu asker Sabahattin Türkoğlu’nun Mardin’de askerlik görevini yaparken şehit düşmesi üzerine bir kez daha tüm şehitleri hatırlar.

“Yavrusuydun şanlı Bayburdun
Yüreğin Plevne Marşıydı,
Cümle Mehmetcikler gibi...
Vardın Mardin Kapı’dan öteye
Ezelden Bayraklı derler bir köye
Düştün bayrak düşmesin diye.”

(Akengin, 1988: 33)

Şair, Türk topluluklarının bağımsızlığını kaybedip başka ülkelerin

boyunduruğu altına girmesine de üzölür. Onlar, bağımsızlıklarını kaybettikleri hâlde millî değerlerini korumak için çaba gösterirler. Bulgaristan Türklerine yazdığı şiirinde onlar için hâlâ bir umudu olduğunu anlatır.

“Kim demiş kaybolur güneşlerimiz,
Üç günlük mağarasında kara bulutların?
Değişmez ezel meclisinden geçen kanun,
Buluşur Sinan Köprülerinde gülüşlerimiz,
Bugün olmasa da yarın.”

(Akengin, 1988: 31)

Bir şiir akşamı dolayısıyla Tataristan’a giden Akengin’i, orada seksen yaşında bir kadın yanına çağırır. Başka bir Türk memleketinden birini gördüğü için çok mutlu olan kadın, ona yıllardır bu anı beklediğini söylemesi üzerine şair, bunları dizelerine döker.

“Volga boyların türküler,
Türkü değil bir çığlık...
Bir kır çiçeği gibi koklayamadan,
Uzaktan, hürriyeti gördüler
Her birinin kalbi, Ergenekon...
Balam dedi, yaşı seksen nine:
Gözleri açık giderdim dünyadan,
Ölseym görmeden bir mihman,
Yönümü kible gibi çevirdiğim o diyardan...”

(Akengin, 2009: 240)

Her fırsatta vatanına, milletine olan sevgisini dile getiren Akengin, geçmiş günlerde Türk milletinin birbirine ve vatanına sıkı sıkıya bağlı oluşunu gururla hatırlar. Türk topraklarına hükmeden adaletli padişahları, hükümdarları coşkuyla anar. Ülkenin eskiyi özleten gidişatı, şairi zaman zaman üzse de o, milleti iyi bir geleceğin beklediğine dair olan inancını yitirmez.

4.1.2.2. Halk Kültürü ve Yerlilik

Halkın geçmişten beri devam ettirdiği birikimin üzerine birtakım yenilikleri eklemesiyle oluşan gelenek, görenek ve bilgi birikimine halk kültürü denir. Yerlilik

de üzerinde yaşanılan coğrafyaya ait davranış biçimidir⁵⁴.

Birçok toplumda sanatçılar, temel eğitimlerini içinde buldukları toplumun bireylerinden ve yetiştikleri çevreden almaları sebebiyle eserlerine halk kültüründen izler serpiştirmeden edemezler. Bu doğal bir tavidir. Türk edebiyatında yüzyıllardır süregelen yerel malzemeye yönelme ihtiyacı, sanatçıların bilinçli bir tercih olarak kullanmadıkları durumlarda bile eserlerinde kendini göstermiştir. Ninnilerle, türkülerle, masallarla büyüyüp bunları eselere yansıtmamak, olağan dışı bir durum olacağı için sanatçılar, ister istemez halk kültüründen faydalanmışlardır.

“Türk şiirini yerli kılan hâkim unsur, Anadolu etrafında oluşan bütün folklorik malzemedir. Biçim ve söyleyiş, duyguların kalıplaşmış ifadeleri, düşüncelerin doğrudan veya dolaylı aktarımındaki tavır bu uzantıda şiirin çerçevesini oluşturmuştur. Böylelikle Batılı şiir ve edebi akımların etkisi ile yeni Türk şiirini ayırıştırırken kırsalla, taşrayla birleşen ortak duygu ve düşünce dilini öne çıkarmak uygun olacaktır.”⁵⁵

Tanzimat Edebiyatıyla birlikte sanatçılar, Batı edebiyatını incelemeye başlamış ve onlar gibi yazmaya gayret etmişlerdir. Bu yöneliş, zaman içinde bazı tepkilerin ortaya çıkmasına neden olur. Öz değerleri bir anda terk edip Batıyı kaynak alma düşüncesi, haklı bir tepkiyi beraberinde getirir.

“Batı, Osmanlı topraklarını da, zihinlerini de işgal etmiştir. Topraklar da küçülür, zihinlerdeki algılamalar da. Son bir hamle ile şu anda içinde yaşadığımız topraklara tutunulur. Büzülme, geri çekilme bitmiştir. Buradan sıçrama yapmak, zihinlerdeki barikatları yıkmak gerekmektedir. Edebiyat dergisi buradan yol bulur. Nuri Pakdil, Fethi Gemuhluoğlu'nun anısına adadığı ‘Bağlanma’ kitabında o’ndan şu sözü aktarır: ‘Kişi, düştüğü yerden kalkar ayağa, sanatla başladı yurdumuzda yabancılaşma; gene sanatla atılacak yurtdışına, sanatla kalkacağız ayağa.’”⁵⁶

Edebiyat dergisi etrafında toplanan sanatçılar, yerliliği ön plana çıkarmış, bu doğrultuda eserler vermişlerdir. Yerlilik kavramı dikkat çekmiş ve pek çok sanatçı, hem Batılı anlayışa tepki bakımından hem de eserlerde yerel malzemenin kullanılmasının gerekliliği açısından gelenekten faydalanmışlardır. Bu yöneliş, Cumhuriyet Dönemi Türk şiirinde yaygın bir şekilde kendini göstermiştir. Garipçiler ve özellikle Hisar grubu şairleri, tamamen gelenekten yararlanma yoluna gitmişlerdir.⁵⁷

⁵⁴ Ertan Ören. (2010). “Yerliliğin Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Görünümleri”, *Hece*, 162/163/164: s. 294.

⁵⁵ Ertan Ören, *a.g.m.*, s. 294.

⁵⁶ İshak Yetiş. (2010). “Yerli Düşünce”. *Hece*, 162/163/164: s. 330.

⁵⁷ “Hisar dergisini çıkaranlar ve Hisar’da yazı yayımlayanların üzerinde görüş birliği yaptıkları konulardan biri de kültür ve sanattır. “Sanat eserinin millî bir karakter taşıyabilmesi için millî kültürden beslenmesi gerektiğini söylerler.

Gerek Hisar grubunun bir üyesi olması dolayısıyla gerekse kendi büyüdüğü çevrenin etkisiyle Yahya Akengin, şiirlerinde halk kültürü öğelerini fazlasıyla kullanmıştır. Özellikle ikinci şiir kitabı *Akşamla Gelen’le* birlikte, yerel malzemeye yönelme eğilimi belirgin biçimde kendini gösterir.

Daha önce de kısaca değinildiği gibi Leyla ile Mecnun, Kerem ile Aslı, Ferhat ile Şirin, Emrah ile Selvi aşkı, şairin vazgeçilmez aşk kahramanlarıdır. Çoğu kez, artık böylesi derin aşkların bulunamayacağı için hayıflanır. Nadir olarak da kendi aşkını yücelterek onlarınkine eş değer tutar.

“Bir ıssız makamlı şarkı bu
Bulamamış beşduyuda dengini
Belki Leyla ile Mecnun’ların aşkı bu”.

(Akengin, 1973: 7)

Kimi zaman bir dağın fısıltısı olup rüzgârla esen âşıklar, kimi zaman bir türkü olup dillerde dolaşırlar. Ama her zaman gönüllerin sultanıdırlar. Halk, onları hiçbir zaman unutmaz. Şair, onları yâd etmekten usanmaz.

“Kerem ile Aslı’dan bir ses
Her geçene fısıldamış Erciyes
Ağartmış saçlarını Şefkatli kalbi
Yoluma durmuş, anacığım gibi”

(Akengin, 1973: 23)

“Taze gelin olur yaşlı çamlar dağlarımda
Duman duman olur aşıp geldiğim tepeler
Yollara düşmüş bir kervan türküsü damarımda,
Gâh Mecnun’u, gâh Koroğlu’nu söyler...”

(Akengin, 1977: 6)

Sanatçıların kültür hazinesinden yararlanabilmelerinin de ‘geçmişte yetişmiş büyük Türk sanatçılarını red ve inkârdan vazgeçerek, dikkatle inceleyip, benimseme yolunu’ tercih etmeleriyle gerçekleşebileceğini belirtirler. Kültür ve sanat hayatında eskiyi kopya etmenin, körü körüne eskiye bağlanmanın yanlış olduğunu, ‘bir sanatçı için tekrarın her çeşidini’ de kötü kabul ederler. Her yeni sanatçıdan yeni bir ses ve hava getirmesinden yana olduklarını söylerler.” (Öztürk Emiroğlu. (2000). *Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebî Faaliyetleri*. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri, Ankara, s. 189).

Yüzyıllar boyu devam eden masal, hikâye anlatma geleneği, Akengin'in ailesinde de bozulmaz. O, bu masallar ve ninnilerle büyür, dedesinden ve babasından ilahiler, şiirler dinleyerek gençlik yıllarını tamamlar. Bir zaman gelir ki artık bu öğrendiklerinden vazgeçemez. Nasıl bir pastanın hamuru yapılırken bir malzemeyi eksik kullanmak mümkün değilse, şairin şiirlerinden bunları çıkarmak da imkânsız hâle gelir. O, temelini sağlam bir zemine oturtmuş bir bina gibi yerel malzemeyle yoğrulmuş, sırtını halk kültürüne yaslamıştır.

“Uzaklarda bir yaban gülüdür şimdi
Han Aslı'ya Kerem'in yaktığı türkü
Allı turnalardan kesmiş ümidi
Dağ kesilmiş kervanlar sıra sıra”

(Akengin, 1977: 55)

Bu aşklar, türkülerle güzeldir. Akılda kalıcılığını, hikâyelerin yanı sıra türkülere de borçludur.

“Şirin olmuş dağlar Ferhat gezeli,
Bir kutlu yazıdır gurbet alında,
Yollar uğurlamış nice güzeli
Türküsz sevdalar kimin aklında?”

(Akengin, 1982: 14)

“Güz Ağzından”(Akengin, 1982:54) şiirinde “güzellerin hası” Aslı'dan bahseden şair, “uzak denizlerin süvarisi” Leyla'yı “Söyler”(Akengin, 1982:16)'de hatırlatır. Oysa “Bıraksalar” (Akengin, 1982:18), Leyla ile Mecnun üzerine “çingiraklı kahkahalar” atılacaktır. Ama şair, buna müsaade etmez. Onları hiçbir zaman unutturmaz.

“Gözlerinde ömrün şafağını yansıtan bir gülüşle,
Kaybolmuş gönül çarşısında Leyla birgün,
Mecnun çöllere, kalem kâğıtlara düştü böyle
Ve kâğıtlar çöle döndü gelmeyince şiir
Var git dedim gurbet elden trenlere,
Türküszdür o bağlar, sıra değildir...”

(Akengin, 1982: 69)

Asil aşkların soylu kızları yoktur artık. Sevdiğiyle bir tek kelime dahi konuşmaya çekinen, bunu bayağılık olarak nitelendiren o soylu Leyla'nın, Şirin'in, Aslı'nın yerini mala mülke önem veren, ucuz kahkahalar atan kızlar almıştır.

“Sıyrıldı nazlar menekşe üslûbundan
Ağaç kakan misali gülüşen kızlar
Ne Leyla ne Şirin ne Aslı soyundan
Bir gerdanlık taşında cümle yıldızlar”
(Akengin, 1988: 18)

Efsaneleşmiş bu şahıslar, şairin günlük konuşma diline yerleşerek birer benzetme olmuşlardır. Âşıklar, belirgin özelliklerine telmih yapılarak benzetmelerde kullanılmışlardır.

“Kaybedilmiş savaşlar alanında,
İksir içmiş bir gönüldür ümit,
Bürünmüş feryatlara tanınmaz
Yaralanmış sevgilerin bir hücreinde,
Gönlüme Ferhat'ın dağları gelir...”
(Akengin, 1982: 31)

Şairin içindeki sıkıntı, gönlünü dağlamakta ve bu yara, kalbini delercesine acıtmaktadır. Tıpkı Ferhat'ın deldiği dağlar gibi acılar da yüreğini oymaktadır.

Onların aşkı, maddeden manâya, somuttan soyuta yükselerek ilâhi aşk hüviyeti kazanmıştır. Bu sevgi, içinde hiçbir art niyet barındırmadığı için soyludur. Şahıslar, görünene değil, görüntünün ötesindeki maneviyata âşık olurlar. Allah sevgisiyle dolu bu kalpleri sık sık dile getiren şair, ilâhi aşkı en güzel ve sade hâliyle anlatan Yunus Emre'ye de değinmeden geçemez.

“Öte yakasında türküler unuttuğum ırmak,
Hasretin sularından daha derin...
Uçurulmuş köprübaşlarından baktım;
Turna seslerinde bir şafak,
Bir Yunus ilâhisiyle uyandığım...”
(Akengin, 1988: 61)

Yunus Emre, Karacaoğlan, Koroğlu gibi “Erenler Tutmuş Elimizden”

(Akengin, 1977: 40), ancak halk bunların çizdiği yolu unutup gidilmeyecek yollara yönelir. Şairin içini burkan da bu unutuluştur.

Akengin, “Bakü’de Şehitler Hıyabanı” (Akegin, 2001:14) şiirinde Fuzuli’yi; “Bu Rüzgâr” (Akengin, 2001:43)’da Nesimi’yi; “Topkapı’dan” (Akengin, 1988: 62) isimli şiirinde Nefi’yi hatırlar. Çünkü o, halk şiirine bağlı olduğu kadar divan şiirinin ihtişamına da hayrandır.

Şairin halk şiirine ve divan şiirine olan bağlılığı, ismini bir mahlas gibi bazı şiirlerinin sonunda dile getirmesine neden olur.

“Haberler uçurdum gamlı bir akşamdan,
Kelimelerin yıldız yıldız parladığı iklimlere
Bekle dil meclisinde Yahya, ağara tan;
Nice sözüümüz var, daha kimlere kimlere...

(Akengin, 1982: 69)

Bundan başka “Şafak Nöbetçisi”(Akengin, 1977:27), “Gazelimsi”(Akengin, 2009:189) ve “Hicret Duyguları”(Akengin, 1988:63)’nda da sanatçı, şiirin son dördlüğünde kendi ismine yer vererek geleneğe bağlılığını bir kez daha hissettirir.

“Kerem’in sevda ile geçtiği yollardan,
Öfkesiyle yürür Köroğlu, haberi yok Telli Nigar’dan
Biri gönül biri kelle peşinde sabırsız,
Ezildikçe ezilir, sıkı avuçlarda zaman
Zaman ki Aslı’dan hayırsız,
İntikam peşinde yakıcı”

(Akengin, 2009: 252)

Sanatçı, unutulmayan aşkları, kahramanları, cesur yiğitleri “Gönül Köşesi”nde saklar. Hepsini bilinen özellikleriyle bir bir dile getirir.

Şiirlerinin geneline yayılmış vaziyette olan halk kültürü, şairin değişmez gerçeğidir. Aynı özellikleri, yirmi yıl önce ve son yıllarda yazdığı şiirlerde de görmek mümkündür. Ve onları geleneği reddetmeden, mevcut değerlerine yenilerini katarak bir halı gibi dokumayı başarılı bir şekilde gerçekleştirir.

4.2. ŞEKİL

4.2.1. Nazım Birimi

Şiirin her bir bölümünde yer alan dizelerin sayısı, nazım birimini belirler. İki dize hâlinde bölümlenen şiirin nazım birimi beyit; dört dize hâlinde bölümlenen şiirinki dörtlüktür. Bu bölümlere ise bent adı verilir. Bentler, bir dizeden oluşabildiği gibi, dörtten fazla dizeden de meydana gelebilir.

Türk edebiyatında kullanılan nazım birimleri dönemlere göre değişiklik göstermiştir. Divan edebiyatında yaygın olarak kullanılan nazım birimi beyitken, halk edebiyatında şairler, dörtlükleri tercih etmişlerdir. Nazım biçimlerinin özellikleri de nazım birimlerinin seçiminde önemli bir etkidir. Son dönemlerde ise tek dizelik nazım birimleri dikkat çekmektedir.

Yahya Akengin, şiirlerinde seçtiği konular bakımından geleneğe bağlı bir şairdir. Ancak şekil özellikleri yönüyle geleneğe çok bağlı kaldığı söylenemez. Kitaplarının tamamındaki 184 şiirinden sadece 31 tanesi dörtlükler hâlinde yazılmıştır. Genel olarak karışık düzenli serbest nazım biçimini kullanmıştır. 184 şiirin 135'inin nazım birimi sayısı, farklılık göstermektedir. Eşit düzenli serbest nazım şekillerine tabi olan toplam 49 şiiri vardır. Bu dağılımı gösteren tablo, aşağıda verilmiştir⁵⁸.

Tablo 4.2.1. Nazım Birimi

Kitaplar	D İ Z E S A Y I S I						Toplam
	2	3	4	5	6	Diğer	
İstesem	-	-	3	4	3	21	31
Akşamla Gelen	-	1	7	-	-	16	24
Çağ Sürgünü	-	1	6	1	1	16	25
Saatler ve Çehreler	-	1	4	-	-	25	30
Kimsele Anlatmadım	-	2	2	2	-	20	26
Eylül Kuşatması	-	1	4	-	-	17	22
Kırk Yıldan Şiirler	1	-	5	-	-	20	26

⁵⁸ Ancak *Kimsele Anlatmadım*, *Eylül Kuşatması* ve *Kırk Yıldan Şiirler*'de önceki kitaplarından derleme olan şiirler, tekrar değerlendirilmemiştir. Yani o şiirler, hariç tutularak tablo oluşturulmuştur. Tabloların oluşturulması esnasında, bazen Yrd. Doç. Dr. Arif Yılmaz'ın *Sabahattin Kudret Aksal'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerinde Bir Araştırma* adlı yayımlanmamış doktora tezindeki tablolar esas alınmıştır.

TOPLAM	1	6	31	7	4	135	184
---------------	----------	----------	-----------	----------	----------	------------	------------

Tablo 4.2.2. Bentlerden Meydana Gelen Şiirlerinin Dağılımı

Kitaplar	Birkaç Bentten Oluşanlar	Tek Bentten Oluşanlar	Toplam
İstesen	23	8	31
Akşamla Gelen	24	-	24
Çağ Sürgünü	23	2	25
Saatler ve Çehreler	30	-	30
Kimselere Anlatmadım	26	-	26
Eylül Kuşatması	22	-	22
Kırk Yıldan Şiirler	26	-	26
TOPLAM	174	10	184

Tablolardan da anlaşılacağı gibi dize sayısı eşit olan nazım biçimlerine çok fazla rastlanmamaktadır. Bununla birlikte şair, hece ölçüsüne ve aruz ölçüsüne bağlı kalmadan yazdığını özellikle belirtse de 8 şiirinde hece ölçüsünü uyguladığı görülmektedir.

4.2.2. Nazım Biçimleri

4.2.2.1. Geleneğe bağlı nazım biçimleri⁵⁹

4.2.2.1.1. Halk şiirinden geliştirilen nazım biçimleri

Yahya Akegin'in Çağ Sürgünü adlı kitabında halk şiiri nazım biçimine uyan bir şiiri vardır. Diğer kitaplarında böyle bir uyumdan söz etmek zordur.

Koşmanın kafiye örgüsü şu şekildedir: abab/xbxb/aaab cccb dddb gibi. "Umutsuz Selam" da bu kafiye örgüsüne uygun olarak 6+5=11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

"Sen bu yağmurları severdin balam a
 Hangi iklimdeysen ordadır bulut b
 Vardır o diyara benden bir selam a

⁵⁹ Cem Dilçin. (1997). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 367-394.

Bir selam ki yoktur içinde umut” b
(Akengin, 1977: 28)

Kafiye örgüsü bakımından koşmayı andıran “Şimdi” isimli şiir, 7+7=14’lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Oysa koşma, 6+5=11 veya 4+4+3=11’li hece ölçüsüyle yazılır. Bu nedenle bu şiirin tam olarak koşma olduğunu söylemek doğru olmaz. Sadece benzerlik söz konusudur. Ayrıca şiir, dört mısradan oluşan tek bir bentten meydana gelmiştir.

O sitemli bakışların küskün müdür şimdi a
Aldanmış anılarına düşman mısın yârim b
Şakıyan bülbüllerin de üzgün müdür şimdi a
Kınalı parmaklarınla pişman mısın yârim b
(Akengin, 1969: 40)

4.2.2.1.2. Divan şiirinden geliştirilen nazım biçimleri

Geleneğe bağlılıklarıyla bilinen Hisar şairleri, divan şiirinin nazım biçimleriyle şiir yazma gayretini göstermişler, aruz veznini kullanmaya çalışmışlardır. Ancak yeni Türk edebiyatı şairleri, gelenekten yararlanırken tam olarak da geçmişe bağlı kalmamışlardır. Yani biraz da serbest bir şekilde bu biçimleri kullanmışlardır.

Yahya Akengin’in “Gazelimsi” adlı şiirini divan şiirinden geliştirilen bir biçim olarak düşünmek mümkündür. Ancak adından da anlaşılacağı gibi şiir, tam bir gazel özelliği göstermemektedir. Kafiye örgüsü gazelinki gibi aa/ba/ca/da... şeklindedir. Ancak aruz veznini uygulamayan şair, bunun yerine duraksız 15’li hece ölçüsünü kullanmıştır.

Gölgele konuşan gönlümü sürdüm yokuşlara a
Susturamadım ömür boyu asi kaldı bana a

İçimdeki dağları aşmak için koştum da hep b
Dönüp dolaşıp düştüm yine hasret ocağına a
(Akengin, 2009: 189)

Gazeller, 5 ile 15 beyit arasında yazılan bireysel konulu şiirlerdir. Akengin

de nazım biçiminin bu özelliğine uyarak şiirini 5 beyitten oluşturmuştur. Ayrıca geleneğe uyarak son beyitte mahlas yerine adını kullanmıştır.

4.2.2.2. Batı edebiyatlarından alınan nazım biçimleri

4.2.2.2.1. Düzenli nazım biçimleri

Türk edebiyatına Servet-i Fünûn şairleri tarafından getirilen düzenli nazım biçimlerine bu dönemden önce rastlanmamaktadır. Sone, triyole, terza rima, ottova rima, vilanel, terner, rondel, pantun⁶⁰, gibi biçimleri de bulunmakla birlikte yaygın olarak kullanılanları, çapraz uyak, sarma uyak, düz uyaktır⁶¹. Bu nazım biçimleri adlandırılırken kafiye örgüleri esas alınmaktadır.

4.2.2.2.1.1. Çapraz uyak

Dört dizeli bentlerle kurulan bu nazım biçiminde birinci ve üçüncü dizeler ile ikinci ve dördüncü dizeler kendi arasında kafiyelidir. Kafiye düzeni, abab/cdcd/efef şeklindedir.

Yahya Akengin'in Çağ Sürgünü isimli kitabındaki "Sana Gelirsem İstanbul" şiiri duraksız 13'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır. Çapraz uyak nazım biçimine uyan tek şiiri budur.

Mavi bir sevdıyla tutuşmuş iki yakan,	a
Hasretli şarkıları da güzel İstanbul...	b
Karlı dağlar aşıp sana geldiğim zaman,	a
Boğaz Köprüsü'nde kederim al İstanbul...	b
Yürekte kalmış ne varsa hasretten yana,	c
Dindir İstanbul, avut beni diyeceğim...	d
Ümidin mavi şarkısında kana kana,	c
Bir o Köprü'den, bir kendimden geçeceğim...d	d

(Akengin, 1977: 44)

⁶⁰ Nurullah Çetin. (2008). *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Öncü Kitap, Ankara, s. 137-157

⁶¹ Cem Dilçin. (1997). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 368

4.2.2.2.1.2. Düz uyak

Uyak düzeni bakımından mesneviye benzeyen bu nazım şeklinde beyitler hâlinde yazma zorunluluğu yoktur. Farklı sayılardaki dizelerden meydana gelmesi mümkün olan bu nazım biçimi Fransız şiirinden alınmıştır.⁶²

Kafiye örgüsü, aabbccdd... şeklinde olan bu nazım biçimine Akengin'in bir şiirinde rastlanmaktadır. İstesen'de yer alan "Mahcup Kız" adlı şiir, aabb/ccdd kafiye örgüsüyle yazılmış, duraksız 10'lu hece ölçüsüyle dörder dizelik iki bentten oluşmuştur.

Şu mahcup kızın başının derdi a
 Bir hırçın sevdalı çıkıverdi a
 Kız bir konuşsana dedi oğlan b
 Ben mi yoksa aşkım mıdır yalan b

(Akengin, 1969: 42)

Yine aynı kitapta yer alan "Gece ve Gönüm"de şair, 7+7=14'lu hece ölçüsünü ve aabb kafiye örgüsünü kullanmıştır. Tek bentten oluşan bu şiir, düz uyaklı nazım biçimine uygun olarak yazılmıştır.

4.2.2.2.2. Serbest düzenli nazım biçimleri

Tanzimat edebiyatıyla birlikte Türk şiirinde farklı nazım biçimleri denenmeye başlanmıştır. Bunlardan biri de serbest nazım biçimleridir. Hiçbir ölçü ve kurala bağlı kalmaksızın yazılabildiği gibi vezinli kafiyeli olarak da yazılabilmektedir. Bu biçimleri oluşturan şiirlerin bentleri ve dize sayıları sınırlı değildir. Az veya çok yazılabilir.

4.2.2.2.2.1. Eşit düzenli serbest biçimler

Bentleri eşit sayıda dizelerle kurulan ve sabit bir nazım şeklinin özelliklerini taşımayan nazım biçimidir. Şiirin tamamı üç, dört, beş... dizelik bentlerden oluşur. Şiir boyunca kullanılan kafiye örgüsü ve vezin aynıdır.

⁶² Arif Yılmaz. (2010). *Sabahattin Kudret Aksal'ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerinde Bir Araştırma*. MEB Yayınları, Ankara, s. 317.

4.2.2.2.1.1. Dörtlüler

Bentleri 4 dizeden oluşan nazım biçimleridir. Yahya Akengin'in 2 şiirinde eşit düzenli serbest nazım biçimlerinden dörtlüleri kullandığı görülür. "Gidiyor" ve "Sabâdan" adlı şiirlerinde şairin bu nazım biçiminden yararlandığı söylenebilir. Ancak "Sabâdan"ın genelinde aynı kafiye örgüsü kullanılmamış; fakat şiir 13'lü hece ölçüsüyle yazılmıştır.

"Aşk bağımızdan bir türkü seçmiş gidiyor
Belli ki benden o da vazgeçmiş gidiyor
Ben ayrılıklar sultanı gitme diyemem
Bahtımın kadehinden bir ah içmiş gidiyor"

(Akengin, 1977: 28)

"Gidiyor", aaba kafiye örgüsüyle duraksız olarak 13'lü hece vezniyle yazılmış, tek bentten oluşan bir şiirdir.

4.2.2.2.2. Karışık düzenli serbest biçimler

Bentlerin dize sayıları farklı olabildiği gibi dizelerin ölçüleri de farklılık gösterebilir. Yani ya bentlerdeki dize sayıları eşit olmaz ya da herhangi bir ölçüye bağlı kalınmaz. Karışık düzenli serbest biçimler, dizelerinin hece sayısı değişik olanlar ve bentlerin dize sayısı değişik olanlar şeklinde ikiye ayrılmaktadır.

Yahya Akengin'in bazı şiirlerinde bentlerdeki dize sayısı eşit olsa da dizelerin hece sayılarının birbirinden farklı olması, bu şiirlerin karışık düzenli serbest biçimler olarak değerlendirilmesini sağlamaktadır. Ancak hece sayıları eşit olup da bentlerdeki dize sayılarının farklılık gösterdiği şiirleri bulunmamaktadır.

4.2.2.2.2.1. Dizelerinin hece sayısı değişik olanlar

Bentlerin dize sayısı eşit olduğu hâlde hece sayısı değişiktir. Yahya Akengin'in 41 şiiri bu şekilde oluşturulmuştur. Yani dize sayıları eşit olmasına rağmen şiirlerdeki dizelerin hece ölçüsü birbirinden farklıdır.

"Sesler kaynaşır içimde, kaynar yüreğim
Bir güz harmanında karıncalar kaynaşır
Onlar yuvaya, ben gurbete çağrılı..."

Ne yana gitmiştin uç uç böceğim
 Gözlerimde al bir çizgi oynaşır
 Nereye konmuş dileğim, nerden bileceğim...”

(Akengin, 1977: 50)

Şair, “Sesler”de kafiye örgüsü kullanmamıştır. Ancak şiirdeki kelimeleri, uyum oluşturacak şekilde dizerek aynı ahengi yakalamıştır.

“Eylül sularında hüznün sararmış rengi
 Kanatsız sevgilerin anısı havada kuşlar
 Ederler delik deşik, ederler yaralı
 Gönül penceremize vuran maviliği

Günlük, mevsimlik, ömürlük çilelerimiz
 Unutmak içindir büyük tutkuyu
 En mutlumuz bir acıya boyun eğeriz
 Vardır hepimizin yüreğinde bir Eylül suyu”

(Akengin, 1973: 15)

“Eylül Sularında”, abaa/cdcd/efef şeklinde bir kafiye örgüsü kullanmayı tercih etmiştir.

“Bu çağdışı kalmış akşam bestesi
 -Durgun suları güldüren nilüferler gibi-
 Gün yorgunu ruhlara düşer aksi

Bu, ömrümüzün çöl içinde bir pınarı
 Akşamla duyulur yüreklerde şırıltısı
 Andırır, yola bakan gözlerdeki duaları”

(Akengin, 1973: 7)

Şair, üçlülerden oluşturduğu bu şiirinde ise aaa/bbb/ccc ... şeklinde bir kafiye örgüsü kullanarak şiir boyunca güçlü bir ahenk yakalamıştır.

4.2.2.2.2.2. Bentlerinin dize sayısı değişik olanlar

Dizeleri aynı ölçüde olduğu hâlde bentlerdeki dize sayıları farklılık gösteren şiirlerdir. Akengin'in kitaplarında bu nazım biçimine uygun şiirlere rastlanmamaktadır.

4.2.2.3. Serbest Nazım

Herhangi bir vezne veya kafiyeye bağlı kalmadan yazılan şiirler, biçim bakımından serbest nazım olarak değerlendirilir. Bu nazım biçiminde, düzenli nazım birimlerine ve şiir boyunca devam eden bir ölçüye rastlanmaz. Serbest nazım şekillerinde ya bentlerdeki dize sayıları arasında bir uyum olur ya da ölçü kullanılır. Ancak serbest nazımda böyle bir şey söz konusu değildir. Şairin hiçbir kuralı göz önünde bulundurma zorunluluğu yoktur.

Akengin'in 135 şiiri serbest nazımla yazılmıştır. Bu şiirlerde vezin bulunmamakla birlikte düzenli nazım birimleri de yoktur.

Tablo 4.2.3: Serbest Nazımlı Şiirleri

Kitaplar	Serbest Nazım
İstesen	21
Akşamla Gelen	16
Çağ Sürgünü	16
Saatler ve Çehreler	25
Kimselere Anlatmadım	20
Eylül Kuşatması	17
Kırk Yıldan Şiirler	20
Toplam	135

Şair, serbest nazımla yazdığı şiirlerinin birçoğunda bentler arasında belli bir düzen oluşturmuştur. Bentlerdeki dize sayısı 4/5/4/5 şeklinde olan şiirleri, kendi içinde bir düzen teşkil etmektedir; ancak şiirlerde hece ya da aruz veznine rastlanmadığı için bunları serbest nazım olarak değerlendirmek yerinde olacaktır.

Tablo 4.2.4. Serbest Nazımlı Şiirlerdeki Bentlerin Dize Sayısı

İSTESEN		
Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
“İstesen”	s. 5	4/5/5/5
“Damarlarımdaki Şarkı”	s. 6	6/10
“Ak Sevda”	s. 7	6/15/6/3
“Kahkaha”	s. 9	7/6/6/6
“Ezik Bahar”	s. 11	5/4/5
“Duyuyormusun”	s. 12	9/3/5/6/5/2/4
“Çoruh Destanı”	s. 15	4/5/5/5/4
“Gelinlik”	s. 18	5/7/7/6/7
“Çocuklar”	s. 20	9/14
“Bu Yalnızlığım”	s. 22	4/5/5
“Meyhaneci”	s. 24	5/5/6/6/8
“Senin Kaderin”	s. 26	3/11/14/6/10/3
“Bir Sevginin Masalı”	s. 29	5/9/4
“Hüzün Kuşu”	s. 31	5/6
“Delikanlı”	s. 32	8/8/8/9
“Sultandağlarında Avcılar”	s. 34	6/5/4
“Sessizlik”	s. 35	4/4/5
“Dost Mektupları”	s. 37	5/7/7
“Solmasaydı”	s. 39	4/4/6
“Sensizliğimle”	s. 44	4/5/7
“Git”	s. 45	4/5/3/5/4

AKŞAMLA GELEN		
Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
“Karanlığın Derin Saatlerinde”	s. 9	3/4/5/4/8
“Düşten Sonra”	s. 11	4/6/8/4

“Allı Kızın Türküsü”	s. 13	6/6/8/5/4
“Barışmadın Benimle”	s. 17	6/5/6
“Yılbaşı Gecesi”	s. 19	6/7/4/4
“Buğulu Camlar Önünde”	s. 21	7/4/3/3
“Yolcu Gönlüm”	s. 23	5/4/4/4/4/5/4/5
“Bir Gün Daha”	s. 30	5/6/5
“Taşra Şairleri”	s. 33	3/4/4/4/5/4/6
“Taşralı Kız”	s. 36	8/10/7
“Olmadı”	s. 40	4/4/5/5
“Bunalım Durağı”	s. 42	4/5/4/5/4
“Gel Gör Bizi Yunus Emre”	s. 47	5/3/5/3/5/3
“Bir Şehitten Gelen Ses”	s. 54	5/5/4/7
“Çağdışı”	s. 58	7/5/5/5/6

ÇAĞ SÜRGÜNÜ

Şiirin adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
“Temmuz Dağlarında Yağmur Bekliyorum”	s. 8	5/5/6/6
“Göç”	s. 10	3/4/4/4/5
“Yolumuz Aşka Doğru”	s. 12	6/7/7/6/8/11
“Kar Yağmalı Dünyamıza”	s. 18	4/6/4/4/6/4
“Tekmil”	s. 20	5/5/4/6/4
“Şafak Nöbetçisi”	s. 26	4/7/6/6/6
“Annem”	s. 30	3/4/5
“Dalgınlıkta Açan Güller”	s. 32	4/5/3/5
“Oyun”	s. 34	4/5/4/6
“Şarkımızdı o Bizim”	s. 36	3/4/2/4/2/3/2
“Fal”	s. 38	3/4/5
“Erenler Tutmuş Elimizden”	s. 40	3/5/4/5/5

“Mevsimlerden Uzakta”	s. 47	5/4/4/4
“Çağırır Uzaklar”	s. 52	4/4/3/5/5/4
“İnanmam Geldiğine Baharın”	s. 55	4/3/3/6
“Benim Devletim”	s. 58	5/5/4/4/4/4

SAATLER VE ÇEHRELER		
Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
“Söylesem Olmaz”	s. 8	3/4/6/3/5/6
“Ömrün Kenarında”	s. 10	4/5/4/5/6/5
“Söyler”	s. 16	5/4/6/7
“Bıraksalar”	s. 18	6/7/7/6
“Yollarda”	s. 20	3/4/5/5/5
“Uzaklardan”	s. 22	4/3/4/3/4
“Saatler ve Çehreler”	s. 24	3/4/4/4
“Bölünmüş Rüyalar”	s. 30	5/7/6/4/5
“Derinlik Çizgileri”	s. 32	4/4/8/6/5/5/8
“Hicret Duyguları”	s. 35	3/4/5/4/5/6/4/6/5/7/4/5
“Topkapı'dan”	s. 39	4/5/6/
“İsimsiz Hasretler”	s. 40	5/5/6/4
“Gecede”	s. 42	5/5/4/5/4/5/4
“Turnam”	s. 44	5/5/4/5
“Hilalsiz Kalmasın Hudutlar”	s. 46	6/9/6
“Bir Dünyaya Doğru”	s. 48	4/7/4/6/4
“Kuşan Eski Sevdaları”	s. 50	4/4/6/5
“Yerli Yerinde”	s. 52	4/4/5/7
“Güz Ağzından”	s. 54	4/4/6

SAATLER VE ÇEHRELER		
Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
“Alın Yazısına Şiir Demeye”	s. 58	3/3/3/4/4/5
“Bir Gül Bir Çiçek”	s. 60	4/5/6
“Çöpçüler Ateş Yakmış”	s. 61	5/4/5/2
“Çoruh Nehrine Şiir”	s. 64	4/5/4/5/4
“Öğretmen Olmak”	s. 66	5/7/8/7

KİMSELERE ANLATMADIM		
Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
“Gemide”	s. 5	4/5/8/5/6/7/4/5/
“Hüzün Sonrası”	s. 7	4/5/6/6
“Sürer Gider”	s. 8	4/4/5/4/6
“Hanende Feza”	s. 10	8/8/8/7
“Ötelerden”	s. 12	5/5/5/4/4
“Zakkum”	s. 13	4/4/4/5/4/4
“Sanayi Mahallesi”	s. 16	5/5/5/5/5/4/5/4/7
“Koca Yıldız”	s. 18	4/4/5/5/4/4/5/5/
“Uçurumda Gökyüzü”	s. 20	5/4/4/4/4
“Ey Can”	s. 21	4/4/5/5
“Gönül”	s. 23	4/4/4/5/2
“Asır Yirmi”	s. 24	5/6/5/6/4/4/6
“Malazgirt’ten Sakarya’ya”	s. 26	5/4/4/4/5/5
“29 Mayıs İstanbul”	s. 28	3/5/5/5/3/6/3
“Bugün Olmasa da Yarın”	s. 31	4/5/6/7
“Şehit Türkoğlu”	s. 33	5/4/6/6/6/6
“Akşamı Bekleyiş”	s. 35	5/5/4/4
“Bayram Gülleri”	s. 36	4/4/5/5
“Ve Birgün”	s. 39	4/6/5/7

“Kaçınca”	s. 46	4/5/6/6
“Bunalım Raporu”	s. 73	4/4/6/5/3/7/3/6

EYLÜL KUŞATMASI

Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
“Eylül Kuşatması”	s. 9	4/4/4/4/5
“İkibin’e Doğru”	s. 11	6/7/5/4/8/5/5/5/7
“Deprem 99”	s. 18	4/4/4/4/4/4/5
“Sevdalı Selam”	s. 22	4/5/4/4/4/5/5
“Dağların Daveti”	s. 24	5/6/6/7/5
“Yolcu”	s. 26	5/5/5/6/5/4
“Bir Günlük”	s. 28	4/5/4/5/3
“Gelgit”	s. 29	4/4/4/4/7
“Toprağın Büyüsü”	s. 30	4/4/4/5/4/4
“Hayat Su”	s. 32	4/4/4/3/4
“Babamın Ardından”	s. 33	4/4/7/5
“Yeniden”	s. 35	4/4/4/4/4/4/7
“Gül Dalı”	s. 37	4/4/4/4/5
“Masal”	s. 38	4/4/4/4/4/6
“Geceler ve Şehirler”	s. 40	4/4/4/5/5/4/5
“Rüya”	s. 42	4/5/6/7
“Bu Rüzgâr”	s. 43	3/3/3/4/6/6/3/4
“Karlar”	s. 45	4/4/4/5/6

KIRK YILDAN ŞİİRLER

Şiirin Adı	Sayfası	Bentlerdeki Mısra Sayısı
“Dağlara”	s. 51	4/4/4/4/5
“Ufuklar”	s. 80	4/4/4/4/6
“Yıllar, Mesafeler ve Aşk”	s. 88	4/5/6/7/4
“Sevgilerde”	s. 100	4/4/5
“Zaman Şiiri”	s. 128	6/5/5/6/6

“Huzur”	s. 131	4/5/5/5
“Uzaktan İstanbul”	s. 138	3/4/4/4/4/4/6
“Fikriye”	s. 148	5/4/4/4/5/4
“Pencereden”	s. 168	4/4/4/4/4/2
“Arzuhal”	s. 178	5/4/5/5/5/4
“Her Yerde Akşam”	s. 180	4/4/4/4/4/4/5
“Bayburt”	s. 202	6/4/5/5
“Erzurum”	s. 210	4/4/4/4/7
“Aziz Şehir”	s. 212	4/5/4/3/5/4/5
“Diriliş”	s. 240	6/5/5/9/4
“Yaşlı Sokak”	s. 250	4/6/4/5/6/7/6
“Gönül Köşesi”	s. 252	6/4/6/7/5/4/4/3
“İshak Paşa Sarayı’nda Rüzgâr”	s. 256	2/5/5/5/5/2
“İftarı Bekleyiş”	s. 262	5/5/4/4

4.2.3. Ahenk

“Edebi eserde kullanılan kelime ve kelime gruplarının kendi aralarındaki ses uyumundan doğan ve kulağa hoş gelen, okuyanda adeta bir musikî tesiri yapan ses düzeni”⁶³ ahenk olarak adlandırılmaktadır. Kafiye, redif, aliterasyon, asonans, ölçü (vezin) gibi unsurlar, şiirin ahengini sağlar. Bunlar, şiiri düzyazıdan ayıran en önemli özelliklerdir. Bir fikir, hayal veya his dile getirilirken şiirde sözcüklerin bir düzen içerisinde olması gerekir.

Ahenk, ifade edilenlerin tek tek ve bütün hâlinde seçilip bir araya getirilmesi, bir çeşit musikiye dönüşmesidir. Şiirde sesler arasında bir uyum sağlama anlamına gelen armoni ve seslerin dalgalar hâlinde yayılmasına yarayan uzunluk, kısalık, kalınlık, darlık bakımından benzeşmesi manasını taşıyan ritim olmak üzere iki kavram vardır⁶⁴.

Yahya Akengin, şiirlerinde vezni ve düzenli bir kafiyeyi kullanma çabası

⁶³ Turan Karataş. (2001). “âhenk”, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İst., s. 19.

⁶⁴ Sadık Tural, (1988). “Rindlerin Ölümü Şiirinde Ahenk”, *Mehmet Kaplan İçin*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, s. 223.

içinde olmamakla birlikte, ahengi hiçbir zaman göz ardı etmez. Kelimelerin ve seslerin birbiriyle uyumu, şiirlerine musiki değeri katar.

“Dildöken sessizliğinde yakaladım evreni
İklim iklim bir şafağın seyrindeyim.”
(Akengin, 1977: 26)

Sükûnet içindeki evren bile aslında çok şey anlatır. Evrendeki her şeyin bir uyum içinde olması, onu şiirsel bir kimliğe büründürür. Bir şiirde dizelerin uyum içinde bir araya gelip anlamlı birlikler meydana getirmesi gibi kâinat da uyumlu bir şekilde anlamlı bir bütün oluşturur.

“Dünyayı defter edip koydum cebime
Muradım seni yazmaktı uzun uzun”
(Akengin, 1982: 5)

Sevgili de uyumlu bir bütün olması bakımından dünyaya benzetilir. Şair, sevdiğini anlatmak için dünyaya ihtiyaç duyar.

Ahengi oluşturan unsurların başında ritim ve armoni gelir. Ritmi, vezin, kafiye, redif; armoniyi ise asonans ve aliterasyon oluşturur.⁶⁵

4.2.3.1.Ritim

Güzel sanatlardan daha çok müzikle ilgili olan ritim, “bir şiirin mısralarındaki vurgu ve durak, uzunluk-kısalık, yükseklik, incelik-kalınlık ve benzeri ses özelliklerinin düzenli bir şekilde yinelenmesinden doğan ses düzenliliği”⁶⁶ yönüyle şiirin ahenk unsurlarını oluşturmaktadır. Ritmi sağlayan öğeler, vezin, kafiye ve rediftir.

4.2.3.1.1.Vezin

Dizelerdeki hecelerin uzunluk-kısalık veya kalınlık-incelik bakımından eşit olmasına vezin (ölçü) denir. Türk şiirinde genellikle aruz ya da hece vezni

⁶⁵ Ahenk konusu, Sadık Tural’ın tasnifi çerçevesinde ele alınmıştır.

⁶⁶ Turan Karataş. (2001). “ritm”, *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Perşembe Kitapları, İst., s. 347.

kullanılmıştır. Ancak Tanzimat Edebiyatıyla birlikte Türk şiirine serbest vezin de girmiştir.

Sadece 8 şiirinde hece veznini kullanan Yahya Akengin, genel olarak herhangi bir vezne bağlı kalmak yerine, kelimelerin, seslerin uyumuyla ahengi yakalamaya gayret etmiştir. Gerek dize sonlarında gerekse dize içinde uyumlu sesleri kullanmaya özen göstermiştir.

“Seni gönlüm kadar boş, bomboş buldum ey gece (7+7=14)

Göçmüş bir sevgilinin yaşlı hatırasıyle” (7+7=14)

(Akengin, 1969: 41)

Şairin, duraklı hece ölçüsünün yanı sıra duraksız olarak kullandığı hece kalıpları da vardır.

“Üsküdar’da yanık Rumeli türküsüyle, (13)

Oturup sabrın şarabını içeceğim... (13)

Gurbet bitiminde Anadol’lu güzelle, (13)

Bir o Köprü’den, bir kendimden geçeceğim... (13)

(Akengin, 1977: 45)

Hece vezniyle yazdığı şiirleri göz önünde bulundurulmazsa şairin serbest bir vezinle yazdığını söylemek mümkün olur. Zaten bu durum, şairin bilinçli bir tercihidir.⁶⁷

4.2.3.1.2.Kafiye

Şiirde dize sonlarındaki ses benzerliklerine kafiye denir. Ancak bu seslerin aynı görevde olmaması gerekir. Aynı görevdeki seslerin tekrarı redifi oluşturur. Kafiye örgüsü bakımından düz kafiye, sarma kafiye ve çapraz kafiye olarak; dize sonlarındaki ses benzerlikleri bakımından yarım kafiye, tam kafiye, zengin kafiye, tunç kafiye ve cinaslı kafiye olarak çeşitlere ayrılır.

“Kaybolan gözlerindi beni susturan -ur

Sensiz duraklarda gizli sevdam demirledi -i

Senli sessizliğimdir bir suçlu gibi -i

Gönül kapısında el-pençe duran” -ur

(Akengin, 1969: 35)

⁶⁷ Yahya Akengin’in vezinle ilgili görüşleri 23. sayfada belirtilmiştir.

Bu dörtlükte “-ur” sesleri tam, “-i” sesleri yarım kafiyedir. Akengin’in daha çok tercih ettiği kafiye çeşidi de bunlardır. Kafiye rgs abba şeklinde olduğu için sarma kafiyedir.

Akengin, çoğu kez Şiir boyunca devam eden bir kafiye örgüsüne bağlı kalmaz. Bu açıdan bakıldığında her Şiirinin kafiyeli olduğu da söylenemez. Ancak dizelerdeki sesler arasında yine de bir uyum dikkati çeker.

“Eylül sularında hüznün sararmış rengi	a
Kanatsız sevgilerin anısı havada kuşlar	b
Ederler delik deşik, ederler yaralı	a
Gönül penceremize vuran maviliği	a
Günlük, mevsimlik, ömürlük ilelerimiz	c
Unutmak içindir büyük tutkuyu	d
En mutlumuz bir acıya boyun eğeriz	c
Vardır hepimizin yüreğinde bir Eylül suyu”	d

(Akengin, 1973: 15)

Grldğu gibi Şair, birinci dörtlükte kafiye örgüsüne bağlı kalmamış, ikinci dörtlükte çapraz kafiye örgüsünü kullanmıştır.

“Nelere inanmış, nelere aldanmışız belli	-li
Sarhoş konuklarımız da ayıldı bir bir	-ir
Güzel acı, unutulmaz anı	anı
mrlk bildiğimiz sevgili	-li
Büyüsüne tutulduğumuz Şiir...	-ir
Boş kaldı yaşantımızın duyarlı yanı”	-anı

(Akengin, 1973: 11)

Bentlerdeki dize sayısı bakımından farklılık gösteren yukarıdaki dizelerde Şairin belirli bir kafiye örgüsüne bağlı kalmamakla birlikte kafiyenin yarattığı ahenkten yararlandığı da görülmektedir.

“Bu benim sevdalı başım
Bilinen dertlerden uzak
Bulutlara dilekçe yazmak işim

Hayal kurarım kendime tuzak...
 Kan dâvası mıdır aramızda güller,
 Barışmadın benimle bahar..."

(Akengin, 1973: 17)

Yukarıdaki dizelerde “-ım” ve “-im” sesleri ile “-er”, “-ar” seslerini taklidi âhenk olarak kabul etmek mümkündür. Bununla birlikte “-ak” sesleri de tam kafiye oluşturmaktadır.

Akengin, bazen de kafiyei kulağa hoş gelecek biçimde kullanır. Aynı sesleri tekrar etmeden de ahengin yakalanabildiğini gösterir.

“Gelir de geçer içimden
 Şimdi bağlarından benzi soluk dönenler
 Kaçının gözlerinde nem
 Ümitlerle birlik bitmiş ekinler”

(Akengin, 1973: 28)

Bu dörtlükte “-en” ve “-em” sesleri tam kafiye şeklinde düşünülmüştür. Aslında kafiye, kelimenin kökünde aranır. Kökten sonra gelen aynı görevdeki ekler de redifi meydana getirir. Ancak şairin birçok şiirinde kafiyein ekle kelime kökündeki seslerin uyumundan oluştuğu görülmektedir.

4.2.3.1.3. Redif

Dizelerde kafiyein sonra gelen, şekil ve anlam bakımından birbirine benzeyen seslere redif denir. Redifler, dize sonlarında ek hâlinde bulunabildiği gibi kelime hâlinde de yer alabilir.

“Palandöken dağlarını tutmuş ezgilerle
 Yeryüzünün ilk şairi çobanlar
 Geceden gündüzü ayıran çizgilerle
 Uğurluyor ayrılık katarını ezanlar”

(Akengin, 1973: 23)

Yukarıdaki dörtlükte “-zgi” ve “-an” kafiyeinleriden sonra gelen ekler redif oluşturmaktadır. Yahya Akengin, şiirlerinde redife çok yer vermektedir. Çünkü ahenk, onun şiirlerinin vazgeçilmezidir.

“Bir ıssız derenin duru akışında
 Özlemleri yudum arıttım
 Tazeledim yüreğimi bir ceylan bakışında
 Ve bir günü daha kaybettim,
 Gerçekle düş yarışında.”

(Akengin, 1973: 30)

Dize sonlarında kafiye yer verilmeden redifin kullanıldığı şiirler de vardır. Akengin, birçok şiirinde kafiye kullanmadan doğrudan kelimeye getirdiği eklerle redif oluşturur. Ayrıca şiirlerinin çoğunda belirgin bir kafiye örgüsüne bağlı kalmadığı hâlde kafiye ve rediften istifade eder.

“Bir sisli kış akşamında
 Ak ülkede donmuş hüzünler
 Pencereye değen dağbaşlarında
 Seyrediyor sessizliği hayaletler
 Odamda bir ayrılık ıssızlığı
 Emziriyor yalnızlığı”

(Akengin, 1969: 23)

“Bu isyanlar gözlerimizde büyüdüğü
 Her gün bir tepeyi bir duman örttüğü
 Boş kalmıyacak senin de masaların
 Tavanında yansıyacak sırlarımız günahlarımız
 Ve artık sitemsiz büyüyecek
 Günlük dostluklara dargın sabahlarımız”

(Akengin, 1969: 24)

“Bu ömrümüzün çöl içinde bir pınarı
 Akşamla duyulur yüreklerde şırıltısı
 Andırır, yola bakan gözlerdeki duaları”

(Akengin, 1973: 7)

Şair, ek hâlindeki rediflerin yanı sıra kelime hâlindeki rediflere de yer verir.

“Unutmadım, o kar aydınlığı düşlerimi
 Nasıl doğar sarı yıldız mavi yıldız bilirim

Şuramda saklarım gurbet dönüşlerini
Nasıl eser gönle deli poyraz **bilirim.**”
(Akengin, 1977: 6)

Belirli kalıplara ve sınırlara bağlı kalmayan şair, ahengi şiirlerinde hiçbir zaman göz ardı etmez. Kafiye örgüsüne uymayan şiirlerinde dahi birbiriyle uyumlu sesleri görmek mümkündür.

4.2.3.2. Armoni

Şiirde armoni, bir dizeyi oluşturan kelimelerdeki ünlü ve ünsüzlerin kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık, sertlik-yumuşaklık ve uzunluk-kısalık bakımından birbiriyle uyum meydana getirmeleridir.⁶⁸

Yahya Akengin, şiirlerinde ahenk öğelerini göz önünde bulundurarak onların müzikal bir kimliğe bürünmesini sağlar. Bunların başında da armoni gelir. Aliterasyon ve asonans kullanımı, onun şiirlerinin ahengi açısından çok önemlidir.

4.2.3.2.1. Aliterasyon

Bir dizede veya devam eden dizeler içinde aynı sessiz harflerin tekrarlanmasına aliterasyon denir.

Akengin’in şiir kitaplarında öne çıkan sessizler, ağırlıklı olarak “n”, “l”, “r”, “k”, “m”, “y”dir. Şairin çoğunlukla kullandığı sert sessiz, “k”dir. Bunun dışındakilerin yumuşak ünsüz olması dikkat çekicidir. Yumuşak ünsüzler, şiirlerin sakin ve huzurlu bir etki yapmasını sağlar.

İlk şiir kitabı olan *İstesen*’de şiirlerin öne çıkan sessizleri incelendiğinde de yine bu seslerin ön planda olduğu görülür.

Tablo 4.2.5. Çoğunlukta olan ünsüzlerin toplamı⁶⁹

	Ünsüzler	Toplam
	N	853

⁶⁸ Sadık Tural, (1988). “Rindlerin Ölümü Şiirinde Ahenk”, *Mehmet Kaplan İçin*, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, s. 230.

⁶⁹ Tabloda yer alan ünsüz sayıları, *İstesen* kitabındaki tüm sayıyı göstermemektedir. Bir şiirde yoğun olarak kullanılan sessizler dikkate alınarak tablo oluşturulmuş; buradan hareketle şairin bütün şiir kitaplarında karşılaşılan ünsüzler konusunda genellemeye gidilmiştir.

İstesen	L	699
	R	546
	K	107
	Y	30

Tablo 4.2.6. Ünsüzlerin şiirlerdeki dağılımı

Şiirin Adı	Ünsüzler
“İstesen”	n=43, l= 44
“Damarlarımdaki Şarkı”	n= 27
“Ak Sevda”	n= 52, r= 65
“Kahkaha”	k= 38, y= 30
“Ezik Bahar”	l= 30
“Duyuyor musun”	n= 62, l= 62
“Güz”	l= 9
“Çoruh Destanı”	r= 70, n=39
“Pişmanlıklar”	r= 34, l= 27
“Gelinlik”	l= 63, k= 40, n= 70

“Artık bekletemiyorum sekiz-onbeş trenlerini

Hiçbir ıslık ağlatamıyor beni

Şimdi bakışların tükenmiş

Şehrin ışıklarında yanmıyor

Öldün desem kimse inanmıyor”

(Akengin, 1969: 18)

“Ama genciz...

Vitrinlerde kumaş arar gibi

Bir yar ya da bir eş bulmak

Sonra kader deyip, uzak...

Çok uzaklarda sığınmak

Hayal dışı limanlara”

(Akengin, 1969: 7)

Görüldüğü gibi Akengin’in şiirlerinde sessizlerin yoğunluğu belirgin

düzeyde değildir. Ancak bir şiirde diğer sessizlere nazaran daha çok kullanılmış olanlar örneklendirilmiştir.

4.2.3.2.2. Asonans

Asonans, bir dize veya birkaç dizedeki seslilerin tekrarlanmasıdır. Tek bir sesin yinelenmesi, şiirde ahengin canlı olmasını önler. Ancak farklı seslerin bir arada kullanılması, şiire müzikal bir değer katar. Seslerin kalınlık-incelik, düzlük-yuvarlaklık uyumu adeta bir melodi gibi inişli çıkışlı bir ahenk yaratır.

Seslerin melodik değerine önem veren Akengin, genellikle “a”, “e”, “i”, “ı” ve “ü” seslerinin bulunduğu sözcükleri kullanmayı tercih eder. İstesen’de ağırlıklı olarak yer alan sesler aşağıdaki tabloda verilmiştir:

Tablo 4.2.7. Çoğunlukta olan ünlülerin toplamı

	Ünlüler	Toplam
İstesen	A	1676
	E	1052
	İ	494
	I	146
	Ü	65

“Her **umudun** ardında **durgunlaşma** böyle

Diyor**um** damarlarımdaki **kana**

Delice rüzgârlara

Hızını senden **almamış** fırtınalara

Boyun eğme

Yaşamak en güzel **şarkı** akışında”

(Akegin, 1969: 6)

Seslerin uyum içinde olmasının şiirin musiki değeri taşıması bakımından önem teşkil ettiğini bilen Akengin, kalın ve ince seslileri zincirin halkaları gibi iç içe kullanır. Şiirlerinin ahengini, vezinle kafiyeye değil de bu iç uyumla sağlar.

4.2.3.2.3. Yinelemeler

Aliterasyon ve asonans gibi tek seslerin veya sessizlerin yinelenmesinin yanı sıra bir de sözcük ve sözcük gruplarının yinelenmesi vardır. Bunlar, şiirin ses açısından etkileyiciliğini ve akılda kalıcılığını artırır.⁷⁰

Günlük konuşma dilinde de sıkça rastlanılan yinelemeler, yüzyıllar boyu şiirlerin vazgeçilmez unsurları olarak göze çarpmış, kimi zaman redif, kimi zamansa dize içi tekrarlar hâlinde kullanılmıştır. Akengin de geleneğe uyarak sözcük yinelemelerine sık sık yer vermiş, şiirlerinin bir şarkı gibi kulaklarda çınlamasını sağlamıştır.

4.2.3.2.3.1. Önyineleme

Dize başlarında yer alan bir sözcüğün sonraki dizelerde yinelenmesine önyineleme, Yunanca adıyla “anaphore” adı verilir⁷¹. Yinelemelerin birçok şeklini kullanan Akengin, zaman zaman önyinelemeden de faydalanmıştır.

“**Bir** buzul çağın öte yakasından
Yolunu şaşırılmış meltemlerle gelen
Bir eski şarkı dolanır kıyılarımda
Nar parçası yüreğimi sorar benden”
(Akingin, 1977: 54)

“**Ne zaman** barış **ne zaman** mutluluk
Ne zaman sevgi dense
Hep aklıma gelir
O bahçede çiçeklere verilen su
Allı kız ve türküsü”
(Akingin, 1973: 13)

Şair, önyinelemeyi bazen bir şiir boyunca sürdürerek diğer bentlere de taşır.

“**Öyle** boş öylesine anlamsız ki
Bir geleni yokken beklemek
Gün değil girdap gecelerin ucundaki
Öyle zor **öyle** acı ki yürekte olanı söylemek

⁷⁰ Doğan Aksan. (1995). *Şiir Dili ve Türk Şiir Dili*. Engin Yayınları, Ankara, s.218.

⁷¹ *age.*, s. 220.

Her umudum sensizliğe bağlı doğuyor
 Düşlerle gelen küçüklüğü ışıklı dünyaların
 Kara bağrında çığlıkları boğuyor
Öyle uzak **öyle** yabancı ki
 Gecelere saçların

Sabrın kayalarında bilenip zaman
 Gizli evrenimden yeşilleri biçiyor
 Şarkısız ışiksiz ömürlere ağlayan
 Gözlerin geçiyor
Öyle habersiz **öyle** yalan.

(Akengin, 1969: 22)

Yinelemelerin şiirin doğal seyrini bozmadan kullanan şair, bu sözcükleri özenli bir şekilde seçerek şiirlerinin ahengini ve anlamını bütün olarak göz önünde tutmuştur.

4.2.3.2.3.2. Art yineleme

Dize sonlarındaki sözcüklerin diğer dizelerde de aynı şekilde sonda tekrarlanmasına art yineleme, diğer adıyla “epistrophe” denir⁷².

Art yineleme, dize sonlarındaki sözcüklerin tekrarlanması anlamını taşıdığı için redifleri de bu gruba dahil etmek mümkündür. Akengin’in şiirlerinde art yineleme diğer yinelemelere göre daha fazla kullanılmıştır.

“Kaptanlar dönüyor kıyılarda mendil **yok**
 Sitemle savrulup gelme diyen el **yok**
 Özlemleri bir dönüş şarkısında demirleyen dil **yok**
 -Sildi zaman her şeyi desek-
 Ardında izler açan bir sel **yok**”

(Akengin, 1969: 5)

“O sitemli bakışların küskün müdür **şimdi**
 Aldanmış anlarına düşman mısın **yârim**
 Şakıyan bülbüllerin de üzgün müdür **şimdi**
 Kınalı parmaklarıyla pişman mısın **yârim**”

(Akengin, 1969: 40)

⁷² Arif Yılmaz, *a.g.e.*, s. 395.

“Andım sessizliğini uzaktan açan **güllerle**,
Nasıl da özlemişim o türkülü rengini
Ayrı düştüğüm bayırlardan, yaban **güllerle**,
Yıldızlar müjdeleyecek mi geldiğini?”

(Akengin, 1982: 22)

Şiirlerinde doğaya ait unsurları bir nakış gibi işlemeyi seven şair, bunları sık sık yineler.

“**Ay** karartan silahların namlusundan,
Al götür beni der **yıldızlarım**
Damarlarına ağulu sular bağlanan,
Dalları sarhoş bir çınarda bakışları,
Ay bağrına sığmamış **yıldızlarım**,
Yürekler unutmuş sulara akışları...”

(Akengin, 1982: 46)

Yıldızlar, onun şiirlerinin vazgeçilmezidir. Gökyüzünün ışıltılı ve görkemli bir tabloyu anımsatmasını sağlayan yıldızlar ve ay, onun şiirlerini pırıltılı bir resme dönüştürür. Zaten şiirin adından da anlaşılacağı gibi şair, hudutların bir ışığa, bir umuda ihtiyacı olduğunu dile getirir. Bu arzusunu şiirin şekil unsurlarıyla desteklemek için yinelemelerden yararlanır. Armoni, şiirlerinin tınısını oluştururken yinelemeler de onlara rengini verir.

4.2.3.2.3.3. Zıt paralel yineleme

Dize başındaki bir sözcüğün dize sonlarında tekrar edilmesine zıt yineleme (epanalepsis) denir⁷³. Şair, bunu yaparak anlamı pekiştirmek ister. Akengin’in şiirlerinde bu yineleme oldukça sınırlı sayıdadır.

“**Değişti** insanlar, **değişti** sevgiler, **değişti** zaman
Artık ayrılık değil en büyük dert
Bir benim kalbimse ulu tutkularla çarpan
Onu da yıktın işte git...”

(Akengin, 1969: 45)

⁷³ Arif Yılmaz, *a.g.e.*, s. 410.

“Önce gurbet **türküleri** yokluk **türküleri**
 Öğrenirdin, ninnilere yaslanmış.
 Çağrılar **ileri** yıllar **ileri**
 Derken, gönülcüğün ayrı kaygulara yanmış.
 Sıralar, kitaplar, sonra büyük kentli şarkılar
 Ayırmış tutkularını, ağıtlı sevdalardan.
 Gün olmuş köyündeki en süslü bahar
 Bile kalmış hayalinde yavan...”

(Akengin, 1969: 32)

Şair, bazen de aynı fiili kipini değiştirerek kullanmıştır.

“**Yazılmış** ve **yazılacak** şiirlerin
 En güzeli dinlemek
 Çırpıntısını inandığın kalbin
 En güzeli şarkıların
 Sessizliği bakışlarla süslemek”

(Akengin, 1969: 36)

Akengin, bir kelimeyi genellikle araya bir iki farklı kelime koyduktan sonra tekrarlamıştır.

4.2.3.2.3.4. Kıvrımlı yineleme

Bir dizenin sonundaki bir sözcüğün diğer dizenin başında tekrarlanmasıyla yapılan yinelemeye kıvrımlı yineleme (anadiplosis) denmektedir⁷⁴. Akengin, kıvrımlı yinelemeye iki şiirinde yer vermiştir.

Kıvrımlı yinelemeye divan edebiyatındaki iade sanatı karşılık gelmektedir⁷⁵. Bu açıdan bakıldığında, şairin sadece içerik yönünden değil, şekil yönünden de geleneğe bağlı kalmayı tercih ettiği söylenebilir.

“Yıldızlardan bir şehir kurdum **geceye**,
Gecenin kalbi aydınlık
Aydınlığın şavkı vurmuş **kayalara**,
Kayalar, dağlara gerdanlık...”

⁷⁴ Arif Yılmaz, *a.g.e.*, s. 402.

⁷⁵ M. Orhan Soysal. (1987). *Edebî San'atlar ve Tanınması*. Alemdar Matbaası, İstanbul, s. 26.

Sustukça doluyor bütün diller tek **heceye**,
Hecenin adı sessizce bir **âh**...
Ahlar süzülüyor her dem **kayıplara**,
Kayıplar yurdunu bilen, bir Allah.”

(Akengin, 2001: 40)

Şair, yukarıdaki şiirde kıvrımlı yinelemeyi şiir boyunca devam ettirerek iade sanatını da uygulamıştır. Kıvrımlı yinelemeyi şiir boyunca sürdürme zorunluluğu olmadığı hâlde iade sanatında her dizede bunu uygulama zorunluluğu vardır.

“Aralarındaki en belirgin fark, divan şiirinde yinelemenin bütün şiir boyunca yapılma zorunluluğu olmasına rağmen, yeni Türk şiirinde bu tamamen şaire bırakılmış, şiire bir serbestlik kazandırılmış olmasıdır.”⁷⁶

Akengin, “Millet Manzarası” şiirinde bu zorunluluğa uymayarak yinelemeye bazı dörtlüklerde yer vermiştir.

“Havada bir ses, oy... Diye **dolanır**,
Dolanır yürekten yüreğe nice sorgu,
 Sorular bulanık, cevaplar dumanlıdır
 Adı can sıkıntısıdır, canda burgu burgu...”

(Akengin, 2009: 38)

Her iki şekilde de şairin, ahengin yanı sıra anlamı pekiştirmek istediği de ortadadır. Bir sözün sonda ve başta tekrarlanması, anlamın açıkça bilinmesini sağlar.

4.2.3.2.3.5. Bağlaç yinelemesi

Aynı türden bağlaçların şiir içinde yinelenmesine bağlaç yinelemesi (polysndeton) denir⁷⁷. Aslında bağlaçlar da önyineleme, artyineleme veya kıvrımlı olarak yinelenirler. Fakat bunlar, kelime olarak değerlendirmek doğru olmayacağı için bu gruba dahil edilmektedir. Akengin, “ne...ne” bağlacına şiirlerinde çok yer verir.

“Benziyor ıssız gecede bir hülyalı kıza

⁷⁶ Arif Yılmaz, *age.*, s. 403.

⁷⁷ *age.*, s. 407.

Çilesine katlandığı bulutlar dokuyor gelinliğini
Ne aya var minneti dünyanın **ne** yıldıza”
 (Akengin, 1988: 15)

“Ne” seslerinin şiire kattığı ahenk, şüphesizdir. Dizelere yayılmış durumda olan bu sesler, karın ince ince gökyüzünden süzülüşünü andırmaktadır.

“Sıyrıldı nazlar menekşe üslubundan
 Ağaç kakan misali gülüşen kızlar
Ne Leyla **ne** Şirin **ne** Aslı soyundan
 Bir gerdanlık taşında cümle yaldızlar”
 (Akengin, 1988: 18)

Şairin tekrarlamayı tercih ettiği bağlaçlar arasında “de”, “ya...ya”, “ve” bağlaçları da vardır.

“Semtine düşecek yolum
 Bir eylül sabahında titrek ellerimle
 Kapını çalacağım
Ya rüzgâr **ya da** kuru bir yaprak sanacaksın
 Her zamanki gibi yine bekleyeceğim eşiğinde
 Biraz daha sessiz biraz daha dalgın...
 Evinin kapısında şu garip **de** kim?
 Soracak bir komşu kadın
 Değişmiş **de** olsam tanıyacaksın”
 (Akengin, 1969: 12)

Görüldüğü gibi şair, yinelemelerin türlerini iç içe kullanmaktadır. Çünkü onun için önemli olan şiirin kazanacağı ahenktir ve bu ahenkle birlikte akılda kalıcılığı arttırmaktır. Bu nedenle de sıfatları, zarfları, zamirleri şiirlerinde sık sık yineler.

4.2.3.2.3.6. Zıt yapılı yineleme

Zıt anlamlı sözcüklerin aynı dizede veya devam eden dizelerde tekrarlanması sonucu oluşan yinelemeye zıt yapılı yineleme (antimetabole) denir⁷⁸.

⁷⁸ Arif Yılmaz, *a.g.e.*, s. 410.

“**Gündüz** lodos, **gece** poyrazdan,
 Bir donar bir çatlar dudaklarım.
Sabah akşam belki birazdan,
 Çıkar gelir sağnaklar gurbetçi gibi;
 Çıkar bir ömrün ezgisi bir sazdan,
 Sevenin şarkısı kalmaz yarım...”

(Akengin, 1969: 8)

“Bir **açıldı** bir **kapandı** yollar içimdeki fırtınadan
 Uçarı gönlümde her peri kızı bir kızıl elma
 Binlerce yılı buldu da ömrüm durulmadı hâlâ
 Dayan gözlerim dayan.”

(Akengin, 2001: 20)

Kıyıda dalgalar nasıl sahile vurup geri çekiliyorsa yollar da fırtınadan bir açılıp bir kapanmaktadır. Burada önemli olan, inişli çıkışlı bir durumun var olmasıdır. Kıyıdaki dalgaların ritmi, zıt yinelemelerle sağlanmıştır. Bazen de bu zıtlık, olumsuzluk ekiyle sağlanmaktadır.

“Demire dolanmış yüreklerin uğultusu,
 Ağıt mıdır, ıslık mıdır bilinmez...
 Ürkmüş de gider bir ceylân yavrusu,
 Belki **döner** belki **dönmez**...”

(Akengin, 1969: 10)

Açıklanmak istenen durum, duygu, olay veya kavram, zıtlıklarla veya ortak özelliklerle birlikte ifade edildiği takdirde daha net anlaşılır. Yani anlam, daha açık bir hâle gelir. Akengin, şiirlerinde bu zıtlıklardan yararlanmayı sever.

4.2.3.2.3.7. İkileme

İkileme, sözün anlamını pekiştiren, kuvvetlendiren ikili sözcüklerdir. Bunlar, oluşumları açısından farklılık gösterirler. Aynı sözcüklerin veya yakın anlamlıların bir arada kullanıldığı durumlar olduğu gibi, anlamsız ve zıt sözcüklerden de ikilemeler kurulabilir.

“Saba bir şarkıya doldurur anılarımı
Bitirir bitirir yenilerim

Ve bir daha gelecek akşamı
Gün doğmadan beklerim”

(Akengin, 1973: 10)

Bu dörtlükte tekrar edilen bir eylem söz konusudur. Şairin gelecek akşamı sürekli olarak beklemesi, “bitirir bitirir” ikilemesiyle desteklenmektedir.

“**Bulut bulut** oluyor özlemler içimde
Ve pişmanlık sağnakları başlıyor
Ben yine sırsıklam, buğulu camlar önünde”

(Akengin, 1973: 22)

Şairin yüreği özlemlerle yanmaktadır. Gözyaşlarını akıtamamak, onu iyice içlendirmektedir. Dışarıya çıkamayan bu yaşları şair, içinde yağın yağmurlara benzetir.

“Sultandağlarında avcılar
Günbatımlarında tepelerden
-Ufuktaki **kana kan** ister gibi-
Kanlı ceylân **kanlı** keklik sırtladılar
Ne kekliğin sekmesi ne ceylânın bakışı
Hepsinden zevkliymiş **kan**larının akışı”

(Akengin, 1969: 34)

Şair, “kana kan” ikilemesiyle birlikte diğer dizelerde de “kan” sözcüğünü tekrarlayarak avcılarının merhametsizliğine dikkat çeker.

“Birşeyler umacaktık beklemeli yıllardan
Duygu dallarını **gece gündüz** kırdılar
-Alinyazısından ya da görülmeyen ellerden-
Küskünlüğü içimize doldurdular”

(Akengin, 1969: 39)

Akengin, bazen de zıt anlamlı kelimelerden oluşan ikilemeleri kullanarak dizelerine abartılı bir anlam katar. “Gece gündüz” ikilemesi, dörtlükte eylemin hiç durmadan yapıldığı manasını vermektedir.

“Eylül sularında hüznün sararmış rengi
 Kanatsız sevgilerin anısı havada kuşlar
 Ederler **delik deşik**, ederler yaralı
 Gönül penceremize vuran maviliği”

(Akengin, 1973: 15)

Gökyüzünde uçan kuşların gölgesinin yere vurması gibi anılar da şairin gönlünde karartılar şeklinde belirir. Bu da ona acı verir. Biri anlamlı biri anlamsız iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşturulan “delik deşik” ikilemesi, anıların şairin yüreğine verdiği acıyı ifade etmektedir. Bazen bir dizenin tamamını yineler.

İkilemeler ve yinelemeler, genel olarak şairin anlamla bütünleştirerek kullandığı öğelerdir. Bu yüzden birçok sözcüğü yinelediği gibi şair, manayı pekiştirmek amacıyla ekleri de tekrar tekrar kullanır.

4.3. DİL VE ANLATIM

Şiir dili, şairin kendine has üslubuyla oluşturduğu şahsi bir dildir. Sözcük seçimi, kullanılan imgeler, sapmalar, bu üslubun temel malzemesidir. Şair, dili kullanırken günlük dilden farklı olmasına özen gösterir. Seçtiği kelimelerin çağrışım değeri yüksek, sezgi gücü kuvvetlidir.

“Şiirde dil, bilinen anlamıyla insanlar arasında iletişim kurma aracı değildir. İletişimsel kullanımının ötesinde bir işlevi vardır. Şair, duygusal ve imgesel yönü ağır olan bir dil kullanır. Şiirde görülen dil, dilin alışılmış düzeninden farklı bir yapı arz eder. Söz ve kelime oyunlarına yer verir. Şair, dilin tüm imkânlarını kullanarak onun, daha çok iletişimsel boyutu değil, sezdirimsel boyutu üzerinde durur.”⁷⁹

Akengin’in şiirlerindeki sözcükler, ilk bakışta derin bir anlam çağrıştırmaz. Ancak bunlar, birkaç kere okunduğunda anlamını açan sözcüklerdir. Sözcükleri, mecaz ve yan anlamlarıyla kullanmasının yanı sıra alışılmamış bağdaştırmalara ve imgelere de sık sık yer verir. Şair, geleneğe bağlılığı yönünden ve Hisar grubu şairlerinden olması dolayısıyla sade bir Türkçe kullanır. Anlamı bilinmeyen ya da güncel olmayan sözcüklere pek yer vermez. Halk şiirlerini anımsatan bu dil, içinde millî unsurları, halka mal olmuş kişileri barındırır. “Leyla ile Mecnun, Aslı ile Kerem, Emrah ile Selvi, Yunus Emre, Mevlana”, onun şiirlerinde sıkça yer alır.

“Bir ıssız makamlı şarkı bu

⁷⁹ Nurullah Çetin. (2008). Şiir Çözümleme Yöntemi, 6. Baskı, Öncü Kitap, Ankara, s. 165.

Bulamamış beşduyuda dengini
 Belki Leylâ ile Mecnun'ların aşkı bu"
 (Akengin, 1973: 7)

Sanatçının sapmalara çok fazla yer vermediği söylenebilir. Ancak bununla birlikte birkaç örneği sapma olarak kabul etmek mümkündür.

"Gurbet bitiminde Anadol'lu güzelle,
 Bir o Köprü'den bir kendimden geçeceğim..."
 (Akengin, 1977: 45)

Dili kullanımının yanında şair, imgelere de önem verir. Bu bakımdan halk şiirlerinden ayrıldığı söylenebilir. "Beşduyuda dengini bulamayan ıssız ve makamlı bir şarkı", alışılmışın dışında bir görüntü oluşturur. Şair, Leyla ile Mecnun'un aşkını makamlı, özel bir şarkıya benzetirken aynı zamanda onların efsanevî bir hâl alması nedeniyle soyutlaştığına dikkat çeker.

"Sanılmasın bezginim, karamsarım
 Eğer ki şairim
 Hüzünlerden çiçek yolar, duyanlara yollarım.
 Değil mi ki insan yürekleri ezgiler için
 Bir hüzünde binlerce yolcuym
 Terk eder hepsini mutluluğa, yine giderim
 Karanlığın en derin saatlerinde,
 Işıklı mısralara tuzak kurmuş avcıyım"
 (Akengin, 1973: 9)

Şairin hüzünlerden çiçek yolması, farklı, tamamen öznel bir hayal unsurudur. Bu imgeyle şair, hayata umutla sarıldığını, hüzünlerin arasında bile güzellikleri bulabileceğini ifade eder. "Karanlığın derin saatlerinde" şiir yazma arzusuyla dolar ve bunu da "ışıklı mısralara tuzak kurmuş avcı" görüntüsüyle belirtir.

"Ağzına sıkıca kilitler vuruldu zamanın
 Oynar durur buzlanan hafızamda maymuncuklar"
 (Akengin, 1988: 5)

Zamanın felsefî boyutunu ele alan şair, ağzına sıkıca kilitler vurarak onu hem kişileştirir hem de maziye anımsamama konusundaki direncini ifade etmiş olur. Akengin'in şiirlerinde çok sayıda olmamakla birlikte alışılmamış bağdaştırmalara da

rastlanır.

“Bulutlar mı bana deli diyecek
Sırılsıklam bir beste var yüreğimde,
Bulutları kim duyacak...”

(Akengin, 1977: 32)

Bestenin sıırılsıklam olması, alışılmış bir durum değildir. Bu tamamen şairin hayal dünyasının bir ürünüdür. O, edebî sanatlardan yararlanmayı da seven şair, teşhis sanatını çoğu kez kullanır. Ancak sanatlar, çok ağır bir şekilde yer almaz. Okuyanı yormaz, biraz dikkatle anlaşılabilir türdendir.

“Çağrılar alırım uzaklarından bu şehrin
Yıldızlar gözeder eski bir yazdan
Orda alevdendir gecelerin yüreği,
Burada insanların buzdan...”

(Akengin, 1977: 52)

Büyük şehirlerden kaçıp memleketine gitmek isteyen şair, kentlerde yaşayan insanları kalpsiz olarak nitelerken kendi köyünde gecelerin bile bir yüreği olduğunu söyleyerek hem geceleri kişileştirir, hem de mübalağa yapmış olur.

“Şimdi dudaklarımdaki sessizliğin adı gurur
Aldırmazlık şarkılarını dinler gibiyim
Oysa susturulmuş bir orkestradır yüreğim
Bir boşansa allı kızın türküsünü söyler”

(Akengin, 1977: 11)

Şair, benzetmelerden sık sık yararlanır. Ancak onun benzetmeleri de alışılmışın dışındadır. Yüreğini susturulmuş bir orkestraya benzeterek, aslında çok şey anlatmak istediğini ama bunu yapmaması gerektiğini, söylemek istediklerinin içinde kalması gerektiğini ifade etmek ister.

Dili bir kuyumcu titizliğiyle işlemek gerektiğine inanan sanatçı, farklı kelimeleri bir araya getirerek tamlamalar oluşturur. Yanı sıra kelime tekrarlarına da çok yer verir. Bu tekrarlar, hem ahenk unsurunu kuvvetlendirme, hem de anlamı pekiştirme amacıyla yapılmaktadır. Kullanılan dil ve ahenk unsurları sayesinde şiirler, okuyanı yormayan dinlendirici bir müzik etkisi yaratır.

SONUÇ

1968'den 1980'e kadar Hisar dergisinde şiirleri ve yazıları yayımlanan Yahya Akengin, Hisar topluluğunun görüş ve düşüncelerini benimsemiş bir şair olmakla birlikte nesir yönü de gelişmiş bir sanatçıdır. Akengin'in 10 şiir kitabı, 6 romanı, 6 tiyatro eseri, 5 radyo oyunu, 2 anı kitabı ve 1 senaryosu bulunmaktadır. Onun romanları ve tiyatro oyunları da büyük ilgi görmektedir. Birçok baskısı yapılan romanları, geniş okuyucu kitlesine sahiptir. Tiyatro oyunları Anadolu'da çok oynanmaktadır. Hatta Aile Bağları isimli oyunu, devlet tiyatrosu repertuarına girmiştir.

Sanatçının edebiyata olan ilgisi daha çocuk yaşlarda başlar. Elbette bunda yetiştiği çevrenin rolü de göz ardı edilemez. Çünkü Akengin'in dedesi ve babası da şiirle yakından ilgilenmiş, ona bu sevgiyi aşılamışlardır. "Hayatı, Mizacı ve Eserleri" başlıklı birinci bölümde şairin edebiyata yönelişi, süreli yayınlardaki yazı ve şiirleri, aldığı ödüller ve jüri üyelikleri de anlatılmaktadır.

"Sanat, Dil, Şiir ve Şahsiyetler Üzerine Düşünceleri" başlıklı ikinci bölümde, sanatçı ile yapılan görüşmelerden hareketle yapılan değerlendirmeler bulunmaktadır. Hisar dergisine uzun yıllar emeği geçen Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer gibi şahsiyetler hakkındaki görüşlerini belirten sanatçı, düşüncelerini tarafsız olarak dile getirir.

Çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturan "Şiirlerinin İncelenmesi" bölümünde şiirler, muhteva, şekil ve dil yönünden incelenerek değerlendirilmeye tabi tutulmuşlardır. Şiirler, muhteva yönünden incelenirken "Ferdî Duygular" ve "Sosyal Konular" başlıklarıyla iki bölüme ayrılmış, bu başlıklar da kendi içinde bölümlendirilmiştir. Şiirlerde en çok hüznün, özlem gibi duygular ön plana çıkarken, tabiat, halk kültürü gibi görüntülerin de mevcut olduğu göze çarpar. Müzik, şairin şiirlerine sinmiş vaziyettedir. Ancak bununla birlikte şiirlerde sezilen bu müzikal hava, romanlarında ve tiyatrolarında da kendini gösterir. Burada yer alan şahısların duygu ve düşünceleri, şairin bazı şiirlerine ilham kaynağı olur. Yahya Akengin,

kendisiyle yapılan görüşmelerde bunu dile getirmiştir.

Sanatçının ilk okunuşunda derin bir etki yaratmayan bazı şiirleri, birkaç kez okunduğunda anlamını açan imgelerle süslüdür. Önyargılı bir okuma, şiirlerin anlam derinliğine inmeyi engeller. Kurallara ve akımlara bağlı kalmayı doğru bulmayan sanatçı, şiirlerinde şekil bakımından da serbestlikten yanadır. Herhangi bir vezne bağlı kalmadan yazar. Ölçüler ve kurallar, ona göre şairin hayal dünyasını, lirizmini sınırlandırır.

Tanzimat Döneminde başlayan batılılaşmanın yanlış yorumlanması, bir bakıma hâlâ devam etmektedir. Günümüz gençliği, Batının yaşam tarzını odak noktası yapmakta; ancak bunu doğru bir şekilde değerlendirmeden, mantık süzgecinden geçirmeden yaşamlarına uyarlamaktadır. Bu gidişata üzülen Akengin, konuşmalarında zaman zaman bu konuya değindiği gibi eserlerinde de bu durumu gözler önüne serer. Bir ülkenin gelişmesi, genç kuşaklara bağlıdır. Gençler bilinçlendirilmediği sürece bu gidişat sürecektir. Kendi değerlerinden yoksun, geleneklerini unutmuş bir millet, ne kadar yenilenirse yenilensin ilerleme kat edemeyecektir. Sanatçı, tüm bunları da göz önünde bulundurarak şiirlerine halk kültürünü yerleştirir. Şiirlerindeki hava, halk şiirlerini andırır tarzdadır. Elbette her şiirin aynı güçlü dizelere sahip olduğunu söylemek doğru olmaz. Ama birçok şair diye geçinen popüler insanlarla kıyaslandığında değerinin yeteri kadar bilinmediğini ifade etmek gerekir. Bu bakımdan sanatçıyla ilgili akademik bir çalışmanın yapılması, onun hakkında detaylı bir bilgi sahibi olunması açısından önem teşkil eder.

Tek yönlü olmayan, edebiyat tutkusunun yanında gerçekleştirdiği kültürel faaliyetlerle de adından söz ettiren Akengin'in Türk diline verdiği önem de büyüktür. O, Türkçenin doğru kullanılması gerektiğini bilen, dilde sadelikten yana olan bir sanatçıdır. İLESAM ve TÜRKSAY'daki çalışmaları, çeşitli Türk toplulukları ile yapılan ortak faaliyetler açısından önem teşkil eder.

KAYNAKLAR

- Akalın, Ş., Toparlı, R., Gözaydın, N., Zülfikar, H., Argunşah, M., Demir, N., Aksu, T., Gültekin, B. (2005). Türkçe Sözlük, Türk Dil Kurumu. Ankara.
- Akarsu, Prof. Dr. Bedia. (1998). Felsefe Terimleri Sözlüğü. İnkılâp Yayınları, 9.Baskı, İstanbul.
- Aksan, Doğan. (1995). Şiir Dili ve Türk Şiir Dili. Engin Yayınları, Ankara.
- Aristoteles. (1995). Poetika. Tunalı, İsmail. (Çev.), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Aytaş, Gıyasettin. “Yahya Akengin’in Şiirlerinde Fikir Unsurları”, (<http://w3.gazi.edu.tr/web/gyaytas/YahyaAkengin.htm>) (14 Mart 2010).
- Banarlı, Nihat Sami. (2004). Resimli Türk Edebiyatı Tarih. Yunus Emre'nin Destanî Hayatı, MEB Yayınları, İstanbul.
- Birsel, Salah. (2001). Şiirin İlkeleri, Adam Yayınları, İstanbul.
- Bozdağ, İsmet. (2005). Atatürk'ün Başyaveri Salih Bozok Anlatıyor. “Latife ve Fikriye”, Truva Yayıncılık, İstanbul.
- Çalışlar, İpek. (2006). Latife Hanım. Doğan Kitapçılık, İstanbul.
- Çetin, Nurullah. (2008). Şiir Çözümleme Yöntemi, 6. Baskı, Öncü Kitap, Ankara.
- Çetin, Nurullah. (2008). Şiir Tahlilleri, Öncü Kitap, Ankara.
- Dilçin, Cem. (1997). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Dönmez, İlknur. (2003). “Yahya Akengin'in Eserleri ve Dünyasına Bir Yolculuk”. Türk Edebiyatı, 359.
- Dündar, Can. (1992). Fikriye. Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Elibol, Saadettin. (2003). “Tezli Roman Ve Yahya Akengin'in Sarkaç'ı”. Türk Edebiyatı, 359.
- Emiroğlu, Öztürk. (2000). Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Hisar Topluluğu ve Edebî Faaliyetleri. Kültür Bakanlığı Kültür Eserleri, Ankara.
- Enginün, İnci. (2003). Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı. Dergâh Yayınları, İstanbul.
- Geçgel, Hulusi. (2006). Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı. Anı Yayınları, Ankara.
- Hastaoğlu, Betül. (2010). “Yahya Akengin ile Şiir Üzerine”. Mavi, Gaziantep, 20/21.
- Haşim, Ahmet. (1999). (Yay. Haz. İnci Enginün- Zeynep Kerman), Bütün Şiirleri. Dergâh Yay. 4. Baskı, İst.
- <http://www.bayburtpostasi.com.tr/yazarlar-yahya-akengin/170-yahya-akengin/2594-sairler-ve-sehirler> (20 Nisan 2010).
- Karataş, Turan. (2001). Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü. Perşembe Kitapları, İstanbul.
- Kolcu, Ali İhsan. (2002). Zamana Düşen Çılgılık. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kolcu, Ali İhsan. (2009). Ahmet Haşim'in Poetikası. Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum.
- Kolcu, Ali İhsan. (2009). Tanpınar'ın Poetikası, Salkımsöğüt Yayınevi, Erzurum.
- Mayakovski, Vladimir. (2002). Şiir Nasıl Yazılır.Salman, Yurdanur, Salman (Çev.), Adam Yayınları, İstanbul.
- Oktay, Ahmet. (1993). Cumhuriyet Dönemi Edebiyatı, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- Ören, Ertan. (2010). “Yerliliğin Cumhuriyet Dönemi Türk Şiirinde Görünümleri”, Hece, 162/163/164.
- Özdemir, Ahmet. (2003). “Geniş Zamanların Çoğulların Şairi: Yahya Akengin”. Türk

- Edebiyatı, 359.
- Özel, İsmet. (1997). *Şiir Okuma Kılavuzu*, Şûle Yayınları, İstanbul.
- Sağlık, Şaban, “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Şehir”, Hece, Özel Sayı:18.
- Sağlık, Şaban. (2009). “Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatında Şehir”. Hece, 150/151/152.
- Soysal, M. Orhan. (1987). *Edebî San’atlar ve Tanınması*. Alemdar Matbaası, İstanbul.
- Sunat, Halûk. (2004). *Boşluğa Açılan Kapı (Ahmet Hamdi Tanpınar ve Yapıtlarına Psikanalitik Duyarlıklı Bir Bakış)*. Bağlam Yayıncılık, Ankara.
- Tarancı, Cahit Sıtkı. (2002). *İkaros’un Yeni Yüzü Cahit Sıtkı Tarancı*. Akçağ Yayınları, Ankara.
- Tural, Sadık. (1988). “Rindlerin Ölümü Şiirinde Ahenk”. Mehmet Kaplan İçin. *Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları*, Ankara.
- Yetiş, İshak. (2010). “Yerli Düşünce”. Hece, 162/163/164.
- Yılmaz, Arif. (2010). *Sabahattin Kudret Aksal’ın Hayatı, Sanatı ve Şiirleri Üzerinde Bir Araştırma*. MEB Yayınları, Ankara.

ÖZGEÇMİŞ

Betül Hastaoğlu 1987 yılında Gaziantep'te doğdu. İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 2008 yılında bölüm birincisi olarak mezun oldu. Yüksek Lisans derecesini 2011 yılında Yahya Akengin'in Hayatı, Şiirleri ve Sanatı Üzerine Bir Araştırma konulu teziyle Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalından aldı. Betül Hastaoğlu, orta derecede İngilizce bilmektedir.

VITAE

Betül Hastaoğlu was born in 1987 in Gaziantep. She graduated from İnönü University Faculty of Arts and Science, Department of Turkish Language and Literature in 2008 taking first degree. Her Master's Thesis title is A Research on Life, Poems and Art of Yahya Akengin finished in 2011. Betül Hastaoğlu knows intermediate English.